

41157

ప్రబుదాంధ్ర

ప్రబుదాంధ్ర

ప్రబుదాంధ్ర

సంపాదకుడు

శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

వి రాళ ము లు

నవవర్తనచందాలవల్ల మూలకేతి ప్రబుద్ధాధ్యక్షులు కీర్తి
హిందవం కష్టం. ఈ మంగళి గమించి ముద్దానిని
యెడల అదం ప్రన్న బాధ్యవంతులు తీర్మానావరి
మితా లైన విరాళాలు దయచేస్తున్నాడు. ఈ సలహా
ప్రబుద్ధాధ్యక్షుల వత్పరించినవారు.

౧ శ్రీ కాళీనాథుని నాగేశ్వర రాత్రువంతులుగాడు.
ఎం. ఎల్. ఏ.

భారతి, ఆంధ్రప్రదేశ్ అధ్యక్షులు. మద్రాసు ౨౫-౧-౦
౨ శ్రీ దేవవాడ రామచంద్రారెడ్డిగారు
తెలంగాణ కౌన్సిల్ సెక్రటరీ మద్రాసు ౨౫-౧-౦

౩ శ్రీ కలుబరగి లక్ష్మీనరసింహ రాత్రు
వంతులుగారు
లాండులూ రామండి ౧౨-౧-౦

౪ శ్రీ వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రిగారు
ఇదికేటె ఇండియా, త్రిలింగ ప్రదేశం
సంపాదకులు మద్రాసు ౧౦-౧-౦

౫ శ్రీ శ్రీ శ్రీ గురునారాయణ పాంకి
స్వామిలవారు
సింహపురి పీఠాధ్యక్షులు ౧౦-౧-౦

౬ శ్రీ వి. రామకృష్ణగారు ఎం. ఏ.
బి ఎస్. సి. సి. ఎస్
పరిశ్రమ దొర్లకల మద్రాసు ౫-౧-౦

౭ శ్రీ రాత్రునామేయ వింజల ముద్రహృద్ధం
కెట్టిగారు ఎం. ఎల్. సి.
మమకర్ణి పత్రిక సంపాదకులు మద్రాసు ౫-౧-౦

౮ శ్రీ వేదురుమూడి వేంకటకృష్ణారాత్రు
వంతులుగారు
గతన్న మెంటు తెనుగు ప్రాన్స్ లెటరు మద్రాసు ౫-౧-౦

౯ శ్రీ. సి. వి. రామమన్నగారు
వి. ఏ. వి. ఎల్. అధ్యక్షులు మద్రాసు ౫-౧-౦

౧౦ శ్రీ వి. ఏ. కేశవచంద్రగారు
తండ్రికా సంపాదకులు మద్రాసు ౫-౧-౦

౧౧ శ్రీ సామి వేంకటాచలంకెట్టిగారు
ఎం. ఎల్. ఏ.
మద్రాసు మద్రాసు ౫-౧-౦

౧౨ శ్రీ కోరాడ బాబుకృష్ణయ్యగారు ఎం. ఏ
తెలుగునీయర్ కౌన్సిల్ సెక్రటరీ కేసెర్ల
ఇక్కిగారు మద్రాసు ౫-౧-౦

వి ముద్రా వంతులు

శ్రీ (మద్రాసు) కౌన్సిల్ సెక్రటరీ
భగవంతులు
కావడిగంట ముంబయ్యగారు ౧౦

౩. ప్రభుత్వ చీఫ్ టి
(విన్నకళ) ఉద్ధమభాగ్యులు
ఇండ్రకంటి సామమర్త్యశ్రీగారు ౧౩

౪. విక సంభాషణ కేంద్రము
త్రేంగం (శ్రీనివాసరాత్రుగారు ౧౪

౫. తీరనవమయ్య
(విన్నకళ) చివరివాడ కంఠరామయ్యగారు ౨౦

౬. శ్రీ కాళీనాథుని నాగేశ్వరరాత్రువంతులుగారు
గన్నవరపు ముద్దామయ్యగారు. భారతి సంపాదకులు ౨౩

౭. వ్యాఖ్యానములు
(౧. ఆలోచనప్రబం ౨. నలుగురు ప్రభుత్వ యెత్తారి
౩ ఆంధ్రపాటకళాపరిషత్తు ౪. ఆంధ్రమహాసభలు ౫-౩౦

౮. హిందీవల్ల తెనుగుపాఠశాల ప్రకృతి అవకారం
(౧. సంపాదకులు ౨ కర్ణాటక సాహిత్య
పరిషత్తు) ౩ కృష్ణకవారి ౩౧-౩౬

ఏజెంట్లు కావలెను

ప్రబుద్ధాధ్యక్షుల ప్రతిపక్ష విక్రయించడానికి ఈ క్రింది స్థలా
అల్లో ఏజెంట్లు కావాలి. మంచి కమిషన్ నీయబడుతుంది.
చందాదారులకు ప్రతిక అందచేసే యెడల దానికి తేరే
యివ్వబడుతుంది.

౧ కాళీనాథ	౧౨ వరసారాత్రులకు
౨ సామరకాళి	౧౩ వంకాయ
౩ సింహపురి	౧౪ కమల
౪ కుని	౧౫ కడప
౫ విశాఖపట్టణం	౧౬ అంజనేయ
౬ మంజుల	౧౭ గుంటకల్లు
౭ ఏడాదు	౧౮ ఒంగోలు
౮ తామర	౧౯ కావలి
౯ బండక	౨౦ మిర్య
౧౦ గుడిచాడి	౨౧ మిర్య
౧౧ గుంటకల్లు	౨౨ మిర్య

వైద్యరత్న పండిత డి. గోపాలాచార్యులవారి

జీవామృతము (రిజిష్టరు)

సుప్రసిద్ధమగు యీ బలవర్ధకౌషధమును బలహీనతకు చిక్కన ఎల్లరు సేవింపనగును. ఏ కారణముచేత దేహము నిర్విర్యత, నిస్సత్తువకు పాలుపడినను యీ జీవామృతము చక్కని దేహమనోబలములను, ఉత్సాహమును, వీర్యపటుత్వమును, ప్రసాదించును.

రెండు నైజాలలో దొరకును. పెద్దది రు 3-4-0; చిన్నది రు 1-12-0

బాలభాస్కర (రిజిష్టరు)

బిడ్డల లివర్ & స్టీను జాడ్యములకు అమోహౌషధము.

దీనివాడుక జాడ్యము చేరకుండ కాపాడుట మాత్రమే గాక జాడ్యము ముడిరినను నిస్సంశయమగు గుణమిచ్చి మంచి ఆరోగ్యమును కలిగించును. కెమిస్టు లందరి యొద్దను దొరకును.

వి వ ర ము ల కు

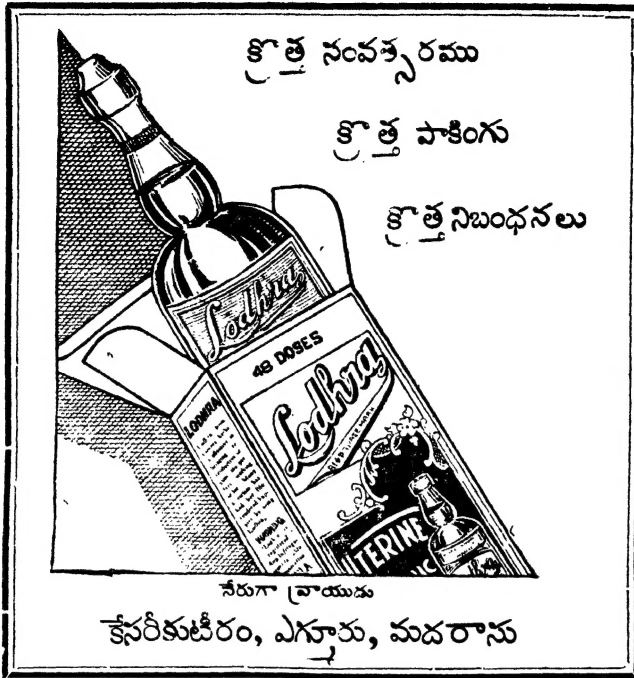
తెలుగు విస్తరించుకొని ఆ యు ర్వే దా శ్ర మ ము

(గుంటూరు 151. గోవిందప్పనాయక వీధి, తపాలపెట్టె 287,

నమోదు సంఖ్య.....)

మ ద రా ను

శ్రీ

నరస్వతి ఇంగ్లీషు - తెలుగు పాకెట్టు డిక్షనరీ

Saraswathi English-Telugu POCKET DICTIONARY.

సరస్వతి పబ్లికేషన్స్, రాజమండ్రి.

ప్రకాశకాగారము-665 పేజీలు సుమారు 17000

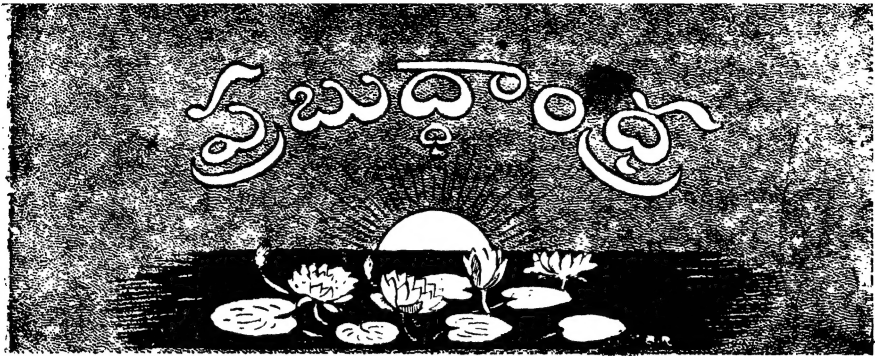
ఇంగ్లీషు పదములకు సులభమగు తెలుగు అర్థములు-బాలబాలికలకు మిక్కిలి యువయౌగము.

చక్కని క్యాలిగ్రాఫీ. వెల ప్రతి 18 రూ 1-8-0

“ప్రబుద్ధాంత్ర”

శ్రీ కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు పఠతులుగారు

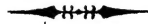
౬ సంపుటము

రాజమహేంద్రవరము జనవరి ౧౯౩౬

౧ నంబిక

తల్లి ప్రాణం

సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి—నంపాచలకుడు

“చెప్పిన మాట విను”

“నేను విన్నాండీ”

“అలా కాదు. కొంచెం ఆలోచిస్తే నీకే తెలుస్తుంది యేమీ లాభం లేదని”

“చదువుకుంటే లాభం వుండే దని మీరు కనక అనగలిగారు. పూరుకోం డింక”

“శిరోమణి పరీక్ష యిచ్చినా మొగళ్లకే దిక్కు. దివాణమూ కూడా లేకుండా వున్న రోజు లివి. అమ్మాయి విద్యా నయకే—”

“అయితే అని సంకేతం యెందుకూ?”

“అవుతుండే అను. అయితే అది ప్రద్యోగం చేస్తుం దా పూర్ణేలుకుండా!”

“చెయ్యకపోదానికి తెలివితిక్కువదా, చురుకు లేనిదా?”

“అది కాదు.....అవసరం—”

“అంటే!”

“అది తప్ప మనకి మరెవ్వరూ లేరుకదా, యిదంతా ఆనుభవించక నాకరీ కర్మం యేమిటి దానికీ?”

“అనుభవించడానికే పెట్టివుట్టినదా అమ్మాయి!”

“.....”

“చేతులారా దాని గొంతుకు పిసికేశారు మీరూ మీ అమ్మనూ. మొగుడు చస్తే చచ్చాడు చదువనీ, పుస్తకాలనీ, పత్రికలనీ, సభలనీ—ఆనందట్లో పడేనా కాలం గడిచేనుకోనివ్వండి దాన్ని”

“కావలసినన్ని వ్రతాలు చేసుకోవచ్చు. తీర్థయాత్రలు—”

“బుర్ర కూడా గొరిగించేస్తా నన్నారూ కారు నయమే కొంతవరకు”

“.....”

“అమ్మాయి జోలి మీకక్కరలేదు. “మేనరికానికి వాప్సకో”నని నేనంత మొత్తుకున్నా, “నాకీ మొగుడు వద్దు మొర్రో” అంటూ అదంత యేడ్చినా మొండి పట్టు పట్టి యింతకు తెచ్చారు కావరం. పుట్టిన వొక్క బిడ్డా మోడయిపోయి—మీరు జాలి వుందా? కనికరం వుందా? దుష్టం యెరుగుదురా మీరు?”

“.....”

“అంత చక్కని పిల్లని మీ రక్కడేనా చూశారా? దాని తెలివి తేటలికి హద్దు చెప్పగలరా? మీరు! దాని పామేదా, దాని వొబ్బిడి, దాని నిదానం—ఇవన్నీ గంగలో కలిసిపోవలసినవే!”

“.....”

“మంకువట్టు పట్టా నని మీకు కోపం అక్కరలేదు. ఇది తప్ప మీరేం చెప్పినా—యిదివర కల్లా విన లేమా!”

“.....”

“అడదాని మాట వినడం నామోషీ అనుకుంటూ న్నారేమో, తల్లిమాటూ, అక్కమాటూ వినడంకంటే కష్టకాదు పెళ్లాం మాట వినడం”

“మరొకటి, మరొకటి అయితే—”

“ఇది మరొకటి కాక యింకేమిటి!”

“.....”

“అడల్ల కష్టసుఖాలు మొగాల్లకి అర్థం కావు. దావలేక బిలికివున్నాను నేను. ఏడవలేక నవ్వుకున్నాను. మరొమ్మడిమీద కుంపటిలాగ భరించడాన్ని నేను, నా కేం తెలుస్తుంది?”

“.....”

“వాక్కరోజు మీరింటో లేకపోతే—వాక్కపూట నవడకపోతే యెలాగో వుంటుంది నాకు. మొన్ననే టిహేనేట్లు నిండిన పిల్ల. దానికి వైరాగ్యం పట్టుబడా నంటే మాటలా?”

“.....”

“పోనీ, మీమాట చెప్పండి. మీరు నాకేసి భాషం మానేస్తారా?”

“.....”

“నాతో మాట్లాడకుండా వుంటారా?”

“.....”

“వాక్కదానికి జవాబు చెప్పకపోతే యేం చేతు మ్మా నేను?”

“ఇప్పుడే కాదు నువ్వు వద్దన్నావు!”

“నడే”

భద్రమ్మ తీక్ష్ణంగా చూసింది. ఆచూపులు భరించ క రానుబ్రహ్మం మొగం పక్కకి తిప్పుకున్నాడు.

ఇద్దరూ వొక్క నిమిషం వూరుకున్నారు.

తరవాత, భద్రమ్మ, మేజామీద వున్న తాంబూలపు వల్లం వాడిలోకి తీసుకుని “ఇలా తిరగండి” అంది.

అతను మాట్లాడకుండా తిరిగాడు.

“దగ్గిరికి రండి”

“అతను జరిగాడు”

“నాకేసి చూడండి”

అతను చూశాడు.

“కోపం వచ్చిందా?”

అత నందుకు జవాబు చెప్పకుండా ఆమెనోటికి తమల పాకుల చిలక లందించాడు.

౩

కండువా మడత విప్పుతూ రానుబ్రహ్మం వీధిసావడి లోకి వచ్చాడు. పెంకుసోదెమ్మ గంభీరంగా చూస్తూ “యే మాటోందిచావు నాయనా?” అంది.

“ఇంకా యేమీ నిశ్చయించలేదమ్మా”

“ఏమీ అంటే?”

“చదువు చెప్పించడమా మాన్పించడమా—”

“చెప్పించడం యిదివరకే జరుగుతోంది. ఇక నువ్వు లోచించవలసింది మాన్పించడం మాటే”

“.....”

“సలభై అయిదేళ్లవాడవు, చిన్నాడవా, చితకాడవా? ఈపాటికి రాస్త పెద్ద తరహా నేర్చుకోవాలి”

“.....”

“నువ్వీలాగ నీళ్లు నములుతూ కూచుంటే—అవతిష్ట వచ్చిందంటే—”

“చదువుకుంటే అవతిష్ట యేమిటమ్మా?”

“.....”

“పోనీ, బడి పెతుతోం దేమా అంటే అది లేదాయె. ఇంట్లో కూచుని—”

“నువ్వు వచ్చి నన్ను తీసుకుపో” అంటూ కృష్ణ మూర్తికి రుక్మిణిదేవి వుత్తరం రాస్తుందిట. ఆవళంగా ఆవిడ కులదేవతకి మొక్కదానికి గుడికి పెనుతూ వుంటే అతగాడు అడ్డం వచ్చి—ఇలాంటిదేనా యీడు వచ్చిన పిల్ల మొగాడిదగ్గర చదవ్వలిసింది?”

“.....”

“వైగా, పాతికేళ్లవాడు కట్ల తిప్పుకుంటూ పాతం చెప్పడమా?”

“.....”

“నుందరి యేం చేస్తోందంటే అమ్మమ్మగారు” అంటూ వస్తాడు గురువు నని చేతుపెట్టుకుని ఆపిల్లాడు. తాను నాకు కూతురి కొడుకా? ఇది కొడుకు కూతురా? వరస యెలా కల్పించాడో చూశావా?”

“.....”

“అహితాగ్నుల కుటుంబంరా మనదీ. అక్కడ అక్కా బావా యిది విని సిగ్గుతో కుల్లి చచ్చిపోతున్నా రుద్రా”

“.....”

“నీకు మాత్రం తెలవనక్కరలేదూ?”

“అమ్మాయి యేమంటుందీ?”

“నుచ్చికవడింది, అది మాస్తుదా?”

“.....”

“ఇవాళ ఆపిల్లాడు వస్తే “మా అమ్మాయి యిక చదువుకోడు, వెళ్ళిపో” అని చెప్పెయ్యనా?”

“.....”

“మాట్లాడ వేమిరా?”

“అయితే: అక్కకి బావకి సిగ్గెందుకూ? కుల్లి చచ్చిపోవలసివంత—”

“అయ్యో! అయ్యో! కొడుకు చచ్చిపోయాక— ఈడు వచ్చిన కోడలు వీధికి చదువుకుంటేం దంటే— ఏమిట్రా, నీకింత మంచి చెడ్డా తెలవకుండావున్నాయా!”

“మనం మాత్రం మన అమ్మాయి మంచిచెడ్డలు చూచుకోమూ?”

“చూచుకోవా లనే కాదూ నేను చెప్పడం!..... అల్లుడు చచ్చిపోయాడని నీపెల్లాని కేమేనా—నుందరవ్వు కేనా దుఃఖం—అసలు నీపెళ్ళాటు మార్చేస్తోంది దాన్ని”

“ఎలా మారుస్తోందీ?”

“ఏమో. నీమామగారు వీరేశలింగానికి న్నే హితు డని లోకం అంతా యెరుగుదురు”

“వీరేశలింగాం గారు చచ్చిపోయారు కామా?”

“నీమామగారు—”

“తప్పకతప్ప. ఎవల్లేనా వింటే బాగుండదు పూరుకో. నుచ్చిలాంటి మాట లంటావు కనకనే నీకూ కోడలిక వడకపోవడం”

“నేను పోరి అమ్మాయిని కిట్టప్ప కిప్పించే నని— అక్కకి బావకి అప్రతిష్ట రావడంకోసం నీపెల్లాం—”

“అప్రతిష్ట రావడంకోసం?”

“పిల్లమనస్సు—”

“పిల్లమనస్సు.....ఏమిటి?”

“మొన్న వాక కోమటపిల్ల మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకుని యావీధిలో పూరేగితే నీపెళ్ళాకూ, అమ్మాయి నంబరవడుతూ వీధి అరుగెక్కి—”

“నువ్వు చెబుతూ వున్న వేదాంతం నాకు బోధపడ్డం లేదు. ఏమిటేమిటో కల్పించుకుపోతావు గాని అసలు సంగతి—”

“నువ్వు గ్రహించుకోవాలి; గాని యింతకంటే యేం చెప్పనురా నేనూ?”

“చెప్పలేకపోతే పూరుకో. నువ్వు కోడలూ యేడో కుళ్ళు పెంచుకుంటూ మధ్య వన్నీడిపిస్తున్నారు. మీ గొడవలు నేను తీర్చలేను”

“వెళ్ళిపోతావుద్రా!”

“.....”

“పోరి చచ్చుపెద్దమ్మా! ఇంచేతే—నీదగ్గర చేప యింతగా వుండమట్టే అపీనుగు వొంటికాలి భరతం అడు తోంది.....అమ్మమ్మ నిట నేనీ ఫాతకి. నామన మడు చచ్చి నేనేనుస్తూ వుంటే మధ్య యాడగాకోరు—రానియ్యో”

ఇలా రుంజుకుంటూ వెంకుపోడమ్మ అక్కడే కళా యించుక్కుమంది.

3

“చూశావులే అమ్మా!”

“ఏమిటమ్మా?”

“శాస్త్రుల్లుగారు రాలేదులే”

“ఎంచేతో?”

“వచ్చివెళ్లిపోయాడుటే”

“ఎవరు చెప్పారు?”

“నాయనమ్మ”

“రాలేదని యెవరు చెప్పారు?”

“నాయనమ్మ”

“వాకమాటు రాలేదని, వాకమాటు వచ్చి వెళ్లిపోయా రని—”

“వుండకుండా వెళ్లిపోయినప్పుడు వచ్చినా రానట్టే కాదు అంది నాయనమ్మ”

“అలాగా!.....చూశావా?.....ఏవో వుల్ల రిరువుమాట అని అవిడే వండేసి వుంటుంది”

“పరీక్షలు దగ్గరికి వస్తున్నాయే. ఈసంవత్సరం ఆఖరుది కూడానూ”

“మీనాన్న రానియ్యి చెబుతాను”

“.....ఇప్పుడు వాణ్ని రామలక్ష్మికి పాఠం చూపావుంటారు శాస్త్రులుగారు. అక్కడికి—”

“అక్కడ కాదు. సోమశేఖరంమామయ్యగారి యింటికి వెళ్లి, వాళ్ళు అచ్చిగాళ్ళి పంపి రప్పించిపెట్ట మని త్రవ్వడం నడిపి యివాళకి అక్కడ చెప్పించుకో పాఠం”

“అలాగే”

“రామలక్ష్మిగారి యింటికి వెళ్ళకు సుమా”

“వెళ్ళను వెళ్ళను. మొన్న యెలాంటి మాటలందో రాశావా? నేను మరిచిపోతానే?”

* * * *

“మాబావ వుత్తరం రాశాడు”

“ఏమని?”

“అమ్మాయిని చదువు మాన్పించ మని”

“కొడుకు చచ్చాక కూడా తమ పెత్తనం యేమిటి డిపె త్తనం?”

“.....”

“మీ అమ్మ యేవో రాసివుంటుంది వున్నవి లేనివి ప్పించి”

“పూర్వోవాళ్ళు కూడా నన్నాడేసిస్తున్నారు”

“ఎందుకో?”

“చదువు మాన్పించడం యిష్టం లేకపోతే ముసలి

వండితు డెవరూ దొరకలేదా—”

“చదువు చెప్పించడానికి వాళ్ళకున్నారు కదా?”

“వాళ్ళ సలహా యేమో మానిపించమనే”

“ఎవరేని మంగలి పిల్లితల గొరిగాడుట”

“.....”

“వేంకటపీఠీతులుగారి సోమిడేవి కాళ్ళకి జోడు తొడుక్కుని, నత్తిమీద గొడుగు వేసుకుని నన్నే చూసుకోం డంటూ దొరసానిలాగ మొగాళ్ళ నందర్నీ రాసుకుంటూ బడికి వెడుతూ వస్తూ వుంటే నోరెత్తలేని వాళ్ళు మన అమ్మాయికి చక్కట్లు దిద్దజోవడం యెందుకూ?”

“మన వంశం అలాంటిది కనుక”

“అ-లా-గా?”

“ఏం తక్కువా?”

“అయితే; వంశం వంశం అని మహాగొప్ప చెప్పుకుంటున్నారకదా, మీవంశంలో మొగా లైవరేనా చదువుకోకుండా—ప్రయోజకశీలం లేకుండా వున్నారా యిదివరకే?”

“.....”

“మీ అక్కలాగ గిల్లి, రక్కీ, యేప్పి, దొర్లి వట్టు నగ్గించుకునేవాళ్ళవల్లేనా వుట్టారా మీవంశంలోను?”

“.....”

“పోనీ, మీఅమ్మ అమ్మాయిని “కాకినాడ వెడదాం రి”మ్మందిట వినారా?”

“ఎందుకో?”

“వెధవకోడల్లా, వెధవకూతుల్లా వున్నవాళ్ళకి దాసీలూ, వంటలక్కలూ అక్కర్లేమట కాదూ?”

“.....”

“రామేశ్వరం ప్రయాణం కూడా తలపెట్టిం దన్న మాటేనా మీ అమ్మ?”

“.....”

“ఎలాంటి ఆలోచనలు జరుగుతున్నాయో తెలుసోందా?”

“.....”

“అయెండుకట్టని చూసుకుంటూనేనా బతకనిచ్చేటట్టు లేదన్నమాట కాదా మనల్ని ?”

“అలా అందా మా అమ్మ ?”

“అమ్మాయి అబద్ధం చెప్పిందనే ?”

“.....సవ్యూ మాఅమ్మా వేసే యెత్తులు చూస్తే కంగారైపోతోంది నాకు”

“అయితే నేను కూడా యెత్తులు వేస్తున్నా నన్నమాట. అవునా ?”

“.....”

“అమ్మాయి మీద కూడా యేదో తుట్ట పడేసెయ్యండి”

“.....”

“అర్థాయువ్యపు—కొంకనక్క మొగుణ్ణి కట్టిపెట్టిన మీకు సందేహం వుండదు కాని—”

“అమ్మాయి యేం జవాబు చెప్పిందో ?”

“దాన్నే అడగండి మీరు”

“.....”

“వెడతారేం ?”

“.....”

“కాఫీ వేళ అవుతోందండీ”

“మేడమీద వుంటాను”

“అయితే, నేనూ వస్తాను వడండీ”

“కాఫీ చెయ్యవూ ?”

“అమ్మాయి చేస్తోంది.....“ఇక నే నెలాగా అత్తవారి యింటికి పోవలసిన దాన్నే కనక, పున్న నాలుగు పూటలేనా కాఫీ వేసే చేసి యిస్తాను నాన్నగారి” కంటూ అది సిద్ధపడింది నన్ను దూరంగా కూచో మని”

“...చేతులు కాలాయేమో పాపం, నువ్వు తేవడమేనా చెయ్యరాదూ ?”

“దాని ప్రాణాలకే యెనరుపెడుతోంది మీ అమ్మ చేతులు కాలడం అంతకంటే యెక్కువా ?”

“కూలాలతోటి, యీటెలతోటి పొడిచేస్తున్నావు”

“ఇలా చూడండి !.....నేనే ?”

“.....”

“.....”

“పైని వుంటా మని చెప్పేనా రా పాపం”

“దానిమీద మీ కంత బాలేవుంటే, అది పున్నచోటికే వెడదాం రారాదూ ?”

“అయితే పడ”

“నేను పాన్ దాను తీసుకువస్తాను మీరు ముందు వడవండి”

“.....”

“మీ రెండుకూ పైకి !”

“సవ్యూ నేనూ కలిసే వెడదాం”

“.....నాకొద్దుబాబూ !”

“ఊ, హూ”

“నేనొప్పుకోనండీ”

“.....”

“వల్లకాదు.....వినండి.....వదలండి.....మెట్ల మీద కట్టకట్టుకు వడిస్తే.....అబ్బు.....వమో.....అమ్మాయి !”

“.....”

“వోమా టిలా—పిలిచెయ్యనా ?”

“ఇప్పుడు చేసిం దేమిటో ?”

“లేకపోతే మీరు మరీని.....అలాగ.....అలాగ...వొట్టూ వొట్టూ తగుల్తూ వడిస్తే చాలదూ !”

“నవ్వు చిన్నపిల్లలాగ—ముద్దొస్తూ—”

“నుంచోండి వాకమాటు”

“ఎందుకూ ?”

“ఇరవైయేళ్ళ నుంచి కావరం చేస్తూవున్న మనమే యిలాగ—”

“మొగుడికీ, పెళ్ళానికీ యిరవైయేళ్ళేమిటి మువ్వయ్యేళ్ళేమిటి చే—”

“అయితే మొగుడు లేనివాళ్ళ గతి యేమిటి ?”

“.....”

“జవాబు చెప్పరేం ?”

“.....”

“మాట్లాడ రేమండీ ?”

“పైన చెబుతాను రా”

“నాకక్కలేదు”

“బంగారపు బొమ్మపు కాదూ ? రక్కాల సొమ్ముపు కాదూ ?”

“ఏమో !”

“.....”

“గడ్డంపట్టుకు బతిమాలితే నాకు వారిగిండా యేమిటి ?”

“.....”

“నాన్నగారండీ !”

“అదిగో. అదిగో.....వలకరేం ?”

“.....”

“అమ్మా ! ఎక్కడున్నావే ?”

“ఇద్దరమూ చెట్టావట్టాలు వేసుకుని వొక్కమాటే వలుకుదాం ఏం ?”

“అదగక్కరలేదు. మీరు వదండి ముందు..... వెళ్లండి”

“.....”

౪

“నవ్వు ఆడపిల్లలకే గాని మొగపిల్లలికి పాకాలు చెప్పలేవా యేమిట బబ్బాయి !”

“చెప్పకేం ?.....ఇలా అడిగా రేం ?”

“తెలవక అడిగానులే”

“నాకు డబ్బెవరిస్తే వారి కందరికీ చెబుతాను చదువుకోడానికీ, చదువు చెప్పడానికీ ఆడా ముగా భేదం యేమిట అమ్మమ్మగారూ !”

“నేను అమ్మమ్మనా నీకు ?”

“.....”

“నాయనమ్మా” అనకూడదూ ?”

“అప్పుడు మాత్రం యీ ప్రశ్న రాదూ ?”

“అనలు నన్ను వరనపెట్టి పిలవడం యెందుకూ నవ్వు ?”

“వద్దంటే—మాట్లాడడం కూడా మానేస్తాను”

“మానెయ్యి. తప్పకుండా మానెయ్యాలి”

“భిక్షిగా మానేస్తాను. మిమ్మల్ని వరనపెట్టే కాదు తూరికే పిలవడమూ—వలకరించడమూ కూడా నాకేమీ అవసరం లేదు”

“.....”

“.....నుండకీ !”

“...నుండరమ్మా” అనలేవూ ?”

“.....”

“మాట్లాడనేం !”

“.....”

“నిన్నే”

“.....”

“.....అలా నుంచో దిమ్మచెక్కలాగ.....”

ఇలా ధుమధుమలాడుతూ లోపలికి వెళ్లి తలుపులు బిగించుకుంది ముసలమ్మ.

* * * * *

“ఎక్కడికో వెళుతున్నాడు కామోసు”

“అవును”

“ఇనప్పెట్టి తాళం తీసి వెళ్లండి”

“ఎందుకూ ?”

“అమ్మాయికి బట్టలు కావాలి”

“ఏమోత్రం కావాలి సొమ్ము ?”

“రెండువందలు”

“.....”

“ప్రతిక్రియవడనక్కర్లేదు...మీ అమ్మ మల్లువంచెలు కట్టిదామనుకుంటోంది కాని సాగనివ్వను నేను. ఇప్పటిదాకా వున్నాడచీరలతో వరివుచ్చుకున్నాను; గాని యివాళ దక్షిణాదిచీరలు కొంటాను రెండు”

“లోకం—”

“.....”

“కుల్లి చావనియ్యండి”

“మీ రాలోచిస్తూ కూచుంటే యిది తప్పిది కాదు. తొరగా లేవండి”

“మరోమాటు కొందువుగాని”

“వల్ల కాదు”

“.....”

“చెట్టి తీస్తారా తియ్యారా ?”

“వదిరోజుల్లో నేను చెన్నపట్నం వెడతాను కాదూ? అక్కడ తెస్తానలే మందిరకం”

“ఇవాళ కట్టెట్టాలి అమ్మాయికి. నాలుగుగంటల వేళ మంది దని చెప్పివెళ్ళారు వేంకటాచలముగారు.

బజారుకి వెళ్లడానికి నాక బండికూడా తీసుకురావాలి నాకు”

“.....”

“పెట్టి తియ్యండి ముందు”

“పెట్టిలో మూడువందలే వున్నాయి. రెండువందల యాభై రూపాయలు చేబడు లిమ్మంటూ కొడుకుని పంపించింది మాఅక్క”

“అందుకా దీక్షితులు రాకా! ఏమన్నారు మీరు?”

“అలాగే అన్నాను”

“వల్ల కాదు...నాకు రెండువందలూ యివ్వాలి”

“ఇప్పటికి నాక్క వంద వుచ్చుకో”

“పెట్టి తియ్యండి చెబుతాను”

“.....”

“.....”

“.....”

“ఈరెండువందలూ అమ్మాయి బట్టలికి. ఈపాతికా కాస్తుల్లుగారికి జీతం. ఈపాతికా నాకు కావాలి. ఈపది పాలవాడికి. మిగిలినవి—”

“ఇక నలభై మిగిల్చావు”

“నేతిమిదీ నూనెమిదీ రేపు వస్తారు. ఆనలభయ్యా వుందనివ్వండి...అన్నట్టు కాఫీగింజలూ, గోధుమనూకా అయిపోయాయి. అవి కూడా యిప్పుడే తేవాలి”

“.....”

“నేనూ అమ్మాయి బజారుకి వెళ్లివస్తాం, మీరెక్కడికీ వెళ్లకండి మేము వచ్చిదాకాను”

“.....”

“కాళం వేసెయ్యండి మరిచిపోక.....”

* * * *

“ఈచీర కట్టుకుంటే బాగుండా నాన్నగారూ?”

“నిజేపంలా వుంది...ఎంత చెప్పాడు ధర?”

“ఎనభై ఆరురూపాయలు వుచ్చుకున్నాడు...దణ్ణం పెడతాను పాదా లివ్వండి నాన్నగారూ!”

“.....ఎంతనేవుతల్లి కళ్లకద్దకోడం?”

“.....”

“ఏం చెయ్యవమ్మా నేను ? పూరుకో. ఇంతే పెట్టి పుట్టాం మేము. మాఅమ్మవు కాదూ!”

“ఏ-ర-భద్ర-పు-రం-క-ర్క-లి-నాన్నగారూ!”

“వాళ్ల బానకమ్మ కూతుర్ని తొట్టిలో పెడతారండీ”

“రాత్రికి వస్తావా?”

“చెప్పలేను”

“అయితే—మీఅమ్మకూడా వస్తుందా?”

“రాదుట”

“ఎంచేతా?”

“ఆవిడ మన స్నేమీ బాగాలేదుట”

“ఏం ?”

“నాయనమ్మా, అవిడా మాటా మాటా అనుకున్నా రండీ”

“ఎందుకూ ?”

“అత్తయ్యగొడుకు రూపాయలకోసం వచ్చాడుట కాదూ ?”

“అవును”

“నాకూతురికి పంపకుండా చేస్తావా” అని అవిడా, “నాకూతురికి లేకుండాచేద్దా మనుకొన్నావా ?” అని యావిడా అందుకున్నారు”

“ఇప్పుడు చల్లారిపోయింది కదా?”

“నాయనమ్మ పెత్తనాలకి వెళ్ళిపోయిందెండి”

“.....”

“బండి తెచ్చిపెట్టరూ నాన్నగారూ!”

“రాత్రికి తప్పకుండా వచ్చెయ్యి తల్లీ!”

“ఎందుకండీ?”

“నువ్వు బంటిలో లేకపోతే నాకు భోజనం నయింజ దమ్మా !”

“అలవాటు చేసుకోండి నాన్నగారూ”

“ఏం ?”

“నేనత్తవారింటికి—”

“మాఅమ్మవు కాదూ ? మాతల్లివి కాదూ ? ఇ! ఆమాట యెత్తకమ్మా. మరిచిపో”

“.....”

“వస్తావా ?”

“.....”

“వస్తానను”

“ఏడున్నర లోపున రాకపోతే మాత్రం మీరు
భోజనం చేసేయ్యండి”

“ఎనిమిది గంటలదాకా కనిపెట్టుకుని వుంటాను.
ఇవారే రెండో అటకీ సినీమాకి వెడదాం: ఏం?”

“అలాగే లెండి”

“జట్కా తీసుకురానా?”

“ఊ”

“రానూ పోనూ అక్కలేదు కాదూ?”

“అక్కడ మరో జట్కా పిలిపించుకుంటాను లెండి
వచ్చేటప్పుడు”

“నరే”

౩

రాత్రి వన్నెం దయింది. రామబ్రహ్మం సినీమాకి
వెళ్ళి అప్పడే వచ్చాడు. భద్రమ్మ యింకా మేలుకునే
వుంది; కాని మంచమీద అటూ యిటూ దొర్లుతూ—
ఏదో పోగొట్టుకున్న దానిలాగా, ఏదో కట్టుళ్లలో వున్న
మనిషిలాగా అటమటింజిపోతోంది. మొగుడు లోపలికి
రావడం చూసింది; కాని లేవలేదు. వలకరించనూ లేదు.
అతనిమీద దృష్టి వున్నట్టే లేదు. ఇదంతా చూసి
దిగాలపడే అతనే దగ్గిరికి వెళ్ళి వొంటిమీద చెయ్యివేసి
వలకరించాడు.

“.....అలా వడుకోండి”

“ఎందు కిలా వున్నావో చెప్పవూ?”

“.....”

“నన్నే డిస్ట్రావా?...చెప్పవూ?”

“మీ కేం యేడ్చిదాకానూ?”

“నీకు మాత్రం యేం వచ్చిందిప్పుడూ?”

“పుట్టిన వొక్కపిల్లా మోడయిపోయి వునూరు
మంటూ కళ్ళయెదుట తిరుగుతూ వుంటే తల్లిపీనుగు
డువెంట తరుక్కుపోతుండో మీకేం తెలుసూ?”

“నిజమే; కాని యివారే కొత్త యేం వచ్చిందీ?”

“దీనికి సారే అంటూ వుందా?...పురిటిలో చచ్చి
పోతే వొకటే యేడువయిపోవును. ఇప్పుడేమీకాని కా
మీం గొంతుకోత. నాకళ్ళు పోతే బాగుండిపోను”

“.....”

“అచీర కట్టుకుని, ఆనగలన్నీ పెట్టుకుని, అద్దం
ముందు నుంచుని నవరించుకుంటూ వుంటే—చూడ
లేకపోయాను. కళ్ళమ్మల నీళ్ళు వచ్చాయి”

“.....”

“ఇక అక్కడ నుంచోలేకపోయాను. “అమ్మాయి వెను
తున్నానే” అని అమ్మాయి చెబితే ఎదురుగా నుంచుని
“వెళ్లిరా” అనలేకపోయాను”

“.....”

“దీపాలు పెట్టక తలనిండాపెట్టి మెడనిండా దండలు
వేసి యేడుస్తూనే కళ్ళనిండా చూసుకుందా మనుకుని
బుట్టెడు మల్లెముగ్గులు కొన్నాను. అంతట్లో వీరభద్ర
పురంనుంచి పార్శ్వమృటిన్నీ వచ్చి పిలిచింది. ఆదరా
బాదరా చిన్నదండ గుచ్చి తలలో పెట్టుకుని చక్కా
పోయింది మాలమ్మ. పువ్వు లన్నీ అలాగే వుండి
పోయాయి”

“.....”

“అదిశుభకార్యంకోసం వెడుతూ వుంటే “నేనమ్మాయి
తల్లి” నని చెప్పుకుంటూ కూడా వెళ్ళలేక యింటో
మగ్గిపోతున్నాను. నాబాధ మీ కేం తెలుస్తుందీ! కలూ
సాగా సినీమాకి వెళ్ళారు, నిద్రవేళకి కూనిరాగాలు తీసు
కుంటూ వచ్చారు—”

“నే నెంత యేడుస్తున్నానో—”

“అమ్మనో కలిసి చాన్నేడిపించారు. నాకడుపులో
రాయి పడేశారు. ఇదంతా చేళాక మీరు మాత్రం
యేడవకుండా యెలా వుండగలరూ?...పోనీ, యిప్పుటి
కేనా “అయ్యో బుల్లెమ్మ” అని దానిమీద యేమేనా
ప్రేమ వుందా?”

“.....”

“చదువు కూడా మానిపించాలని—అప్పుడే మరుపు
వస్తుందా?”

“.....”

“అనేకమంది తమ పెద్దవకూతుళ్ళకి మల్లి పెళ్ళిచేసి
ఆనందిస్తున్నారు. మీరూ—”

“కొంప మురిగిపోదూ?”

“పోనీ, దానిదారి నది వెళ్ళిపోయి పెళ్ళిచేసుకుంటుంది. వోవ్వుకుంటారా?”

“వోవ్వుకుంటారా అంటే—”

“ఇంటికి తీసుకురానక్కరలేదు. దాని యింటికి వెళ్ళేనా మీరు చూడనక్కరలేదు. దానికేమీ— వోక్కడ మిట్టడికూడా పెట్టనక్కరలేదు. తన కిష్టంవచ్చిన పిల్లాణ్ణి పెళ్ళాడి కలోగంజో తాగుతూ దాని బతుకు అది బతుకుతుంది. అలాగేనా యేర్పాటుచేస్తారా?”

“.....”

“మంచివయస్సు వచ్చింది. ఎక్కడలేని రూపమూ వచ్చింది. చదువు వంటబట్టింది. అందచందా లన్నీ— మంచి గ్రహింపు శక్తి కలిగింది. అలాంటిపిల్లని మూల బడి యేడుస్తూ వుండ మనడం పాపం కాదూ? మనకి వుట్టగతు లుంటాయా?”

“.....”

“మాట్లాడ లేనుండీ?”

అతను జవాబు చెప్పలేదు.

దూరాన బాబులచప్పుడు.

“పలక లేనుండీ?” అంటూ భద్రమ్మ అతని రెక్క పట్టుకుని కదుపుతూ అడిగింది.

“అమ్మాయిని చూడాలేనూ. లోకనింద సహించాలేనూ”

“అది యింట్లో వుంటే చూడడం మాన్తుందా?”

“నే నెంత యేడుస్తున్నానో—”

“నిజంగా?”

“.....”

“మీరమ్మ చచ్చిన మనమడికోసం యేడుస్తోంది; కాని బతికున్న మనమరాలికోసం యేడవడం లేదు. తెలుసునా మీకు?”

బాబుల చప్పుడు దగ్గరదగ్గరకు వస్తోంది. భద్రమ్మ లేచి పక్కన కూచుని అతని చెయ్యి పట్టుకుని “అది మునపటిలాగే యింట్లో తిరుగుతూ వున్నాన్నట్టా మనకీ యేడుపు తప్పదు. మనకి కనవడకపోయినా నరే యొక్కడో సుఖవడుతోందంటే మన కడో ధైర్యమూ, అనందమూనూ. ఏమంటాయా?”

“బాగానే వుంది కానీ—”

“ఇక కానీ యెందుకూ మరి?”

“అమ్మాయిని విడిచిపెట్టివుండగలమా మనము?”

“అది కుమిలిపోతూ వుంటే—ముగ్గిపోతూ వుంటే చూడగలం. కదూ?”

“.....”

“దేనికీ జవాబు చెప్పకపోతే యేం చెయ్యవండీ?”

“ఇప్పుడీ ధోరణి యేమిటి నీకూ?”

“సింగారించుకుని యెదుట నంచుంటే పెళ్ళికూతురులా కనపడిందండీ పిల్ల! పెళ్ళికళ—”

“నీమాటలు సరిగా వినపడ్డం లేదు. బాబులు వెళ్ళిపోనియ్యి”

భద్రమ్మ మొగంమీద పుల్కాహం అంకిత మయింది. కాని అది అతనికి కనపడకుండా ఆమె మొగం పక్కకి తిప్పుకుంది.

అతను యాదాలాభంగా కిటికీకేసి చూడగా వీధిలో పట్టపగలులాగ వెలుగు. ఆపైని మనస్సుని ఊరూత లూపుతూ చక్కని నన్నాయిపాలు.

“ఏదో వుత్సాహం మన వీధిలోకే వచ్చినట్టుంది. చూద్దామా?” అన్నా డతను. ఆమె జవాబు చెప్ప లేదు; కాని చెయ్యిపట్టు కొంచెం సడల్పింది. అతను మంచం దిగి ఆమెని పొదివిపట్టి దింపాడు.

ఇద్దరూ అలాగే వుండి చెరో అడుగు ముందుకే వేశారు.

సరిగా యీసమయంలో “అబ్బాయో! నాయనో! కొంప ముల్గిపోయిందిరో! మందరమ్మ గొంతు కోస్తేనేసిందిరో!” అంటూ యేడుపు, తలుపు చప్పుడూ వినవచ్చింది.

భద్రమ్మ మొగం పంచుకుని అక్కడే అలాగే నుంచుంది. రామబ్రహ్మం కంగారు పడుతూ తలుపు తియ్యగా గుమ్మంలో లబోలబో మని మొత్తుకుంటూ తల్లి.

“ఏమిటమ్మా?”

“ఇంకేం వుంది నాయనా? మందరమ్మ—అయ్యో కిష్టప్ప”

ముసలమ్మ యేడుపు మానలేదు. రామబ్రహ్మనికి నోట మాట రాలేదు.

భద్రమ్మ యేమీ చలించలేదు.

ఒక్క తుణుం అలా వుండి తరవాత రామబ్రహ్మం ముసలమ్మతో కూడా కింపకి వెళ్లిపోయాడు.

చూడగా వీధిలో వాకమోటారు. మోటారులో డ్రైవరువక్కన హికారినోహెన్ములు హెడ్ మూర్చరూ, వెనకవేపున వాక పెల్లికూతురూ, పెల్లికొడు కూనూ పైగా ఆపెల్లికూతురు నుండరమ్మా, పెల్లి కొడుకు ఆమె గురువు కృష్ణశాస్త్రినీ.

రామబ్రహ్మం కొయ్యయిపోయాడు.

ముసలమ్మ మోటారులోకి పురకపోయింది; గాని మోటారువక్కనే వరనగా చేతులు కలుపుకు నుంచుని పున్న విద్యార్థులు ఆమెని పట్టసి ఆపేశారు.

వాక్క తుణుం పన్నాయిపాట నిలిచిపోయింది. అప్పుడు పెల్లికొడుకూ పెల్లికూతురూ చిరునవ్వుతో మేడమీదకి చూస్తూ నమస్కారాలు చేశారు. వెంటనే వాక లక్ష్మ మల్లెపువ్వులు మోటారులో ఈచివరనుంచి ఆచివరికి వాత్తుగా పడ్డాయి.

పెల్లివారి కరతాళధ్వనులతో ఆకాశం చిల్లులువడి పోయింది. ఉత్తరతుణుంలో మోటారు మెల్లిగా కదిలింది.

భగవంతుడు

కొడవటిగంటి కుటుంబరావుగారు

భగవంతుడు చూస్తూ లేదా అనే ప్రశ్న అర్థం లేని ప్రశ్న. అటువంటి ప్రశ్న ఎవరైనా వేస్తే నీకు భగవంతుడితో ఏమైనా పనుండా అని వెంటనే ఎదురుప్రశ్న వెయ్యాలి; భగవంతుడివల్ల కాగలవని ఏమిటని తరవాత ఆలోచించుకోవచ్చు! ఉన్నాడని గాని లేడనిగాని మీమాంస చెయ్యటం మరి అన్యాయం; తెలియని విషయాలను గురించి ఖండితంగా మాట్లాడటం అనాలోచనపరుడి లక్షణం. ఉన్నాడని వాదించేవాళ్ళల్లో చాలామంది తమ బాధ్యతలన్నీ ఆతడి నెత్తిన వేయించుకుంటున్నారు; భగవంతుడియందు నమ్మకం లేనివాళ్ళ తమ వ్యవహారాలు యావత్తూ తామే చక్కబెట్టుకోగలమనే ధైర్యంతో ఉన్నవాళ్ళు.

భగవంతుడి ప్రకృతి జనసామాన్యం దృష్టిలో మారుతున్నది! భూమి అడుసుముద్దగా ఉండి జీవకోటి యీ పత్తూ జలచరంగా ఉన్నవన్నీ పువ్వుత గల మత్స్యం ఒకటి భగవంతుడని పించుకుంది. అట్లాగే అవతారాలన్నీ. విచిత్రమేమిటంటే ఈ భగవంతుడు మన కవ ప్రమేన రూపంలో వస్తేనే దణ్ణం పెడతాం కాని అంత

కన్న హెచ్చుమహిమతో వస్తే వాడికి మొహానమొద్దులే. మత్స్యవతారం కాలంలో ఏ రాముడో వచ్చి ఉంటే ఆ జలచరాలన్నీ పీక్కుతినేవే! అయినా ఇప్పటికీ అయిదువేల సంవత్సరాల క్రితం దేవుడనిపించుకున్న శ్రీరాముడి కింకా మర్యాద జరుగుతున్నది. ఈరోజుల్లో ఊరిలో రాముడుండటాని కవకాశం ఉంది నరేంద్రుడు ఈ నాగరికతలో రాముడల్లే ప్రవర్తించేవాడు లోకంచేత తుణుం బహిష్కరింప బడతాడు. ఈ పరిస్థితుల్లో మనం రాముణ్ణి ఇంకా దేవుడుగానే భావించటం అజ్ఞానం కాకపోతే తప్పకుండా ఎగతాళి! కొందరు మేధావులీ విషయమై నిజానిజాలు కనుక్కున్నవాళ్ళ నిరాకారాన్ని అమల్లోకి తెచ్చారు. అటువంటి నిరాకారుడు ఉన్నాడని భావించటానికైనా కారణం కనిపించదు. ఆ నిరాకారంలో మానవుడి కేం పని! పనిలేకుండా ధ్యానం చెయ్యటంలో అర్థమేమిటి! ఏదో పొందుదామనేగా! ఏదో అవుదామనేగా! ఆ కావటానికీ పొందటానికీ సహాయభూతుడయ్యే భగవంతుడు సాకారుడు కావటం లేదా! ఒకవేళ సాకారుడు కానక్కర్లేకపోతే

ఆ పొందే దేవుటో అయే దేవుటో ఆ భక్తులకే స్వప్నం గా తెలివన్నమాట ! ఆ ధ్యానం బకధ్యానం !

భగవంతుడనే మాటలో అర్థం ఏదైనా ఉంటే సాక్షాదుడైన భగవంతుడి యందే ఉంది. ఎవడైనా వివరీతమైన ఆపదలు ఉన్నప్పుడు మరోడు వాణ్ణి కాపాడితే రక్షింపబడే వాడి ఆపత్తుయొక్క ఎక్కువ తక్కువలను బట్టి ఎక్కువ తక్కువలుగా రక్షించేవాడు భగవంతుడి ఆకారం పొందుతాడు. ఒక్కొక్కనయంలో నడిపిధిలో రక్షింపబడ్డ మనిషి రక్షించినవాడి పాదాలమీద పడి అంతా ముంచిపోయి ధ్యానం చెయ్యటం మొదలుపెట్టినా ఆశ్చర్యం లేదు. అంత మూత్రానికే మనం ఆ రక్షించిన మనిషే భగవంతుడు వాణ్ణే మనం కూడా ధ్యానం చేద్దామనే బుద్ధి వుండుతుందా? ఆ మనిషికే తెలీ దాతనకే ఏ భగవంతుడన్నా అడ్డపడవలసిన ఇక్కట్లు రావచ్చునని? అంతదాకా ఎందుకు? ఏ ఒకవ్యక్తి అయినా శాశ్వతంగా ప్రపంచంలో యుద్ధాలులేకుండా చేస్తే అతడు భగవంతుడుగా పరిగణించబడతాడు—తిరిగి జన సంఖ్య పెరిగి నెలరో మహాసంగ్రామం అవనరం అయే వరకూ! చూడరాదు దశావతారాల్లో ఒక వరకు రామావతారం ఒక బుద్ధావతారం, ఒక వాసునావతారం ఒక కల్యాణావతారం. భగవంతుడు తనవంశంలో తిరిగి తానువుట్టు !

మనం నిత్యకర్మకు భగవంతుడిమీద ఆధారపడితే. ఎవడిచేతనో చాకిరి చేయించుకుని, నా పొలంలో వండించుకుని తినే భోజనానికి, ఇంకో దేశాన్ని దోచితెచ్చుకు తినే రొట్టెకు, ఓ భగవంతుడా నా అరుదైనమైన భోజనాన్ని (లేక రొట్టెకు) నా కిమ్ము అనటం భగవంతుణ్ణి ఎగతాళి చెయ్యటమో నన్ను నేను ఎగతాళి చేసుకోవటమో తెలవటంలేకు. ప్రతిపని చేసి కృష్ణార్పణమనటం, ప్రతిపని మనచేత భగవంతుడే చేయిస్తున్నాడనటం బొల్లికబుర్లు—భగవంతుడికి మనచేత వెధవపల్లన్నీ చేయించటమే వనయివట్టు ! ఇక న్యాయస్థానా లెందుకు, శిక్ష లెందుకు, ఒకరొకరు తేలుపెట్టి పొడుమగోటా లెందుకు? భగవంతుణ్ణి స్మరించని జన్మవర్జితమని భాగవతాది

గ్రంథాలు మొదటినించీ చివరవరకూ ఒకటే ఘోషం. హిరణ్యకశిపుడికంటే నమర్థుడికి భగవంతుణ్ణి స్మరించవలసి అవనరం ఎట్లా కలుగుతుందో ఎవరైనా చెప్పగలరా? భగవంతుడే లేడని నమ్మాడంటే వాడి తప్పా? వాడు భగవంతుణ్ణి నమ్మక వచ్చాడనటం మరోఘోషం! ఆనారోగ్యం వల్ల చావనివాడు ప్రమాదాలవల్ల చచ్చి పట్టు సహజమైన చావు చావకుండా కట్టుదిట్టాలు చేసుకున్న జీవి అసహజమైన చావు చావటంలో వింత నాకేం కనపడటం లేదు. కాకపోతే వాడు లోకంకంటకుడు కనక వాణ్ణి చంపేసిన మహావ్యూగం ఏదైతే ఉండో అది ఏకగ్రీవంగా భగవంతు డనిపించుకుంది. ఆ ఆకారం ఇప్పుడు దిగివస్తే దాన్ని తక్షణం చంపి విరోధంగా బ్రిటిష్ మ్యూజియంలో పెడతారు. పటాలుపెట్టి గుర్తుకట్టి దణ్ణాలుపెట్టి మహాభక్తులే ఈ వార్త విని నంతోపిస్తారు. భగవంతుడి ఆవశ్యకతను గురించి ఆలోచిద్దాం.

మనకు చాతనముర పనికి భగవంతుణ్ణి ఎప్పుడూ పిలవ. గజేంద్రుడు—వెనుకటి జన్మలో ఎవడైనా కాసి—సామాన్యపు అడిమేమగు. మొనలిచేతులో చిక్కింది యుద్ధం చేసింది. లాభం లేకపోయింది. దాని మనస్సులో ఒకవిధమైన ప్రార్థన ప్రారంభమయింది. రోజుకు నూరుచావులు తప్పించుకునే జీవికా ప్రార్థనరాయ మానసికంగా గజేంద్రుడికి ఆపక కల్లోమాడా తలనవది. ఇటు వంటి చావుకది అంగీకరించలేదు. అందులో స్వార్థం చాలాఉంది. చివరకు దానిమోక్షంలో ఫలితాని కొచ్చింది. ఆ స్వార్థమే. మొనలిని జముంచేస్తే తనలో నింది రాదని తేలిపోయింది. ఇక అది ఎక్కణ్ణించన్నారావాలి. ఆ వచ్చేవ్యక్తి మొనలిని పిప్పి పిప్పిగా కొట్టగల ఆయుధాలు అనేకం తీసుకురావాలి. అట్లాగే వచ్చాడు. ఆ సమయం ఏ పిట్టలను కొట్టేవాడు వచ్చి మొనలిని చంపినా ఆతణ్ణి గజేంద్రుడు భగవంతుడుగా గణించటానికి సిద్ధమే !

అన్నదానం చేసిన భగవంతుడి కన్న ప్రాణదానం చేసిన భగవంతుడు సహజంగా ఎక్కువవాడుగా ఉంటాడు. కరిరాన్ని కాపాడుకోవాలికి భగవంతుణ్ణి ప్రార్థి

యడఁడ కాలం క్రమంగా నశిస్తున్నది. మనస్సుకు కలిగే బాధలు వారించే దేవుడు సహజంగా కలిగిన్న కాపాడే దేవుడికంటె తెలివిగా ఉంటాడు. మనుష్యులు క్రమంగా నాస్తికులు కావటానికీ భగవంతుడు వాళ్ళకు దూరం కావటానికీ కారణం సులభంగా ఊహించవచ్చు. ఏ కష్టాలు మనకు పాతబడి పోతవో వాటిని గురించి భగవంతుణ్ణి ప్రార్థించటం క్రమంగా అనవసరమై పోతుంది. ఎప్పుడూ చచ్చేవాళ్ళకీ ఏడిచేవాళ్ళవరన్నట్టు హమేసా ఉండే బాధనుచూస్తే భయం తగ్గటం, ఒకటి, భగవంతుడది తీసుకొని తేదనేనమ్మకం, రొండు! అందుకనే అప్పుడప్పుడూ వచ్చినదే ప్లేగుమొదలైనవి దేవతాస్వరూపాలు. ప్రతినవత్యరం ప్లేగుతో బాధపడే నైజాం దేశ మంటివోట ఎంతకాలం ప్రార్థనచేస్తూ కూర్చుంటారు! ఇవాళ భగవంతుడివల్ల తప్ప కాని పని లేవుమనం స్వయంగా చేసుకుంటాం! గతేంద్రుడు మరి రొండు మూడు పార్లు మొనలిచేతులో చిక్కితే భగవంతుణ్ణి ప్రార్థించటం అనుమానమే అవుతుంది. ఒకవేళ ప్రార్థించినా ఆ ప్రార్థన నాలికమీదనించి రావలసిందే! వేల సంవత్సరాలకింద మనపూర్వుల పృథ్వీయాలలోనించి వచ్చిన ప్రార్థన మనం పల్లెవేసి, అర్థమైన చేసుకోకుండా, మన విధి మనం నిర్వర్తించినట్టు నత్యప్తి చెందుతున్నాం. అటువంటివి మనకు మామూలే. కానీకీ నిష్పవెట్టె చిక్కే యీ రోజుల్లో నిత్యాగ్నిహోత్రీ అనే మిషమీద గౌరవం పొందుతూన్న వాళ్లు లేరూ! మనపూర్వులు వేటికో నల్లప్రార్థించారో వాటికోసం మనం కూడా ఎందుకు ప్రార్థించాలని ఎవరికీ ఉండదు—భజనపరుల్లో. అసలు ఉత్తీభజనలో అర్థం ఏమిటి!

భగవంతుడనే వాడుండీ మన అందరి మొరలూ వింటున్నాడనే గ్యారంటీ ఎప్పుడూలేదు. అనేకమంది మూకు ఇంకా బతకాలనుందో అంటూ చస్తున్నారు. అంత మాత్రాన మనుష్యులు ప్రార్థించటం మానరు. అది అనంభవం. నిజమైన ప్రార్థన మనస్సులోనించి అప్రయత్నంగా వస్తుంది. అది ఎవరు వింటారు, కోరిక నెరవేరుతుందా అనే ప్రశ్నలుండవు. భగవంతుడు

నిజంగా లేకపోయినా చెయ్యటంతప్పదు. కనక ప్రార్థన చేసినంత మాత్రాన భగవంతుడంటూ ఒకడున్నాడని రుజువుకావటంలేదు. కాని మన కోరిక నెరవేరేనవ్వదు మన కోరిక ఏక క్షి నెరవేర్చిందో అక్కడే భగవంతుడుగా నమ్మి భాస్యంచెయ్యటంలో ఏమీతప్పలేదు. ఎందుచేతంటే మన కోరిక ఏదైనా తెలిసినవద్దతిగా నెరవేరేదైనా, దానియొక్క అవశ్యకత మనకు అంత ఎక్కువైనది కాకపోయినా మనలో ప్రార్థన బయలుదేరదు కనక. ప్రార్థన అందరూ ఒకదానికే చెయ్యరు సరేకదా ఒకరి కోరిక విరుద్ధంగాకూడా ప్రార్థిస్తారు. ఒకడు కొత్తగా విశంతువులైనవాళ్ల తలగొరుగుడు పడకుండా చెయ్యమనీ, ఇంకోడు విశంతువులబట్టు దానంతట అదే రాలిపడేటట్టు చెయ్యమనీ! ఒకదేశం మమ్మల్ని యుద్ధంలో గెలిపించి నిరోధులను చంపమనీ, ఆదేశస్తులు కూడా అట్లాగే! అదీ ప్రార్థన, ఇదీ ప్రార్థనే! దుర్మార్గుల ప్రార్థనా ఫలిస్తున్నది ఫలించేటప్పుడు! శిలలై ఒక్కడే దేవుణ్ణిపెట్టి, ఇన్ని పనులూ వాడే చేస్తున్నాడనా?

భగవంతుడికి సంబంధించిన నిరర్థకపు విషయాల్లో—భగవంతుడియందు ప్రేమ, లేక భక్తి, అమృతాలు నంగతి తెలివంతకాలం మనిషి మొచ్చిన అమృతాయిని ఊహించుకుని ప్రేమించటం ఎంత సులభమో భగవంతుణ్ణి ప్రేమించటం అంత సులభం; అమృతాలను గురించి తెలుసుకోదగినదంతా తెలుసుకున్న తరవాత అమృతాలను ఊహించుకుని ప్రేమించటం ఎంత కష్టమో భగవంతుణ్ణిగురించి తెలుసుకోటం అనంభవమని తెలుసుకున్న తరవాత భగవంతుడిమీద ప్రేమ అంత అనంభవం. “ఓ భగవంతుడా! నీతో ఆడతాను. పాడితాను. నిన్ను కాగిలించుకుంటాను. ఓ నాథా! ఓ అదా! ఓ ఇదా!” అనే మనస్తత్వం నాతలకు మించినది.

“భగవంతుడున్నాడని సంచరిద్దాం! ఉన్నాడా? యేబ్బందిలేదు! లేదా? (హమకా ఇక్కడ కన్నకొట్టాలి!) నష్టంలేదు!” ఇదో అభిప్రాయం!—వ్యాఖ్యానం అనవసరం.

ఈమధ్య బెర్నార్డుమా భగవదన్వేషణ చేసిన ఒక స్త్రీగోపిల్ల అనుభవాలను గురించి చిన్న గ్రంథం రాశాడు. బాగానే ఉందికాని ఎందుకు రాశాడో తెలీ లేదు. దానిమీద ఎవరో మరో వు సకం రాసి అంత ఖరీదుకే అమ్ముతున్నారట. చదవలేదుకాని బహుశా ఆకారణానికే (బెర్నార్డుమా ఎందుకు రాశాడో అందుకే!) అయి ఉంటుంది.

నేను మాత్రం ఈ వ్యాసం రాసిన కారణం చాచ దలుచుకో లేదు. మన జీవితంలో దేనితోనూ చేయబ డని చీకటికి స్థానం ఉన్నట్టే అగమ్యు నోచరంగా ఉన్న ఈ భగవంతుడికి స్థానం ఉంది. ప్రతి దాన్నీ గురించి నిజానికాలు తర్కించటం ఎంత అవసరమో దీన్ని గురించి తెలుసుకోవటం కూడా అంత అవసరం. ప్రకృతి మానవుడికి చాలా కక్తి నిచ్చింది కాని దాన్ని మాన వుడు చాలా దుర్వినియోగం చేస్తున్నాడు. భగవంతుడి వది ఆకారాలు కల్పించి ఒక్కొక్క ఆకారం చుట్టూ ఒక్కొక్కమతం అల్లుకొచ్చారు. చాలాభాగం మనిషి యొక్క ముఠకృత్తి ఎవరి మతాన్ని వారు నమ్మించు కోవడంలో నరిపోతున్నది. భగవంతుడు లింగాకారమా లేక భగవంతుడికి పంగనామా లున్నయ్యా అనేదాన్ని

గురించే ఎంతరాయ బుద్ధిలో చూస్తే కడుపు తరుక్కు పోతుంది. దీన్ని గురించి అభిప్రాయ భేదంవల్ల రొండు మతాలు! మత మేమిటో తెలీకుండా ఈ విధంగా ఒకరి తలకాయ ఒకరు వగలగొట్టుకుంటుంటే అందరూ ఆలోచించవలసిన అనేక విషయాలు అట్లాగే ఉండి పోవటమే కాక ప్రమాదం జరుగుచున్నది.

మన ఆరోగ్యం, మన విశ్వరవ్యం, మన బుద్ధివికాసాలు, ఒకచెంప సారస్వతం, ఆర్థిక స్థితి, కళలు, శాస్త్రాలు, విద్య, నాగరికత ఇవన్నీ వృద్ధయే మార్గం ఏమిటి? ఈ గాత్ర లో మన కన్న ఈ విషయాల్లో ఎన్ని దేశాల వాళ్లు ఉన్నత దశలో ఉన్నారు! మనం చెయ్యవలసిన ప్రయత్నం ఏది? అది మన చేతులో ఎంతవరకుంది? భగవంతుడిమీద ఎంత భారం వేద్దాం? దానివల్ల ఎంత ఫలితం కలుగుతుంది? మనకు కావలసింది మోక్షమా! అభివృద్ధి? మోక్షం వచ్చేటంత అభివృద్ధి భగవదధ క్తితో వస్తుందని నమ్మి ఊరుకోవాలి! దాన్ని గురించి కూడా ఆలోచించి మన ఆలోచన ప్రకారం నడుచు కుందామా? ఉన్నట్టుండడం చాల ములభం. అభివృద్ధి కేవలం భజనతో కాదేమోనని నాభయం.

“బ్రతుకు చీకటి”

ఉభయభాషా ప్రవీణ—ఇండ్రకంటి హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు.

ఆ మహావల్లభమంతా అనంతకోటి మొరపు దీపాలతో వెలిగిపోతున్నది. కాని ఆ పాడుమేడ అంతే—మూడం ములలోను మిణుగురంత దీపకలికలయినాలేదు. వినిశ్చల నమాధి—నిబిడయోగముడ— ఆ తమోమాయ హృద యంలో ఏమేమి తలపోసికొని— కలపరించుకొని వెచ్చగా నిట్టూర్చుకుండో పాపం! ఆశీధిల సౌధం.

దానికి ఎదురుగా పెద్ద వేపచెట్టు కొమ్మలకు తగులు తూన్న చిన్నమేడ మూది. మా మేడగదిలో ఉంటే ఆ పాడుమేడ ఆపాద మ స్తకం కనిపిస్తుంది.

ఒక జూనియర్ ఒకప్పుడు ఆ మేడను దివ్యముగా అలంకరించి అందులో మహాభోగములు అనుభవించా డట. అదే మేడలో ఇప్పుడు గుడ్ల గూబలు యధేచ్ఛగా, గూళ్లు కట్టుకొన్నవి.

కింది అంతస్తు ఎడమచేతి వెంపు మూలగదిలో కట్టి చీకటి కోణంలో అతడెవరో ఒక్కడూ మూర్తీభవించిన ఆశాభంగంవలె నివసిస్తున్నాడు. అతనికా నిరంతరి నమాధి ఎందుకో తెలియదు. అతని కోమల జీవితం ఇంత దుఃఖభరితం చేసి ఎవరు పాపం కట్టుకొన్నారో—

అతని అవస్థ త్రికి మోక్షంలేదు. అతని మనస్సునకు శాంతిలేదు. అట్లా తన యావనం విశానం-అక్రమశక్తి-వ్యర్థమై పోతూఉంటే తృణప్రాయంగా లెక్కచేయక ఒక గంభీర విషాద గీతికవలె వ్రవంచానికి అర్థం కాకుండా అందులో బతుకుతున్నాడు.

ఒకనాడు—

బహుళవత్సవు వెన్నెల లేక లేకగా అతని గది కిటికీ మీద పడుతున్నది. ఎప్పుడూ తెరచి ఉంచని ఆ కిటికీ తెరచి ఉండడంవల్ల వెన్నెల గదిలో చీలికలుగా లేత మొగలిపూలవలె చెదరి ప్రాక సాగింది. జన్మభైను అనుభవిస్తున్న భ్రీదీపత కిటికీ ఊపలు పట్టుకొని తెల్లని ముట్టు తిప్పలను చాటుతున్న అర్ధచంద్రుణ్ణి— వెండి తలలతో గాలికి రవంత ఊగుతున్న కొబ్బరిచెట్లను చూస్తూ—

“ఇల్లో ముంగిలియో అనుంగు చెయిలో

ఈడైన చుట్టంబులో

ఇల్లాలో కొడుకో తిరిప వశమే

యే పోడుముల్లేక—”

అని ఆవ్యధా భరితమైన హృదయం చీల్చుకొని పాడుకంటున్నాడు.

రాత్రి 11 గంట లవుతుంది. బాటలో మనుష్య సంచారంలేదు. దూరంగా సినిమా ఇంజను చప్పుడు. ఆవేశ ఏదో ఇంగ్లీషు ‘ఫిలిం’ల ఆయన వెనుకూ “వద్దా! ఈ ఫిలిం ఎంతో బాగుంటుంది. నువ్వురా” అని ఎంతో పట్టు పెట్టారు గాని ఆపాడు ఇంగ్లీషు నాకర్థం కాదని నే వెళ్లాలా.

సినిమా రెండవ ఆట ముగియడాని కింకా గంటన్నర టైముంది. ఏమీ తోచకపోతే నిలువులద్దం దగ్గర నిలుచుని ఒక్కొక్కడలో అర్థచంద్రాకారముగ అమర్చిన నన్నజాతి పూలదిండ వంకరలు—కేంబో సిలుకు జాకెటు ఊగులు—లేతమట్టురంగు చీర ముడతలు పొళ్ళిపైటపిన్న వద్దతి నద్దతున్నాను. తాంబూలరేఖా రంజితమై తేనె పెటవలె మాధుర్యం చిమ్ముకొనే నామత్తని పెదవులు వైత్ర మానవు తియ్యమామిడి చిగుళ్లవలె నిగనిగలాడే

నాచెక్కిళ్లు నాకేవో ఉర్వాహాన్ని ఘరిమోల్చినవి. నా సౌందర్యాచ్యుతమునకు నేనే అవ్వరనకు. అంతే— ఆయన గంధవృక్ష కాడు. ఈ ఊర్వాశీ విలాసములకు విచ్చిత్తి విశేషములు చూపలేదు. ఈనందన పారిజాత మును కళ్ల కద్దుకొనలేదు. ఇట్లా ఏదో ఆలోచనలో అక్కడే నిలుచున్నాను.

* * * * *

“ఓ నవనీత కోమల వయోరుదిరాంగి యనుగ్రహింపు”

వెన్నెల వెండి పూతలో మోసే నిశ్శబ్ద విశ్వాన్ని చీల్చుకొని నన్నని కేదారగళ రాగంలో ఆ గీతం అతని గది కిటికీనుండి వస్తున్నది. ఉలికిపడి కిటికీదగ్గర తొంగిచూశాను. వికసించిన పారిజాతం తీవ్ర వానసకి మల్లే ఆరాగవాహిని నన్ను అరికట్టింది.

“కల కల నా చరితము కర్ణకతోరము ఎటుల బ్రోతువో తెలియ”

అతని జీవనభారం ప్రతిపాట మధువులోను తొణికి పోతూన్నది.

‘లావోక్కింతయిలేకు’ అనే ఆ కోశధ్వని అక్షరం అక్షరంలోనూ ఖంగున మ్రోగుతున్నది.

అతని ప్రమాదకరమైన బ్రతుకుగో నాకేవో బీభత్స దృశ్యం పొడకట్టింది. ఇక ఒక్కనిమిషం ఆలస్యం చేస్తే అతడు ఆశ్చర్యాశ్మకు సిద్ధంగా ఉన్నట్టు తోచింది. అయ్యో! పాపం అతని చిల్లులు వడిన హృదయానికి ఎవరు అభయం ఇస్తారు? అతని కారుబ్రతుకుచీకటిలో ఎవరు దీపం వెలిగిస్తారు?

కొండ లోయలోని మధుర వేణుగానంవలె అతని హృదయ మాధుర్యం ఎవరికీ కొణుగాక సళించి పోవల సందేనా?

నా శరీరం ఆపాదమస్తకం ఉడికిపోయింది. అతని దగ్ధజీవితంలో మంచు జడులు కురిపించాలి అనే నిశ్శయం నా చెవులలో రింగుతుంది. గది తలుపులు మూసి గల గల మేడమెట్లు దిగాను.

పెరటిగుమ్మాన్ని అతనిగది తలుపు దగ్గరకు వచ్చి వణుగురున్న వేళ్ళతో తలుపుమీద కొట్టాను. అతడు మెల్లగా పాట ఆపి తలుపుతీసి నిర్ఘాతబోయాడు. నల నల కాకే అతని హృదయ కటాహంలో ఒక్కసారి హిమ బిందువుల చిలకరింపు-కొంతనేవటికి అతడు తేరు కుని ఈ సంవిధానం నిజమా-కాక నిదుర యెరగని నా వేడిరెప్పలకు ఇంత అమృతస్వప్నం కలగడం మాత్రం సంభవమా! అవకున్నాడు. ఏదీ నమ్మలేక అతడు ఉవ్వెత్తుగా తన క్షేర్ణ తల్పంమీద ఒరిగి పోయాడు ఆ తొందరలో అతని కుడిచేతిలో చాచుకున్న చురకల్లి టక్కున కిందపడింది. వెంటనే నాగుండెలు నిలిచిపోతాయనుకున్నాను. ఇంత దారుణానికి ఇంతెందుకు పాల్పడు తున్నాడు, ఇదీ నా తీరనిచెక్క. కల్లి దూరంగా పార వేసి అతని దగ్గరకువెళ్ళి “మీవంటి పురుషులే ఇంతటి హేయమైన పనికి పూనుకుంటే స్త్రీలమాట చెప్పవలెనా-ఇంత తరుణ వయస్సులో మీవంటి యువకులు దేశకల్యాణమునకు - జాత్యుద్ధింధమునకూ పూనుకోవాలి గాని ఇట్లాంటి అవమాన కరమయిన మరణాలకు పాల్పడవచ్చునా? చావునకు మాత్రం గౌరవం అక్కరలేదా! దేశాంతర యువకులు శత్రువుల గుండెలలో గ్రుచ్చే కత్తులు మీరు మీ హృదయాలమీదే పరీక్ష చూస్తున్నారా? ఇట్లాంటి పనులు జాతినంతటిసే నీచ పరచవా, అన్నాను గుక్క తిప్పకుండా, అతడు కన్నులు తెరిచి కూరుచున్నాడు. వెన్నల కాంతిలో స్పష్టంగా కనిపించే నా ముఖం నిదానించి చూసి త్రుళ్ళిపడి “పద్మావతి! అన్నాడు-ఎవరతడు అయ్యో! మా, వేణు-వేణువీపు- నీవేనా-ఇట్లా సాహసించి చచ్చిపోదలంచింది! వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తూ అతడు నా చేతులలోకి వాలిపోయాడు.

ప్రపంచాన్నంతటిసే ఏదో అడిగి అడిగి మోడువారిస చేతులలో నన్ను గట్టిగా కొగలించుకొని తల్లిలేని బిడ్డవలె నా వక్షస్థలానికి అంటుకుపోయాడు. ఒకప్పుడు గానీమనోహరం తీగల్లో చాగుకుని ఒకరి జుట్టులో ఒకరం పువ్వులు పెట్టుకుని ఒకరిమీద ఒకరు ఒరిగి నిద్ర పోయిన రోజులు జ్ఞాపకం వచ్చాయి. నాకు గూడా

ఏడు అగలేదు. తెగిన ముత్యాలదండవలె దొంతరగా రాలే కన్నీళ్లు చిముక్కొని “వేణా! భగవంతుడు మన ఇద్దరికీ సంతోషంగా ఆజ్ఞాంతకమా అనుభవించమని ఇచ్చిన నిబిడ దుఃఖం గుర్తవ్వాయం చేసుకోవద్దు. ఈ ఆకాశంగాగ్నితో కాలి నుసి విపోదాం. చచ్చిపోవద్దు. అది చేతకానిపని. నా భర్తను ఎరుగుదువు గదా- కలెక్టరాఫీసు గుమాస్తా, ఆస్థులకాయం-కళ్ళజోడు- నేలంఖండ్యా-ఏమైనా పవిత్రముద్రలతో మా అమ్మ అన్నయ్య, మొదలైన నా శ్రేయస్కాములైన పెద్దలు ఆ ఒరొంగుటొంగుతో నాకు కాపురం నిధించారు. అంతే అడేమిటంటే!-అనినీటి-పంకజనం-వ్యతిచారం-ఇన్ని తలమీదకి సిద్ధం-అయితే నేను అడచాన్ని అన్యతంత్రులాలను. నీవు మగవాడవు స్వతంత్రుడవు. అన్యాయ్యుని ధిక్కరించగలవాడవు. నీకే ఆకాశంగం ఏమిటి? నీకీ గుడ్డగూబ బతు కెక్కడ దాపురించింది,” అన్నాను. అతడు గొంతు నరచేసుకుని చూపు నవరంబు కొని ఇట్లా అన్నాడు. “పద్మా! తెల్లని చుక్కలు కుట్టిన నల్లని ఆకాశం క్రింద మనం కథలు చెప్పుకుంటూ ఒకే మంచంమీద పండుకొన్నప్పుడు నేను చెప్పిన మాటలు తలుచుకుంటే సిగ్గుతో కుంగిపోతాను. అప్పటి ధైర్యం-వొరవ-ఉత్సాహం-నాలోక్రమంగా పోయినవి. పెద్ద చదువు చదివాను-ఎన్నో ఉపన్యాసా లిచ్చాను. ఎన్నో పత్రికల్లో నేను వ్రాసిన వ్యాసాలు, గీతాలు, దేశముంకా మారుమోగాయి. కాని ఏదో అసంతృప్తి-వేదన-చెప్పకోలేని బాధ - చంద్రుణ్ణి-పువ్వులనూ- గోదావరిని-ఆకాశాన్ని చూస్తూన్నప్పుడెల్లా ఏదో ఉద్రేకం-అకాంతి-ఇట్లా ఎన్నోరోజులు గడిచేశాను. ఒకనాడు మా పెరటిలో అరటిచెట్టు జామిచెట్టు గుబురుగా ఉన్నచోట సాయంత్రం ఏదో పాడుకుంటున్నాను. నా కూర్చున్నచోటికి కుడిచేతివెంపు మల్లెపాద దగ్గర ఎవరో కదిలినట్టుయింది. నేను వెనుదిరిగి చూసేసరికి ఆమె ఒక యువతి. చేతిలో బిందె ఉన్నది. ఒకటి రెండు మల్లెపూవులు మాత్రమే కోసి ఆమె జుట్టులో పెట్టుకుంటున్నది. నాపాట వింటూ అక్కడ ఎంతో నేపటినుంచి నిలిచి కింటుంది. నేను నిదానించి ఆమె

చూచి ఆమె మెత్తని మనస్సును నొప్పింపదలచుకోలేదు కాని ఆమెయే నావైపు వస్తున్నది నూతిదగ్గరకు. ఆమె వయస్సు సుమారు పదైదిమిది కావచ్చు. సౌందర్యవతి. పెద్దతూ దీనంగా భయంగా అడలేదిట్టివలె నావైచే చూస్తూ నూతివెంపు వెల్లింది. ఆచూపులో నా కేడో ఆవశ్యనం గోచరించింది. నాకళ్ళముందున్న పొర ఏడో కారిపోతున్నట్టనిపించింది. సిగరతో నేనే తలవంచు తున్నాను. అన్యాయ మేమో అనిపించింది. ఇట్లా చాలా కోకలు ఆమె సిగ్లకు వచ్చేనేరే—నేను అరటిపొదలదగ్గర పాడుకోనేనేరే.

నాగస్వరమునకు చొక్కి తలదాచే నాగకన్యక వలె ఆమె నేపాదీనంతనేపూ ఆ నీలిగోరింటపూలవంటి కళ్ళను కదల్చకుండా నివ్వెరవడి పొదచాలున నిలుచుని నాపాట వినేడి. ఆమెను చూచినప్పుడు నా రాగవాహిని మంచాకినివలె ప్రవహించేది. అప్రయత్నంగా ఒకరిని చూచి ఒకరము నవ్వుకొన్నాం. ఆన్నేహము నిలిడముయి పోయింది. ఆమెను గాఢమై పొగింది. నే నంతకాలమూ ఎందుకోసం దిగాలుపడి కూచున్నానో తెలియపర్చింది. నాకేమి కావాలో అర్థమయింది. నా కుంగిపోయే అంతరాత్మకు ఆలంబనం దొరికింది. అంతటినుంచి నాముఖములో ఒక కొత్తవికాసమూ నామాటలో ఒక కొత్త మార్గపమూ, నావ్రాతలో ఒక కొత్త అర్థపమూ ఉప్పిలిల్లినవి. అంతటినుంచి చెప్పి పడే ఉపన్యాసము. అప్పటినుంచి వ్రాసినదే పద్యం. ఆ ఉత్సాహంతో, దేశమునకు, వాఙ్మయమునకు వీరేశలింగంవలె అనితరసాధ్యమైన నేపచేసి ఉండును. జగన్నాథరావు నరసుడు. ఆయన చెల్లెలు అధర్మంగా ప్రవర్తించదని ఆయన నిశ్చయం. ఆమె వింతకు వయి వచ్చుటనుంచి ఎంతో చదువు చెప్పించాడు. సంగీతం చెప్పించాడు. నేనంటే ఆయనకు అయిదు ప్రాణాలూను. ఊర్విశ నాతో మాట్లాడితే—వాదిస్తే—ప్రశ్నిస్తే, ఆయనకు బ్రహ్మానందం. మా ప్రేమకు ఇట్లాంటి న్వేచ్ఛావాతా వరణం కూడా దైవకృపవల్ల లభించింది. కాని—ఒక నాడు మా యిద్దరిమీద పిడుగు పడింది. అగ్నివర్షితం అనంతకన్యలలో మా మీదకు ఒరిగింది.

మా పెరడులో మల్లెపొదలదగ్గర నించుని ఊర్విశ వచ్చని ఆకాశం వేపూ తొగరుముట్టుల వేపూ చూస్తున్నది పరాకుగా. నేను వెనక్కాలే వెల్లి కళ్ళమునాని ఎవరువారు? అన్నాను. నామృదువా న్నస్వరకు ఆమె కరిగి నా వక్షస్థలం మీదికి ఒరిగింది. నేను గాఢంగా నావృదయానికీ అడుముకున్నాను. వెంటనే మాదాబా మీదనుంచి “బాగుంది నాయనా కొంపకు ప్రతిష్ఠ తెచ్చే వనులే చేస్తున్నావు”. ఇద్దరమూ దద్దరిల్లి పోయాం, ఆమె ఆ అవమానంతో తల వంచుకుని తిరిగి చూడకండా ఇంటికి వెల్లిపోయింది. నేను నిర్విణ్ణునియిపోయి నాగదిలోకి పోయాను. పద్మావతి సీపు పెద్దింటి బిడ్డవు. నీ కిట్లాంటి కథలు కంటకంగా ఉంటాయి—అనవ్వించు కూడా—కాని అభివృద్ధిలోకి రావాల్సివ ఒక ఉత్తమ వ్యక్తి ఎట్లా సంఘం కోసిన కోతవల్ల—పెట్టిన వాతివల్ల క్రంగి పోయిందో అర్థం చేసుకో.

కడుపున పట్టిన అడపిల్లి వందలు వందలికి అమ్మ జూపితే తప్పలేదు—గొడుగు సీమవెల్లి, కుక్క నాలికలు, గొడ్డు కొవ్వులు తిన్నా మన చేపతార్పనపనులికి పనికి వస్తుంది—చింతంపుత్రులి ఆగలేక... ఎన్ని భూణహక్కులు చేసినా ఏకాగి—ఏకాగి, ఉపవాసం ఉండి కార్మిక స్వానాలు చేస్తే శుద్ధి. అంతే గాని—స్పష్టంగా ఒక యువతి, యువకుడు ప్రేమించుకుని పెల్లి చెయ్యమని అడిగితే—వల్లకాదు. అది, కాని పని—వేదంలో చెయ్యమనిలేదు. అడ్డమైన మాలకూర్లు తిని వచ్చిన అల్లుడు సాలగ్రామ తీర్థం తీసుకుని సహపంకిని కూచోవచ్చు పని వేదం చెబుతుంది. కాదూ? ఎన్నాళ్ళకైనా ఈసంఘం కుంకటినేళ్ళతో నెరించిపోవాలి. సంఘం ఎలా ధ్వంసం అయిపోదామికి పిలుచుటందో ఆస్మాతాలు వెతకాలి యువకులు.

నీటి బాతీ మల్లా కృతయుగంనాడే మొదలు పెట్టాలి. ఏమైతే ఏం—ఊర్విశకి నాకూ—మధ్య నల్లతాచుపాములు బునకొట్టాయి. మా చిన్నకన్యకు నాకో జోగస్థు అనే అమ్మాయిని పట్టుబట్టి పది రోజులలో చేయించింది. పెల్లి అయిదుకోజలూ నాకు 104 డిగ్రీల స్వరం. నాకు స్పృతి లేనప్పుడు పది ఎలా జరిగినా అంతబాధగా లేదు. అయిదుకోజ రాత్రి కొంచెం జ్వరం తగ్గింది.

ఒంటరిగా పెళ్లివారి అరుగుమీద కూచున్నాను చేన్నో తేరబడి. జోగమ్మ నన్ను చూడకుండా వచ్చి అక్కడే మెదురిగి కూచుంది. ఇలాంటి ఘట్టాలు జరిగిన తరువాత ఆ మెలుగులో ఆమె చింతాకులవంటి కళ్లు, అంగుళిమర జడ-అంచానికి అమడదూరంలో ఉన్న కోతి మొహం-మాసి ఒళ్లు భగ్గున తగులడిపోయి ఒక్క-తావుతో శ్రీవారిని కిందికి దింపుదామనుకున్నాను. ఈమె నా భార్యట. ఫీ! ఫీ! ఈ అవమానం భరించను. అగ్ని పర్యవృత్త 'లావా' తాగమంటే ఇంతకన్న నంతో వంగా 'కప్పు'లగొలిపి తాగుదునే. కాని-తప్పవది!!! పాపం ఎదురుచూపుకోవద్దేమిట! ౨౨ ఏళ్లవాడవు నీవే అధర్వాన్ని డీకొనడానికి వెరచి ఒదిగితే అవసరం ఏమి చేస్తుంది అని అంతరాత్మ బోధించింది జాలివేసింది ఆమె మీద-"అయితే జోగమ్మా! ఆ యిలాంటివి ముచ్చెట్టకోగలవా, అన్నాను గంభీరంగా, జోగమ్మ శ్రుతివడి 'ఫీ అసాయం' అని తిప్పుకుంటూ లోపలికి వెళ్లిపోయింది.

నాకు మొదలు ఉపన్యాసవీతం ఎక్కలేదు. కలం కాగితం తీసుకోలేదు. ఎవ్వరితోనూ నవ్వుతో మాట్లాడలేదు.

నాకు ఈ ఊరిలో ఒక స్నేహితుడున్నాడు. అతనికి నా రచనలమీద చెప్పలేనంత ఆదరం. నా ప్రమాదకరమైన అవస్థచూచి, నా పరితపింపటానికి జాలివడి అసడప్పుడప్పుడు నన్ను చూస్తూ, కావలిస్తే డబ్బూ, మొదలైనవి ఇస్తూఉంటాడు. అతడు ఈవేళ ఇక్కడికి వస్తానని చెప్పుడు. కాని అతనికి యజమానులు లేక పోవడంచేత అన్ని వసూలు తనే చూసుకోవాలి. ఏ వని తొందరలోనోఉండి రాలేకపోయాడు. అతని చక్కని నవ్వు మొహం చూసినప్పుడు ఈ ప్రపంచంలో ఉండడంలో ఏదో సుఖలేశం ఉన్నట్టనిపిస్తుంది. ఎదుటి మేడమీద మొర్రులిగలాగ, ఉష్మంపడరిలాగ, మౌనం కోలాంతి విలాసంతో తళుక్కున మౌనం నిన్ను చూసినప్పుడు చచ్చిపోతే ఎలాగనిపించి నాలోకునిపోయే ఉత్సాహం కలిగి విజృంభించి, సౌందర్యదాహం నెలవిచ్చేస్తుంది. వద్దా! ఇక నేనెందుకు బతకాలో నాకర్థంకాలేదు.

నాలోటు ఖాళీచేసి ఒక ఉత్తమవ్యక్తికి అవకాశం చూపుతాను. భగవంతుని విశ్వకోశంలోని ఒక నిర్భక్తవదాన్ని తుడిచివేస్తాను. అని ఉద్వేగంతో చెప్పి, ఏడుస్తూ ముఖం తిప్పేసుకున్నాడు. నాకప్పుడు హైందవయువకుల స్థితి సోదాహరణంగా అర్థమయింది. వారాపక్షిక్తిలోని 'ఒకయువకుని దుర్మరణము'లకు వ్యాఖ్యానం కనపడింది. ముందతనిమీద జాలివేయుటకు మారుగా కోడం వచ్చింది. అణచుకొని అతనిముఖం నావైపున వైచే! 'వేణా! భారతదేశంలో యువకడనేమాటకు యువతి అనే అంతరార్థం అని ఇంతవరకూ నాకు తెలియదు. నిత్యం లాంటి ప్రతిభను ఒక్కసారి గంగలో కలిపేశావోయి! నీ జాతీయవ్యాసాలు, విమర్శనలు చూసి ఆహా! నా స్నేహితుడు కొంచెంజిల్లా గోళిలేఅంత వాడవుతాడని ఉప్పొంగిపోయి ప్రపంచం వచ్చినప్పుడు ఇతడు నా స్నేహితుడనిపెట్టి గర్వంగా చూసేదాన్ని. ఎప్పుడూ అయోమయప్రణయగీతాలు అడ్డమైన పక్షికలలోనూ వేశావో దానిలో మనవాడు పిట్టల వేశాడని కంగి పోయాను. ఏమైనా ఈ "ప్రణయజన్మ" పట్టుకుని చాలామంది తెల్ల మొహాలు వేశారోయ్ పిట్టలమనుకని. ఇంతమందిలోనూ నిజమైన ప్రేమయాశినిలో 'భవభూతిలాగ-డెంటి' లాగ తిప్పులై వద్యాలువాసిని వారు నిత్యం లాగే ఉంటారు. మధ్యవాళ్ళవే వెర్రి మొహాలు. ఇన్నెలదుకు-ఒక్కటి చెబుతాను-వినవేణా!-అయిన సీనిమానందించచ్చే వేళయింది. స్వప్నా దినుంచి ఇంద్రియగ్రహమునకు- మనస్థైర్యమొనకు వేరే క్లిష్ట భారతభూమిలో వుట్టి అందని ప్రేమకోసం చెయ్యచాచి బ్రతుకంటా బూడిదపాలు చేసుకోకండి. ప్రేమ దొంగికపోతే పవిత్రమైన బ్రహ్మచర్యం అవలంబించ దేశానికో, వాఙ్మయభివృద్ధికో దాస్యవిముక్తికో ఉయోగించు అని లేచి నించున్నాను. అతడు వాతాత్మ్య నా పాదములమీద వాలి 'అమ్మా! నేను నా బ్రతుకే చీకటిలో విద్యుద్దీపం వెలిగింది. నా తమమయద్వైదివ్యమాగ్గం అగుపడింది. శ్రీ, తల్లిగా లోబుట్టువు భార్యగా భగ్గుజీవితం ఉద్ధరిస్తుంది. అన్నాడు గంగం.

(శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావుగారు కవిత్వానంది)

“అయితే కవీ! నీ ఋషులెవ్వరు?”

“Charles Bandelaire, guy de Maupassant Edgar Allan Poe!”

“ఏరేనా ప్రపంచంలో కల్లా నీకు కనపడవారు?”

“నా కళ్ళకు, ఇతరులు, మహత్తరులు కలరన్నమాట యథార్థం. కాని నా కావ్యజీవితాన్ని ప్రోదిచేసి, నా ఆదర్శాలను మలచిన ప్రముఖులువీరు.”

“ఏరిలో ఉన్న, నిన్నాకర్నించే మహత్తేరుటో చెప్పు తానా?”

“పోయిట్రీ. కవితయొక్క పరమ స్వరూపము. విశ్వ రూపము వారి రచన. కాబట్టి వారు నాకు ఋషులు”

“మరి షేక్స్పియర్? లెక్కన?”

“పండ్లనాల్గులు. కాని నా కక్కరలేని బోలెడుచెత్త వాళ్ళారు. షేక్స్పియర్ కూడా ఇందుకే నా ప్రవృత్తి స్వీకరించడు. నిజంగా కేవలం కవి అనడానికి తగ్గవ్యక్తి ఎవడేనా ఉన్నాడా ఉంటే మనలో శ్రీనాథునివలె ప్రాశ్నా క్ష్యులలో షేక్స్పియర్ కవిపడ్డాడు. కాని షేక్స్పియర్ కవి క్లష్టే కాకుండా మరో కూడా ఉన్నావి. ఇవి చాలా మందికి కావలసినవే అవటో. నా కక్కరలేదు. ఉదాహరణ: అతిని కొన్ని జీవనసిద్ధాంతాలు.”

“అన్నట్టు శ్రీనాథుకో? అతడు నీ ఇష్టదేవతకదా!”

“కావనలేదే. ఇష్టదేవతకీ ఋషికీ భేదం ఉన్నది. అక్కడ ఆరాధన. ఇక్కడ అవలంబన, నా ఆశయాలలో శ్రీనాథుని ప్రోద్బలం ఎక్కడాలేదు. అంటే యుగాలకుంటే పంచుకున్న ఆంధర క్లం మాట అటుంది, మరి నా ఋషిత్వం వల్ల కవిత్వం యొక్క విశిష్టస్వరూపం కాకమానన అయింది.”

“ఇది ప్రమాదపు సిద్ధాంతం కాదా? నీవివల్ల తేలేదేమంటే ఏరిచే కవిత్వమునీ తదితరములూ కాదనీ దా?”

“ఏరిది మాత్రమే అని నే నంటును అది. కాని నే ననేదేమిటి? ఇంతవరకు నానంగూర్రానికి, ఉహా విధానానికి గోచరించిన కావ్యరూపానికి ప్రోక్తలు వీరు. మున్నందు వైశాల్యము వికాసము చేచ్చి శ్రోత్రి ఋషుల పరిచయంగాని, ఉన్నవారి రచనలే శ్రోత

దృక్పథంలో గోచరించడం గాని జరిగితే అప్పుడు నా గీతం వేరుశ్రుతిలో వస్తుంది. నేను చెప్పినదంతా ‘ఇప్పుడు’ తో జీవిస్తుంది కాని దీనికి భవిష్యత్తు బాధ్యతలేదు.”

“అయితే కవిత్వం అంటే ఏమిటి నీ ఋషుల ప్రకారం?”

“అతని మూడుమాటలూ కలవకు. కలిపితే ‘నాడు వ్రాసిన వాత సమస్తం’ అని జవాబు చెప్పవలసి ఉంటుంది. నాకు నిజమైనా నీకు మాత్రం అది పెడనరంగా కనబడవచ్చు.”

“అదుగో ఏలో ఒంటికంటి చూపు బయల్దేరింది. అది కూడదు, ఇంగ్లీషులో గొప్ప నవలలు మూడింటిని చెప్పమంటే ఒక విమర్శకు డన్నాడట “any three novels by Joseph conrad” అని, ఏ క్లక పక్షపాతం అది. మరో ప్రక్కకు చూడనివ్వదు, వాబ్బయంలో అట్టి మతాభివేషం పనికిరాదు.”

“నన్ను bigot అని ఎవరూ అనలేదు. ఎవరు ఏది ఎలాగు వ్రాసినా దాన్ని నేను అన్వదిస్తాను. కాని అభిప్రాయాలూ నమ్మకాలు ఉండకపోవడం ఎలాగు? అభిరుచి వైశిష్ట్యం అంటే ఆంధ్ర్యం అనవచ్చునా?”

“దారి తప్పిపోతున్నాము. ప్రస్తుతం కవితనుగూర్చి చర్చ, ఏదీ Edgar Poe కవిత చూడాలి. Raven, Helen, Annabel Lee తిప్ప చెప్పకో దగ్గదేమున్నది అతనిరచనలో, Bells అనే చప్పుడు వ్రాత మినహాయిస్తే!”

“Heard melsdies are sweet, but those unheard are sweeter!” జీవితపరిస్థితులు వ్యతిరేకించి కథలు వ్రాసుకోవలసి వచ్చింది కాని లేకుంటే నా అభిమానమైన కావ్యజీవనం చెయ్యవలసిన వాడినని ఒక చోట వ్రాశాడు Poe. అతని సిద్ధాంతాలన్నీ ఇప్పుడిప్పుడు లోకం గ్రహించ గలుగుతున్నది. వాటి నృప్తిలో చూస్తే అతని గీతాల్లో ప్రతిపదం రసబంధురం. నిజానికి ప్రతి అంగుళం కవి యెవరంటే Poe అని నే నంటాను. అతడు వ్రాసిన ఔత తేజోమయమో తెలిసిన పిమ్మట అనుకూల పరిస్థితులలో ఇంకా ఏమి వ్రాసి పోయే వాడో అన్నది

యోదించుకుంటే గుండెలు జల్లుమంటున్నవి. వాటికోసమే నా తపాతపా! Poe గీతాలు నీవు పేర్కొన్నవి గొప్పవే. Anthologist కి కావలసిన ఉపజ్ఞతో ముఖ్యమైనవి ఏకరిగావు. కాని ఇంకా Ulalume, Eulalie, (ఈ పేరులు నాలుకపై కరిగిపోతాయి!) To Annie ఇవన్నీ పరిగణించావా? నీవన్న Annable Lee లో ఒక్కతుది జ్ఞాంజా మాత్రం మహిమగలది. దానికంటె Annie గీతంలో నమగ్రతర సౌందర్యం ఉన్నదంటాను. మొత్తంమీద Poe కావ్యరచన లన్నింటిలో ఒక అతీత మహాస్సన్నది. దాన్నంచుకోదగిన ఇండియాలున్న వారికి అందులోని గంధర్వ సంగీతం అనుభవానుభూతం”

“Verbal music కి Swinburne నే చెప్పాలని యెప్పుడో అన్నావే. మరిచేసుటి?”

“నిజమే. సంగీతపుహాయి చెప్పవలసినవ్వడు Swinburne నీ స్మరిస్తాను. ఇది సుప్రసిద్ధి పొట్టి పాఠేస్తున్నట్లు కేవల Verbal music కాదు. భావసౌందర్యములేని కృతకపదాల కూర్పుకాదు అతని సంగీతం పదాలలోంచి బయల్దేరే భావాలగానం. నిజానికి నా ఋషుల్లో Bandelaire ని మాని Swinburne నే చెప్పిఉండును. కాని వేద్యంకంటె అవేద్యపు సుఖం ఎన్నాకర్షిస్తుంది. Bandelaire ని తర్జుమాలో చదవడంచేత వ్యక్త్యావ్యక్తంగా అపగాహనమయ్యే అతని ప్రతిభ, దానివల జనించే ఉత్సాహం ఒకవేళ తెరవడలితే పోతుండేమా. Swinburne గురించి ఎంతోతెలుసు. Too much కూడానేమా! (టూమచ్ అన్నది నా తత్వంలోనే లేదుకాని) అతని ఆకారం స్పష్ట ప్రతిమ. Bandelaire మాత్రం మాఘపూర్ణిమలో మంచుతెరల సోమగంతో నన్నాచరిస్తాను. అతని కవితకు నేను లొంగినకారణం అది”

“అంటే నీకు ఫ్రెంచిరాకపోయినా దలాయెస్తున్నావన్నమాట!”

“ఎంతమాత్రం కాదు. ఫ్రెంచి నాకురాదు వాస్తవమే! కాని ఇదివిను. సంస్కృతంకూడా నాకురాదు. అయినా కాళిదాసు కాకుంతలం ఇంగ్లీషులో చదివేను. మేఘసందేశంలో, కుమారసంభవంలో వ్యాఖ్యానాల వల్ల పిండబద్ధ కవిత్వమంతా నారక్తంలో ప్రవహిస్తు

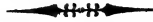
న్నట్లు నా నమ్మకం. అలాగే Bandelaire “అమృత సూనా” (Fleurs du Mal) అను తర్జుమాలోనే అదైనా పూర్తిగా కాదు, చదివాను. ఈ అనమగ్రత లోనే ఒక ఆకర్షణ ఉన్నదని నే నవడం మరిచి పోయావా?”

“ఎరే. ఇక మిగిలినతను De Maupassant. ఇక డెలాగ ఆకర్షిస్తాడో నిన్ను?”

“అదుగో అప్పుడే నీలో ఒకవేళాకోళం వినబడుతోంది నా ఋషిత్వాన్నే సుప్రసిద్ధి శకించి మాట్లాడుతున్నావు. అందుకే ఇది చర్చించవంటే పైకి లాగేత్తునన్ను.”

“నీ పట్ల నాకు గౌరవమే లేకపోతే నీతో సమాన స్థాయిని మాట్లాడనని తెలుసుకదా నీకు, నీ ఊహల పరిణామం జాగ్రత్తగా గమనిస్తూ నిన్నెంతో మన్నిస్తున్నవాణ్ణి నేను. సమగ్రపాండిత్యం ఉంటేనే కాని నోరువిప్పకూడదని యెవరన గలరు? చిన్న బుచ్చుకొనక Maupassant గురించికూడ నువ్వెలాగ ఫీలవుతావో చెప్పు.” “I’ll be very brief. ఒకటి; Maupassant ని కూడా తర్జుమాలోనే చదివాను. కాని చాలా, అనగా కొన్నివలలు ఎన్నో కథలూ చదివాను. రెండు: అతనిది మహోన్నాదం లోని మహాకవిత్వం. గద్యం పద్యం అనే సరిహద్దులకు అతీతమైంది. పద్యాలేపి వ్రాయుకపోయినా నా కవి! వింత sensations నీకి కవిత్వం చేసినవాడు. నాడుల మీదుగా విద్యుచ్ఛక్తి ప్రవహింపిస్తాడు. నే నెవరిని గురించి superlatives, లో మాట్లాడను కనుక ఇది మాత్రం చెప్పుతున్నాను; కథానకంలో అతనిది ప్రపంచరచయితలలో ప్రవృథమైతేలి. short story కి Lyric కి భేదం లేదని నా ఉత్సాహంలో ఒక్కొక్కప్పుడనేనుంటానే దాని కీతని కథలే కారణం. అనలా రెండింటికీ technique లో సమీప సాజాశ్యం ఉన్నదిలే, కవిత్వమనే spirit ని కుంభించుకున్న దివ్యనృప్తి అతని రచనలో కొన్ని భాగాలు, కవిత్వం అనగా ఏమిటని నేను వేరుకున్న ప్రశ్నకు జవాబుగా అతనిలోంచే చాలా సామగ్రి ఏరుకోవలసి ఉంటుంది.

చెఱుకువాడ వేంకటరామయ్యగారు

“వాళ్ళది పాతకేటలో ఉంది ఇల్లు. మేము కొత్త పేటలో ఒక అద్దెయిట్లో ఉండేవాళ్ళము. హైస్కూల్లో ఫోర్తువారిము చదువుతుండేవాళ్ళము. ఎట్టగా పొడుగ్గా ఉండేవాడు. నాకూ అతనికి చాలా స్నేహము. ఇమ్మాల్లో ఉన్నప్పుడు యింటికివచ్చినప్పుడు బజారుకి వెళ్ళినప్పుడూ ఎప్పుడూ కలిసే వుండేవాళ్ళము. నా కన నితో స్నేహ మయ్యేటప్పటికే అతనిపెళ్లాము కాప రానికి వచ్చింది. తల్లి శిసూ పెళ్లామూ ముగ్గురూ ఉండివా రాయితోను. సాలుకు రెండుమూడువేల రూపాయలు వచ్చివి అతనికి భూములమీద. కేషము లోనూ కిండిలోనూ చాలాదర్జగా ఉండివాడు. మాతో తిరిగేటప్పుడూ అప్పుడూ చాలాసరదాగా ఉండేవాడు గాని యింటికి వెళ్ళేటప్పటికి మాక్రిము మొఖము ముటముల లాడ్చుకునేవాడు. ఏంచేశిచెప్పా అనుకుంటూండేవాణ్ణి.

ఇల్లా ఉంటూండగా మేము కాపురమున్నయిట్లో యింకోవాటలో ఉన్నవాల్లింటికి యెవళ్లో చుట్టా లొచ్చాడు. వచ్చినవాళ్ళల్లో వొకాడికి ఆయిట్లోఉన్న ఆవిడతో యేమిటో చెబుతోంది. ఆమాటలు నాచెవిని పడ్డాయి. “వాళ్ళిబాసిరాముడు పెళ్లాముమొఖము చూడనే చూడట. అత్తగారికి కొడలంటే అసలే పడ డట. దానీదాన్ని జూసినట్లు చూస్తుండట. ఆమెగుడు యింటికి రాట. వస్తే పదిమంది స్నేహితులతో వచ్చి పిచ్చాచాటి మాట్లాడుకుని చదువుకుంటే చదవుకుని వెళ్ళిపోతుంటాట. డబ్బుచూసి యిచ్చాడు ఆమామ గారు. అతల్లికొక్కతే కూతురు”

జానికిరాముడు అనేవరికి మావాడ అనుకన్నాను.

“ఊరంతా పెళ్లివాడే అనుకన్నారు పరిహీనం పరిహీనము”

వీడిమొఖములముట నా కర్ధమయింది. అర్ధమయి చేసేదేమిటి. అయినా స్నేహితులమయివుండి ఏ డెదో పరితాపంలో ఉన్నప్పుడు కారణము తెలుసుకుని ప్రతి

క్రియ యేమన్నా వుంటే చేస్తే బాగుంటుందని మాత్రము అనుకన్నాను. తరుచు వాల్లింటికి వెళ్లేవాణ్ణి గాని వాడి పెళ్ళాము ఆట్టే కనుపడేదికాదు. ఇంకకూ సావిత్రి దాటి లోపలికి వెళ్లేవాళ్ళము గాము. ఆవిడమాత్రము మా యింటికి అప్పుడప్పుడు వేరంటానికి వచ్చినప్పుడు చూసి చూడ్డంగా చూసీవాణ్ణి చక్కగానే ఉండేది బొద్దుగా ఎట్టగా. చదువుకుందిట కూడాన. అందచందము విష యములో ఏకు అసహ్యించుకో నవసరము కనబడదు. ఇంక అత్తారు యిన్వడము పొచ్చుకోదాల్లో యేమన్నా తేడా వచ్చిందంటే అది యెప్పుడూ వివరేము. ఇంకకూ వాళ్ళు చాలా బాగావున్నవాళ్ళు అదికాక వొక్కతే అడవిల్లి. మగేమిటిరా వీడికి సంసానుఖం లేకపోవడానికి కారణము. ఏం తెలుస్తుంది కర్రాళ్ళము. పెద్దవాళ్ళతో మాట్లాడి విషయముకాదు. నాకు యేమీ తోచింది కాదు. చాణ్ణి అడుగుదామనుకుని యే మనుకుంటాడో పాప మని ఊహకునేవాణ్ణి

కొన్నాళ్ళకి ఆవిడపుట్టింట యేదో శుభకార్యముని వాళ్ళనాల్లెవళ్లో వచ్చి ఆకిడ్ని తీసుకెళ్ళాను. అవైడం వెళ్ళడం యెన్నాళ్ళకి రానేలేదు. వాళ్ళంతట వాళ్ళు తీసుకు రాలేదు సరేకదా వీడైనా వెళ్లిగాని ఉత్తరంవాసిగాని తీసుకురాలేదు.....

ఒకాడు వాళ్ళమేడమీద కూర్చుని ఉండగా బసా బంట్రోతు ఒకవరు త్రరసు. యిచ్చాడు. పైపేరు చూడ గానే అడవాళ్ళ దస్తూరీలా తోచింది. వెంటనే,

“ఏమిరా పదెన్ని తీసుకొచ్చేవేకావు”

“.....”

“నిన్నే”

“ఇదిగో ఈజాబడే విప్పు చదువు” అన్నాడు.

“నేచదివితేం నువుచదివితేం చదివి నంక లేమిటో

చెప్పరాదూ”

మామూలుగా యెంతస్నేహితుడు ఉత్తరమైనా చద వడానికి యెల్లాగో ఉంటుంది. వాడు చదవమన్నాడు

అనుకుందాము అయినా వాడి భార్య వ్రాసిందికూడాను. చదవడానికి సంతోష మేసింది. చాలాసేపు ఊరికే కూచున్నాను. వాడు యేమీ మాట్లాడలేదు. జబ్బు చదివేటకాదు. కూచునికూచుని చివాలనలేచి చక్కా వచ్చాను యింటికి. ఆ పుత్రప్రసవం మళ్ళీ మేమిద్దరము యెప్పుడూ అనుకోలేదు.

ఎవ్వరు తీసుకుని వచ్చారో జ్ఞాపకము లేదు గాని ఓనాడు ఆవిడ వచ్చేసింది.

రెండుమూడురోజు లయ్యాక మా ఆవిడ కెడో జబ్బుగా ఉండిరి, ఆదానుపటికి తీసుకెడదాం వస్తావా అన్నాడు. అల్లాగే అన్నాను. ముగ్గురమ్మా వెళ్లాము. దొరసాని చాలాసేపు పరిశ్రమ చేసింది. ఏదోజబ్బు అని చెప్పింది కాని (Pregnant) ప్రెగ్నెంటులా తోస్తుంది అంది. ఆ సంగతి అతనికి ఆవిడకీ తెలియాలి నా కేమి తెలుస్తుంది. అతిశయమాత్రము ఈమాట వివగాసే కొంచెము తెల్లబోయి మళ్ళీ నిర్దోహుక్కుని, “నలే మందు లేవు ప్రారంభిద్దా” మని దొరసానితో చెప్పి వెడదాము పడండి అన్నాడు. ఇంటికొచ్చేసాము.

ఈవిడ యేడెనిమిది నెల్లాయె ఊరికెళ్ళింది. కడుపే మిటి! ఊ! దొరసాను: మాటలు నిజమా యేమిటి. కడుపులో బల్లపెడిగితే కడు పంటారు. కడుపు వస్తే బల్లంటారు. పట్టుములో యిల్లాగే వోనాయుడుగారి భార్యకి కడుపొస్తే దొరసానులంతా బల్ల బల్ల అన్నారు తరువాత ఆవిడ నీళ్ళాడింది. కాకపోతే బల్లకోసము చేసినవైద్యాలు కట్టువల్ల పుట్టినపిల్ల చాలారోజులు నీరసంగా ఉండిగాని. ఇల్లాగే వాళ్ళల్లిప్రాయాలు తారు మారుగ ఉంటాయి కడుపులేదు కాలులేదు. కాప రానికొచ్చిన వడేల్లికి అనలు కడుపేమిటి అనుకున్నాను నేను. వాడేమనుకున్నాడో నా కేమీతెలియదు.

మా పెద్దక్కయ్యకూడా అప్పుడు కడుపుతోంది. వాళ్ళింటికి మా యింటికి కూడా రోజూ యెవరో నూడి దలు తేవడము. చెబితే నమ్ముతారో లేదో గాని ఆ రోజుల్లో మితాయా జంటికలూ రానిరోజే లేదు. లడ్డాలంటే ఆరోజుల్లో చాలాగొప్ప. చాలాఖరీ

దుండేది. మణుగు అయిదారు యింకా యేడెనిమిది రూపాయిలుకూడా ఉండేది. పంచదారపైతే చెప్పనే అక్కరలేదు. ఇప్పుడేమిటి మణుగు రెండురూపాయిలు. అయితే అప్పుడు యీవాలాజానూనలూ అవి లేవు. వప్పునూనకూడా యెక్కడోగాని దొరికింది కాదు. అంతా నయ్యి, పైగా యిన్నిదుకాణా లెక్కడ యేడికాయి. మార్కెట్టుదగ్గర వొకటుండేసి, బజారులో మధ్య రెండో మూడో తెలగపిండి మితాయిదుకాణాలుండేవి. అయితే స్టేషనుదగ్గర వొకమారువాడి దుకాణ ముండేది. అక్కడ అన్ని వస్తువులు వచ్చగా ఉండేవి వను చేసివెట్టు. ఖరీదులు మండిపోతుండేవి. ఆ దుకాణములో వస్తువులు తింటారో ఆకుకుంటారో బొమ్మలబీరువాల్లో పెట్టుకుంటారో కూడా తెలిసినకాదు. మణిని మహానుభాగా ఉండి వాడు తెల్లనిచొక్కా చిన్న గుండ్రని తెల్లటోపీ. బట్ట మాత్రము అనవ్యంగా ఉండేది. అక్కడ పన్నీరుగడ్డా అని వొకటుండేది. జానికిరాముడు అత్తారు అడే కొన్నారూ, ఊల్లో పంచిపెట్టడానికి. ఇంట్లోవాళ్ళకి జంటికలు వండించారు.

వాళ్ళింటిదగ్గరే మాయంటిదగ్గరే రెండువోల్టానో మేము మితాయి తిననిరోజులేను. మాయంటివద్ద తిన్నప్పుడు నరదాగా కబుర్లు చెపుతూ తింటుండేవాడు. వాళ్ళింటిదగ్గర తినవల్లిస్తే వినుగువలగా నాకోసముతిన్నట్టు తిసీవాడు.

ఒకనాడు మధ్యాహ్నముగంగంటబండ్లమీద వొంటి గంటకి ఆవిడతమ్ముడు పురిటికి తీసుకెళ్ళడానికి వచ్చాడు జానికిరాముడు తీసుకెళ్ళమన్నాడు గాని అత్తగారు,

“అప్పుడే యెందుకు యేడోనల నిన్ననేగా వచ్చింది”

“ఏడోనల కనకనే తీసుకెడదామని వచ్చాము”

“తొమ్మిదోనల్ని తీసుకువెళ్ళొచ్చు. నేను పెద్దద న్నయినాను వొక్కత్తినీ చెయ్యాలేనా పెట్టాలేనా”

“అడేమి లమ్మా తొలిసారిపురుడు మాత్రం అచ్చట ముచ్చటా జరగక్కరలేదూ? తరువాత నిండుగిట్టి మీద ప్రయాణముకూడా ప్రయాణా ప్రమాదముక డాను”

“మీ యిష్టము మీ బాంధవ్యము నా మాట నేను చెప్పను”

“ఏ మంటావోయ్”

“ఆవిడ అల్లా అంటూంటే నేను వంటిస్తే యేం బాగుంటుంది. తొమ్మిదోనెల రాగానే తీసుకువెట్టగాని లే” అన్నాడు. మే మెద్దరమూ కాలేజీ వెళ్లిపోయాము.

మధ్యాహ్నము వాడూ నేనూ మాయింటిదగ్గరే భోంచేశాము. సాయంకాలము కాలేజీ విడిచిపెట్టగానే మిత్రులు యింటిదగ్గర పారేసి వాళ్ళింటి కెళ్ళాము. మూడుగంటల బండికి తమ్ముడూ ఆవిడ వెళ్లిపోయాని వాళ్ళమ్మ చెప్పింది. ముగిసికీ అత్తగారికి కూడా యిష్టము లేనప్పుడు యెల్లా వెళ్ళిందో అనుకున్నాను. కొప్పవాళ్ళుడబడుచు లయితే యెల్లాగే కామాన్ను అనుకుని ఊరుకున్నానుగాని మొదట, చివరకి ఉండబట్టలేక.

“ఏమిరా యెల్లా జరిగింది అల్లా వెళ్లిపోవడమే”

“.....”

“నీ పెదోజవాబు చెబితేగాని ఊరుకోను. మునుపూ యెల్లాగే ఊరుకున్నావు. స్నేహమంటే పికార్లుతీరగ మూ పకోడీలు తినడముతోనరా! కష్టసుఖాల్లో వాకరి కొరకు సాయపడవద్దా! ఆపులతో చెప్పుకుంటే నంకోము ద్విగుణ మవుతుందని విచారము నగ మవుతుంది అంటారు. మాతో ఎంతోకులాసాగా తిరుగుతావు వీస్తావు. ఇల్లంటే హెల్లా (Hell) చూస్తావు. వదినకి ఏమిద యిష్టము లేదా! నీకు వదినమీద యిష్టము లేదా! రెండూ కాదా! నాకేమి తెలియడము లేదు భోరణి, నీడబ్బుకోనమూ నీఉండికోనమూ యెదో శత్రులాభము చూసుకుని చేరేవాళ్ళేగాని యీస్నేహితులంతా అవసరానికి అక్కరకొస్తారా! భార్య అంటే మేమిటో యెరగవా అర్థానికి: హరి అన్నదాకా అన్యాయము ఎంత ఎల్లా ఉండాలి? నీ వానివయమేమీ ఆలోచిస్తున్నట్లే లేదు. చూస్తూ ఊరకోడము నాకూ రాగాలేదు” అన్నాను.

వినివిని నాలెక్కుర, కూర్చున్నవాడు కూర్చున్న పాట్ని కళ్ళంట నీళ్ళెట్టుకున్నాడు. ఇదేమిట్రా నిజేప

ములా నవ్వుతోఉన్నవాణ్ణి యేడిపించాను అనుకుని కాస్తేపు కూచుని తిన్నగా యింటికి చక్కావచ్చాను. వాడితో చెప్పుకుండా కూడాను.

కొద్దిరోజులకే మిత్రము వచ్చింది పిల్లడు పుట్టాడని. నత్తశ్రమ వగయిరా వాళ్ళేమి అందులో వ్రాయలేదు. వారమూ టైమూ మాత్రము రాకాదు. ఏడు కూడా నత్తశ్రమేమిటో చూద్దా మని వ్రాయుత్తము చెయ్యలేదు. నేనుమాత్రము చూసి శాంతిసత్తమే అనుకున్నాను. స్నేహితులతోటి వాళ్ళతోటి యీనంగ కేమీ అంత చెప్పలేదు ఏడు. అత్తగారికి జవాబు రాయలేదు.

రోజులు గడిచాయి వారాలు గడిచాయి పక్షాలు నెల్లా అయిపోతున్నాయి. భారసాల చేసుకోమని అన్నప్రాశనని యేమిటేరుటో చేసుకోవలసినదని రమ్మని ఉత్తరాలూ కథుల్లా వస్తూండేవి. ఉత్తరాలు చివరి పారేస్తుండేవాడు. ఆయేకు పరిష్కారేమిటా. నిత్యమూ యెదోమనోవ్యాధిచేత బాధ పడుతున్నట్టుండేవాడు. చిక్కిపోతున్నట్టుకూడా ఉండేవాడు, స్నేహితుల మంత హెచ్చరిక చేసినా ఆకాస్తేపూ యెదోహుమితుగా కనబడేవాడు గాని మొత్తముమీద దిగాలువడి ఉండేవాడు. పోయిపరిష్కారం పోనోయింది మళ్ళీ చదివినక్లానే కదా చదివేది తీసుబాటు యెక్కువ ఉంటుంది. యెదైనా జెవరల్స్టడీ చెయ్యవచ్చు నని భగవద్గీతోటి కొన్నాడు. అంటే ఆనివిసెలవుగారి ఇంగ్లీషుట్రాన్స్లేషను మూలము నాగరిలిపి. నాగరిలిపి రాకపోయిరా యింగ్లీషుతర్జుమా చదువుకోవచ్చుగా! వంస్కృతము అనలురాదు. తెలుగు బాగారాదు మనవాళ్ళకి దాంతోపాటు స్వామివివేకానందని వాట్యాములు రెండు కొన్నాడు. తోచనప్పుడు అవి చూస్తూండేవాడు.

పది నెల్లు గడిచాయి.

ఒకనాడు హతాత్తుగా, పెత్తల్లిని వోచాకలాణ్ణి సాయము తీసుకుని పిల్లాణ్ణితీసుకుని ఆవిడ సాయంకాలపు బండిమీద దిగింది. పెత్తల్లి పుణ్యస్థి చాలాపెద్దది అయిదారురోజులుండి వెళ్లిపోయింది. ఆ అయిదారు

కోట్లానూ మూడోనెల్ని చేసే ముద్దగుడుములూ గడప చాటుటప్పుడు వండగాయూ అడుగువేళటప్పుడు వండే అరిశెలూ అత్తవారింటికి పంపటప్పుడు చేసే చొంగ చక్కిలాలూ (అప్పటికప్పుడే బాగా అన్నమే తింటున్నా దుపిల్లాడు) ఏమిటేమిటో చేసింది ఆవిడ. పంచిపెట్టారు. ఏడు ఆపిల్లాణ్ణి యెత్తుకోలేదు. ముద్దెట్టుకోలేదు. చూశాడో లేడో కూడాను: మేమంతా పిల్లాణ్ణి చూపించరా అంటే, కొత్త నాడగ్గర, యింకా అలవాటు కాలే దనేవాడు అఖరికి వోమాటుగామాన్ను తీసుకువచ్చి చూపించాడు. పిల్లాడికిం నిశ్చేపములూ గున్నాడు. దబ్బుపండులాగ పంటిపండా పంటిడునగలు తుమ్మెద రెక్కల్లాగ మొఖం మీదికిపడుతూ పుట్టెంటికలు. సీతాకాలమో యేమిటో ఎట్టదీ చారలప్లానలజబ్బా తొడిగాడు, బాగున్నా డంటే బాగున్నా డనుకున్నాము-మూలోవొకడు

“పేరేమిట్రా”

“.....” మరియొకడు

“ఆ, పేరేమిటి వాళ్లనాన్నగారిపేరే”

మరియొకడు

“మామగారిపేరేమోని”

నేను

“దేముడువేరు పెడతాము ఏదన్నా తండ్రిలేదు కాతిలేదు. కొత్తగా ఉండేది చిన్నదిగా ఉండేదీని”

అన్నాను పిల్లాడు కార్మని యేడిచాడు యింట్లోకి తీసికెళ్లాడు. బారసాల చెయ్యలేదు వేరుపెట్టలేదు. ఏమీ లేదు.

రెండుమూడు నెల్లకి.....కాకినాడలో యెడోపని ఉండనీ బానిసీరాయుడు రెండురోజుల్లో వస్తాననీ సాయం కాలము స్పెవలుకి వెళ్లాడు రెండురోజు లయింది. మూడు అయింది. నాలు గైంది. నేను యెప్పుడూ వాణ్ణి విడిచిపెట్టి ఉండలేదు, నాకు పిచ్చెత్తిన ట్టుంది ఉత్తరమేనా రాకాడు కాదు. చూసిచూసి నేనే కాకినాడ వెళ్లాను. వా డాపూరే రాలేదన్నారు వాళ్లవాళ్లు. ఏమయినాడు? నాకు కంగా రై త్తింది. నిలువునా నీరై పో యినాను. తల తిరిగి నట్లయింది. సరే; కొంతసేపటికి

తట్టుకుని వాల్లింట్లో అపూట భోంచేసి యింటికవచ్చే కాను. వచ్చానంటే సరా వాల్లింటికి వెళ్లి చెప్పాలి! ఎల్లా వెళ్లను. యేమని చెప్పను? నాకీమీతోచలేదు. చివరికి వెళ్లాను. వెళ్లి యేంచెప్పానో తెలియదు. వాళ్లమ్మ పెద్దపెట్టున యేడువపొంది. ఆయేడుపు విని కోడలు పిల్లాణ్ణెత్తుకుని వాక్కిలోకి వచ్చింది. “మీనాన్న దేశాంతరం పాలై పోయాడు బాబూ! మీ అమ్మ...” అంటూ పిల్లాణ్ణి లాక్కుంది. నే నున్నానని కాబోలు ఆమాట పూర్తిగా అందికాదు ఏమన్నో; కోడలి మొగం మీద యేలక్షణమూ నాకు కనుపించలేదు. అత్తగార్ని ఊగడించాలేదు. ఇంట్లోకి వెళ్లిపోయింది.

అనాడు కొన్ని చోట్లకి బెలిగ్రాములూ కొన్ని చోట్లకిజాబులూ కొన్ని చోట్లకి మనుష్యుల్ని పంపి జవాబుల కోసము కాను కూర్చున్నాము. జాడాజవాబూ యెక్కడా పిక్కలేదు. నాకు మతిపోయింది. వాళ్లమ్మ సంగతి చెప్పనే అక్కరలేదు. నా కప్పటికీ కవిత్వము వచ్చు, భర్త్యహారీ—

పెక్కుదివియలున్న జక్కవచెలియన్న

రిక్కరాయ దున్న జక్కలున్న

చిన్నిలేడిచూపు చేలియ నెడబాయ

నప్పు డంధకార మయ్యె జగము.”

అని తనభార్య వియోగమునుగూర్చి వ్రాసుకు న్నాడు. స్నేహముయొక్కమజా వాడికిం తెలుసు మహారాజుకి అని అనుకుని ౩, ౪ పాదాలు “నిష్కళంక హృదయు నెచ్చెలి నెడబాయ నప్పు డంధకార మగును జగము”

అని మాత్తుకున్నాను. అప్పుడు యింకా స్నేహము మీద చాలాపద్యాలు వ్రాశాను కాని యీపత్రికలో నెయ్యి రేమో తీరా యీకథ అని యిక్కడ యెక్కించ లేదు.

డబ్బుకి వాళ్లకు లోపములేదు. ఆలోచనకు నాకు లోపములేదు. డబ్బు విరచిమ్మి కాళీ రామేశ్వరాలు వెతికించాము. యేమీ ఆచోకి తెలియలేదు. మా

కాయక క్షలా తంటాలు పడ్డము. లాభము లేక పోయింది.

* * * * *

నేను మధ్యాహ్నము కాలేజనుంచి వచ్చేటప్పటికి వాడ్రాయరుమీద కవరుత్తర మొక టన్నుది. కవరు కొత్తమోస్తరుగా ఉంది టపాముద్ర చూస్తే బాగా కనపడడము లేదు, ఎప్పుడూ టపాముద్రలు అల్లాగే ఉంటాయి. ఆవసరములేక చూడముగాని చూస్తే యెప్పుడూ యింతే. భూతద్దము పెట్టి చూడండి యేమి చెయ్యండి చస్తే తెలియదు. చివీ బాబు చదివాను. ఇంగ్లీషున వ్రాయబడినది. భాష బానికరాముడిదే వ్రాత మురొకడిదిలాఉంది బాగా పరకాయినే అక్కడక్కడ అక్షరాల్లోకూడా వాడిఅక్షరాలపొల్లి ఉన్నట్టుంది. విషయ మేమి టంటే !

ఈబాబు నాపరిచయమైపోకడ వ్రాయమంటే వ్రాస్తున్నాను. అతడు మీకు చాలాన్నేపాతు డట. తాను కొన్ని కారణములచేత నన్యసిందినాని తనవారి కెవరికీ తనవిషయమైనయూక యింక యీ ప్రపంచములో ఉండవక్కరలేదనీ దీనికంతకు కారణము నూతనశివు వనీ, యీ సంతకుల నాక కూడా కొంత తెలుసుననీ యింతే. క్రింద సీమీకమార్ అని సంతక మేదో ఉంది. ప్రేమను తారీఖు వగయిరా యేమిలేవు.

బ్రతికున్నాడుగదా పోనీ అనుకన్నాను. కాని నాడు కాకినాడలో తిరిగివచ్చి యెక్కువగా నాతల తిరిగి పోయింది.

“సరే బాగానే ఉంది నన్యసింపాడు ఈపుట్టినప్పటికి మంగలి నాకేమి తెలుసు. తెలిస్తే తనకు తెలుసును కాబోను. నాతో చెప్పాడా యేడికాదా. ఏడు తననం తతి కాదన్నమాట. ఈలేచిపోవడమూ యీనన్యా సమూ ఏడిముఖం చూడలేకే ఏడిదిగలుగి యేడో గృహకల్లాలమనీ భార్యనంబంధమనీ అనుకుంటూవచ్చి వాణ్ణిగాని యిందాకా అలోచించలేకపోయాను. ఎంతటి వాళ్లయినా ఉంటారు. “స్త్రీగా మణిక్షీతపటుత్వ మమా మమీవ సందృశ్యతే కిముతయా వ్రతిబోధవత్” అన్న

కాళిదాసు పెట్టిపాడా! అనువక్రిలో దొరసాని గర్భిణీ అనుకుంటా నన్నప్పుడు ఏడు నిర్ధాంతపోయాడుమొదట మొఖముమీద క క్రివాటినీనా నెత్తురుచుక్క లేనట్లయింది. కాని వెంటనే నిర్మాకులన్నాడు. ఏమిటి చెప్పా అనుకున్నాను. ఏం తెలుస్తుంది మనుష్యుడు వర్స జ్ఞాదా యేమిటి. ఏమయితే యిప్పు డేమి చేస్తాము” అనుకుని గొంతుక ఆర్చుకపోతే కొంచెము మంచినీళ్లు తాగి ఉత్తరము కేబులో పెట్టుకుని వాల్లింటికి వెళ్లాను. గుమ్మాని కెదురుగుండా తల్లి మడిగట్టుకుని వల్లి విడ దీస్తోంది. కొంచెము దూరంగా ఉత్తరముఖముగా చిత్రా వనముమీద పురాణంచెప్పబ్రాహ్మ్యం కూచుని వ్యాస వీరముమీది పుస్తకంలోనుంచి యేవోశ్లోకాలు చదివి అర్థము చెబుతున్నాడు. ఆశ్లోకాలర్థమో మరే మన్నానో. వినేది యీవిడ వొకత్రేగాని ఆయన గృహం వెబుతున్నాడు. వళ్లంతా చెమట బటిన ట్లయింది కన రకు చేస్తున్నట్టు విరిగి ముక్కలవుతున్నాడు. వొకిరికి చెబితేం ఊరందరికీ చెబితేం ఆయన కది అలవాటు. కుమారుడు లేచిపోయినప్పటినుంచీ తల్లికి యేమిటోచక కాలక్షేపముకోసము నెలకీ పదిపాపాయి లేర్పాలు చేసుకుని యీ బ్రాహ్మడిచేత పురాణంవింటోంది.

నన్ను చూడగానే ఆయన ఛవ్వన పురాణము ఆపు చేసి దయచెయ్యండి పంతులుగారూ అని అక్కడున్న భద్రాచలము తుంగచాప కొంచెము తనదగ్గరగా లాగాడు. చిత్రము అని నేను కూచుని కానియ్యండి అన్నాను. కానియ్యడానికి ఆయన యొక్కడ ఆపాడో ఆయనకి తెలిస్తేగా! నేనైనా చెప్పాలి సోదకైనా వెళ్లాలి. దగ్గరనున్న పొడుంకాయ తీసి చిటికెడు పొడుము పీల్చి చెయ్యి గోడకురాసి ఉద్ధరిణిడు నీళ్లు వేళ్లమీద పోసుకుని కొల్లాయిలో తుడుచుకుని పత్రాలు తిరగేస్తున్నాడు.

“ఏమిటి విశేషాలు బాబూ పిల్లలుక్షేమమా” అంది అవిడ.

విశేషా లేమున్నాయి! అదివారము సెలవుగదా మల్లీఅదివారముదాకా తీరుబడే ఉండదు. చూసిపోదా

మని వచ్చాను. అని కాస్తేపు పురాణం దీని యింటి కొచ్చాకాను.

ఏమీ లోచించి కాదురాత్రి భోంచేసి మళ్ళీ వెళ్ళాను. ఆవిడ ఫలహారము చేస్తోంది. కోడలుతమ్ముడు యిక్కడే ఉండి చదుకుంటున్నాడు. ఈజ బతనిచేరి కిచ్చి “చదివి మీలత్తికి అక్కయ్యకి అర్థము చెప్పు. నేను పొద్దున్నే వస్తాను” అని జాబిచ్చి చక్కా వచ్చాను. నాకు తెల్ల వాళ్ళూ నిద్ర పట్టనే లేదు.

ఉదయాన్ని లేచి వాల్లింటికి వెళ్ళాను. తల్లికి ఫెళ్లు మంటూ జ్వరము. తెల్లవాళ్ళూ వేలాపనేట ముందు పూజారి గారయ్యకి కబురంపి చెయ్యి చూపించి మందు తెప్పించి వేయించి కాస్తేపు మంచదగ్గర కూర్చున్నాను గాని నాతో మాట్లాడడానికి వీలేనంత తాపంగా ఉంది ఆవిడకి. రెండుపూట్లా వెళ్లి చూచి వాణ్ణి. గుణము కనుపించడము లేదు. వైద్యుణ్ణి మారుద్దా మంటే, ఆగారయ్యమాత్రలే గాని ఆవిడ మింగదు. జ్వరము అంతకంతకు యెక్కువైంది. సంధించింది. చివరికి ౧౨ రోజునో ౧౩ రోజునో జ్ఞాపకంలేదు చాళాత్తుగా తెలివి వచ్చినట్లు లేచికుర్చుని “అడుగో నానాయన ఇల్లారమ్మంటే రానంటున్నాడు: నేనే వాడి దగ్గరకు వెడతాను. బాబూ! సుబ్బారావు! ఇల్లు బాగైత. నేను వాడిదగ్గరకే వెడతా” అంటూ వెనక్కి వారి ప్రాణములు విడిచింది. జ్ఞాతులూ చుట్టాలూ చాలా మందున్నాడు ఉత్తరక్రియలు యెల్లాగో జరిగాయి. ఆగు తాయా యేమిటి!

ఆబాబుకి జవాబు రాద్దామంటే విలాసము తెలియదు. ఆవైపులకు వెడదామంటే ధనమూ కావాలి, తీరుబడి కావాలి. ఇంతకీ నాకోసముగాని తల్లి యెల్లాగా చేచ్చింది. ఏమీ చెయ్యలేక ఉండుకన్నాను. ఆపై సంవత్సరమే గామాన్ను నేను మాన్యగ్రామము వెళ్లిపోయినాను.

పదివడహా రేళ్లయింది. ఆపూ రాట్టే వెళ్లనూ లేదు నా కాకుత్తూడు ఎక్కడా కనుపించనూ లేదు. కనపడ్డాడేమో ఆనవాలు పట్టడానికి వాణ్ణి యెరిగంటాగా!

ఏదాది యేడ్చుర నువ్వుకు యెప్పుడో వొకటి రెండుసార్లు చూశాను. ఏదో అక్షరాభ్యాసమునందుకుగని పెళ్లనీ యేవో శుభలేఖలు మూత్రము...చూపాడివి. కానైతే నేనెప్పుడూ వెళ్లేదు. వెళ్లడానికి యెల్లాగో ఉండింది. ఇంతకూ స్నేహమనేది ఆవ్యక్తిలోనే ఉంటుందిగాని చుట్టరికములాగా ఆవంకమంతటితోనూ ఉంటుందా. వొకప్పుడు కొంచెము ఆమనిపినుండి వాని అన్నదమ్ముల చాళానూ పెద్దవాళ్ళుగాఉంటే సంతాన్నముచాళాను పాకచ్చు గాని ఈకుత్తూడి జన్మమీదే ఆనమాన మాయెను.

ఏదోకోర్టుపసిమీద ఆపూరు వెళ్ళాను. మాచుట్టా లింట్లో బస. ఆరాత్రి యేదో టాకిసిమీదాంటే వెళ్ళాను. తెనుగు కాదు. నేను వెళ్లేప్పుడకి ఆట ప్రారంభమయింది. ఆచీకట్లోనే యేదో కుర్చీమీద కూర్చున్నాను. పార్టీ ఆయిపోగానే గప్పున లైటు వెలిగింది. అంతట్లోనే, నాపక్కనుకూర్చున్న వాడు యథాలాపంగా కనపడ్డాడు. లైటురిపోయింది. ఈమనిపిని యెక్కడో చూచినట్లుంది యెక్కడ చూశాను చెప్పా సరే మళ్ళీ లైటువేస్తారగదా చూద్దా మనుకన్నాను. లైటు మళ్ళీ వెలిగింది బాగా చూసిన మొఖంలా వుంది. ఆట చూడడం మరచేపోయాను. మాళాత్తుగా మాజానికిరాముడు జ్ఞాపకం వచ్చాడు. లాపూ పొడుగు ఆవన్న నిముక్కు అంతా అచ్చంగా జానికిరాముడే. వాడే వచ్చుంటాడా అనుకున్నాను. వస్తే రావచ్చు గాని అంతయవ్వనములో యెల్లా వుంటాడు ఉంటే వుండొచ్చు కొన్నాళ్ళు పన్యాసిగా ఉన్నాడు గనుక దేహాన్ని యవ్వనములో ఉంచుకోగలిగాడేమో అనుకుంటూ ఏదో ఆలోచిస్తున్నాను. ఆట ఆయిపోయింది లైట్లన్నీ వెలిగాయి ఆమనిపి వెనకాలే వీధిలోకి వచ్చాను కొంచెము ముందుకి వెళ్లి.

“ఏమండి మీదేపూరు”

“మా దీపూరే”

“మీసేరు”

“జానికిరామారావు”

“మీయింటిపేరు”

“కరావారు”

“మీరు నన్నెరుగుదురా”

“ఎఱగ నండి”

“నాపేరు నుబ్బరాజు అంటారు లెండి. ఎక్కడైనా చూసినట్లుగాని పేరువిన్నట్లుగాని ఉందా”

“అన్నట్టు చూడలేదుగాని మావాళ్లు మీ పేరు తరుచు చెప్పుకుంటూంటే విన్నాను.

“మీ వాళ్లంటే?

“మా బాబయ్య మీ అమ్మ వాళ్లును. మీకూ మాతండ్రిగారికీ చాలాన్నేహముట. నేను మిమ్మల్ని చూడడము తలపించలేదు.”

అప్పటి కప్పుడే మైరోడ్డుమీదికి వచ్చాము.

“మీ రాయింట్లోనే వున్నారాగాదూ”

“ఆ బాగుచేయించి అంతా మార్పుచేశాము లెండి”

“మీ అమ్మగారు బాగున్నారా?”

“ఆమె నిగడిరోజుల్లోనే చనిపోయిందండి.”

“అయ్యో పాపము”

“మీరు శివకుండా రేపు మీయింటికి దయచెయ్యాలి బన యొక్కడ చేశారు తప్పకుండా రావాలి నుమండి. కాఫీ కక్కడికే రావాలి”

“ఆ కాఫీలు గీఫీలు మాకు అలవాటు అవలేదు నాయనా. ఇప్పుడు పెద్దలేదు పిన్నలేదు మంచిలేదు చెడ్డలేదు అగజాతిలేదు అంత్యజాతిలేదు అందరికీ వాకటే కాఫీ. మా పొగోహితుడూ తాగుతాడు మా పాలు పితికే గొల్లూడు తాగుతాడు. ఇంకకూ కాలమహిమ”

“చిత్తము పోనివ్వండి, లాగితే తాగొచ్చు మానితే మానొచ్చు మీరుమాత్రము రేపక్కడికి దయచెయ్యాలి

మా నాన్నగారిని నే నెఱుగనే యెరుగను మిమ్మల్ని చూస్తే ఆయన్ని చూసినట్లుంది. బన యొక్కడో చెప్పారుకారు. కనిపెట్టికుని వుంటాను. సెలవు”

“నేను వస్తానూగాదూ. నీ కండు కాశ్రమ”

ఇద్దరము చెరియొకదారిని ఎవరింటికి వాళ్ళము వెళ్లి పోయాము నా కారాత్రి నిద్రే పట్టలేదు “ఏమిటి చిత్రము మొదట జానికరాముడే అయికున్నాను. తీరా అడిగితే పేరుకూడా అదే. పేరు పెట్టకమునుపే తండ్రి లేచిపోవడముచేత ఆపేరు పెట్టారు గామాన్ను. వీణ్ణి చూస్తే వాణ్ణి చూడక్కరలేదు. అచ్చంగా వాడిఫాటో మేము పొరపాటేపడ్డాము పాపము. నేను పొరపడవచ్చు నుగాని జానికరాముకు యెందుకు పొరపడాలి ఆవిడ చరిత్ర పాపము నిర్దోషమే. స్త్రీజాతి అంతచులకన అయి పోయింది. ఇన్నాళ్లు పడినఅభిప్రాయము మార్పుకో వలసి వచ్చిందే. వాడేమైనాడో అతి గతీ లేదు. ఇంకకూ యిన్నాళ్ళనుంచీ అయిష్టంగా చూచినచోటికి వెళ్లడమూ వెళ్లకపోవడమూ. వేడితే తప్పిమిటి యెన్ని చోట్లకి వెళ్లడములేదు.” అని అనుకుంటూ ఓకునుకు తీసాను. తెల్లారింది. కాల్యకృత్యాలు తీర్చుకుని వాళ్ళింటికి వెళ్ళాను. నాలుగంటలదాకా అక్కడే మంచిచెడ్డా మాట్లాడుకున్నాము. తండ్రి ఫోటోగ్రాఫు ఎన్నార్ని చేయించి వాకట్లో యెదురుగుండా పెట్టాడు. అంతా బాగానే ఉంది. వాడికో కొడుకు. వాడిచేతిలో ఓసూపాయిపెట్టి ఎప్పుడైనా వస్తే కనుపడుతూంటానే అని బనలోకివచ్చి ఆమర్నాడు మా పూరొచ్చాకాను. అప్పుడప్పుడు ఆ పూరు వెల్లినప్పుడు కలుసుకుంటూనే వుండేవాళ్ళము తరువాత, కాని అప్పటికీ యిప్పటికీ నా కీనమస్య విడనే నుబ్బరాజు”

గన్నవరపు సుబ్బరామయ్యగారు

భారతి సంపాదకులు

పడునయిదు పడునా జేంద్రుల మునుపు కావలయు నొక నాడు సూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటు నిర్మాణకార్య నిర్వాహకసంఘ సమావేశము జరుగుచుండినది. ఆ సమావేశమున నవరిచితుడు, తేజస్వియగు నొకవ్యక్తి కాన వచ్చెను. ఆవ్యక్తి శ్రీ కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారిని యచట నెవ్వరో యనుకొనుచుండిరి. అది తొలిచూపు. ఆయనరూపమునను, వేషమునను సామాన్యముగ తెలుగువారి 'కింటను ఒంటను' అంటని విలక్షణములుగొనినవి కానవచ్చినవి. అంతకు మున్నాయనను గూర్చిన వివరణలయినను లేదు. ఆనాటి యాచారపు తొలిచూపున నాయనరూపము హృదయ ఫలకమున నచ్చొత్తినట్లు హత్తుకొనిపోయినది.

౧౯౨౨-వ సంవత్సరమున నాయనతో నల్లమాత్రమగు పరిచయము కలిగినది. క్రమముగ నది యనుబంధ మయినది; తరువాత ౧౯౨౪-వ సంవత్సరము నారంభమున జీవితమహాభాగ్యముగ తదీయాను జీవిత్యముగ పరిణమించినది. నాలుగున్నెండు పంతులుగారికి నిత్యసన్నిహితుడ నయితిని. మదికెక్కిన మానిసిసయి యాయుత్తమ పురుషుని మన్ననకు పాత్రుడనయితిని.

అఖండమగు నైశ్వర్యము—నిరాడంబరమగు వేషము, అపరిమితమగు దాతృత్వము—సహజవినయ సమంచితమగు స్వభావము; స్వార్థవిస్తారకమగు వ్యవసాయము, పరార్థ సంపాదనాన క్రమగు జీవనము నాంధ్రులలో నొక నాగేశ్వరరావుగారియందే సమవృత్తి నొప్పినవి. ఉత్సాహము, ధైర్యము, సాహసము, కార్యదీక్ష మొదలగు మేలిగుణముల కాయన మనికీపట్టు.

ఆగుణశీల సంపన్నుని 'పుట్టుపూర్వోత్తరముల' దడవులు యిట ననావశ్యకము. అది యవరిచితమును, ఆయనది కారణజన్మము; ఆయన యాంధ్రదేశజనని యమృతప్రసవము.

తొలిచూపున దోచిన రూపమున పంతులుగారియందమరిన సుగుణములన్నియు ప్రతిబింబించుచుండినవి.

నాడు నాటి కవి యింకను అభివృద్ధి నొందుచున్నవి. పదునొకండేండ్ల యనుభవమున బాగుగ పరికించి చెప్పిన మాట యిది.

వ్యాపార రంగముననుండి వెలువడుచుండిన నమ్మతాంజనముమొదలు గానాటికే జాతీయ రాజకీయరంగములకెగబ్రాకియుండెను; సాంఘిక సారస్వత రంగములయందును ప్రవరించియుండెను. నేడది యాంధ్రదేశము నలుమొగముల నన్నిరంగములయందును వింతవెలుగుల పెదచల్లుచున్నది. ఆ వెలుగుల వెల్లున ఆంధ్రదేశము నలలిన అంధకారమును మాయించుచున్నది. ఆ వెలుగున నాంధ్రులు తమస్వరూపము, తామున్న ప్రపంచమును చూచుకొనగలుగుచున్నారు; తమలోపముల చక్కదిద్దుకొనగలుగుచున్నారు. ఇతరజాతులలో దేశములలో పలుకుబడిని, గౌరవమును సంపాదించుకొనుచున్నారు. ఆ యుదారచరితుని, కాంధ్రు లాశ్చర్యులుంబడువాడు. వారి నర్హతతో ముఖాభ్యుదయ మాయన జీవితమునకు పరమార్థము. దానిని సాధించు సుపాయముల నాయన యెల్లప్పుడూ నారాయణుడును; మదికినచ్చినవానినెల్ల చేపట్టును; చేపట్టిన వానిని ఫలోన్ముఖముల నొనరించును.

ఫలప్రాప్తినిక ప్రారంభపరమ్యుఖముకాని కార్యశూరు డాయన. వ్యయ ప్రయోజనముల పరిగణింపని గట్టిగుండ ఆయనది. తానుసాధించిన కార్య మొక్కయంతు శ్రమేని యాంధ్రులను ముందునకు దేగలుగునేని ఆయన పరమానందభరితు డగును. ఆయనచేయి కలియని ప్రజాహితకార్యము లాంధ్రదేశమున మృగ్యములు. దీని కసంఖ్యములగు నిదర్శనములు కలవు. అవి యాచారగోపాల మాంధ్రలోకము నెరుక కండినవి.

ఇప్పుడు పంతులుగారికి ప్రాయము మరలినది. ఆరున్నరపది నందుకొన్నది. ముదిమి పయికొనినది. ఒత్తుతరిగిన నెరవెండ్రుకల నమరిన ముందల, లోతువారివరేకల నుదురు, చిటిలిన బోమముడి, కడలవ్రాలిన కనుబొమలు, నడలి తరుణుడేలిన చాడలు, ఆయన పయ

పరిణతిని ప్రకటించుచుండును. ఉచిత మొనగుండ్రవయిన నిడుముకున్న దగిలిన నులోచనములను దూసికొనివచ్చు వాడిచూపులు, ప్రకాంతరమణీయమగు ముఖము నాయనజ్ఞానవార్ధక్యమును చాటుచుండును. కాని ఆయన భావములు, చేష్టితములు నిత్యయోవనమునకు నిలయుములు. అవి నవ్యమార్గముల వెంటనడచునవి.

ఆయనధరించునవి తెలిఖద్దరుపుట్టములు. తలను తెట్టునది కల్లాయి, పలుచని యొడల తొడలుదిగబార తొడుగునది యంగలేకు, పయి నలవోకగ వలెచాటు పయించునది యు తరీయము, అడుగులపయి జీరాడగట్టు నది దోవతి. ముంగొంగు కుచ్చెళ్లను చేతబట్టి నిటారున వడిమిార నడచు నాయనయాకృతి రమణీయదర్శనము. అందుకాహ ముట్టివడుచుండును.

నిరంతరకర్మాచరణవ్యగ్ర మాయనయుకాహము. అది మనశ్శరీరములపయి నధికారము చలాయించును.

అది వినుగును దరికేరియేడు; విశాంతిని కోరడు; పౌఖ్యము నాశింపదు.

ఆయనహృదయము స్నిగ్ధము. అందు ద్వేషమునకు చోటులేదు. అది స్వాతంత్ర్యప్రియము. కాని మోతెటమి కన్నడవ్వుడు తలయొగ్గుచుండును. అది యరయమికాదు; పరోపకారజీవనం కది తొలగద్రోసికొనరానిది.

ఆయనచిత్రవృత్తులు ప్రసన్నములు. అవి యింశల నంతల పొంగునవికావు. వెలుపలియొత్తిడిచేత నొక్కచో నవి పొంగకారినను, లోని ఆర్ద్రత వెంటనే వానిని క్రుంగదీయును.

కార్యమునకుగాని మాటల నాయన సహింపదు; జ్ఞానకవుమాటల మన్నింపదు; స్త్రీకి చలించినను నిండకు చలించదు.

దరిద్రులు శ్రీమంతులు, అజ్ఞులు ప్రాజ్ఞులు, కొంచెవు వారు గొప్పవారు, పరులు ఆత్మీయులు, ననుభేదమును అపశ్యకమయినను ఆయన పాటించడు. ఆయన కందరు నొక్కతోయమువారే. ఆయనసకలజనసులభుడు; అన్ని జాతులవారిని, అన్ని మతములవారిని ఒకేతీరున నాదరించును.

ఆయన అడిగిన లేదనడు; అడుగక యాయుడు. అడిగిన నిచ్చుట ఆయననియమము. ఆయన యాచిత పాత్రవిచారము పనికిరాదు; ఈ కారణమున తరచు దురాశాపీడితులగు నర్థులనంశ్చపులగుటయు, ఆయన తన్నిందకు పాత్రవగుటయు కలదు.

ఆయన అధికారమును సహింపడు. దాని దౌర్బల్య మాయనకు చక్కగా తెలియును. తప్పచేసిన తాజేదా రులనయిన దండింపనొల్ల జాయన. ఎన్నడయిన, మాటలతో మందలించుట కలదు. ఆమాటలయినను కొన నాలుకవి; తాత్కాలికములు. అవి హృదయముననుండి వెలువడునవి కావు; చిరముండునవి కావు. ఇది యుక్తమపురుషలక్షణము.

ఆయన సంస్కారులలో సంస్కారి; సనాతనులలో సనాతనుడు. ఉభయపక్షములవారును స్వార్థసంపాదనమున కాయనయండజేరుదురు.

ప్రభుత్వాశ్రయ మాయనకు సరిపడదు. కావున ప్రభుత్వముతో సంబంధ మాయన యేనాడును కలిగించుకొనలేదు.

ఆయనకు పేరుగన్న దేశనాయకులలో పెద్దపేరు వచ్చినది.

ఆయన యుక్తమగుణములు, నకలసంపదలు ప్రజా హృదయమును విలిచికొనినవి. ఆయనకీర్తి దేశమున నిడుకొన్నది.

ఆయన నేదొక్కటే యెత్తున, అఖిలభారతకాసన సభలో సభ్యుడయినాడు. కారణము ప్రజానేపాలిభావ కాని ప్రభుత్వాశ్రయవాంఛకాదు. అదేశము కాంగ్రెసుది; విజయము ఆయనది.

పంతులుగారినిజోలిన సంపన్నులు పలువు రాంధ్రదేశమున నుండురు. కాని గుణపంతులు మాత్రము కానరారు. నేడేకాదు. పెనుకకూడ నెన్నడు నుండినట్లు తెలియరాదు. ముందుమాట సందేహింపవలసినదే.

ఆయన ఆంధ్రజాతి కలంకారము. ఆయన పవిత్రపరిత్రము బంగరునీల లిఖంపదగినది.

వ్యాఖ్యానములు

ఆరో సంపుటం

ఈ సంచికలో ప్రబుద్ధాంధ్రకు ఆరో సంపుటం ప్రారంభమయింది. ఇందులో చిత్రపటాలు ప్రారంభించాను. ఒకటి రెండు నెలలలో వాటిని బాగా పోషిస్తాను. కొన్ని కారణాలవల్ల పత్రిక పరిమాణం పెంచాను.

౧౯౩౪ జూలైలో నేను హిందీదేశమునానికి ప్రతి కూలంగా ప్రారంభించిన ఆంధ్రోద్యమం కన్నడదేశంవరకు పోయింది. తెనుగునాట కూడా హిందీప్రచారకులు నావాదంలోవున్న సత్యం కొంతవరకు గ్రహించారు. వారు కొద్ది రోజుల్లోనే సంపూర్ణసత్యం గ్రహించి మాతృభాషయెడల నిర్లక్ష్యం కలిగి బదులు ఆదరణ, నిరసనానికి బదులు అభిమానమూ వహించి ఆంధ్రజాతీయవిశ్వాసానికి అడ్డంకులు లేకుండాచేస్తారని నమ్ముతున్నాను.

జాయంటు పార్లమెంటరీ కమిటీరీపోర్టు ఒక్క చదువు చదివి ఆంధ్రజాతిని మేలుకొనింది. మనవారి కీనేది యింతల్లో చల్లారిపోకుండా వుంటుం దని ఆశిస్తున్నాను. ప్రబుద్ధాంధ్ర ఆంధ్రజాతీయజోషం వుట్టింది. దీన్ని సఫలపరచవలసిన బాధ్యత దేశీయలమీద వుంది.

ఈ చిన్న పత్రికకు మునపటిలాగే ఆర్థికపుష్టి కలిగించవలసిందని సంపన్నులనూ, భావోన్నతి సమకూర్చవలసిందని వ్యాపకర్తలనూ ప్రార్థిస్తూ, చక్కని చిత్రాలు కాసి యిచ్చి ప్రబుద్ధాంధ్రకు నూత్నజోషం సంపాదించిన శ్రీవజ్ర బాబూరావుగారికి, ఎన్. వి. ఎన్. రామారావుగారికి నా కృతజ్ఞతను విన్నవించు కంటున్నాను.

పాతచందాదారులు మళ్లీ చందా లిచ్చి, తమ మిత్రులచేత కూడా యిప్పించి సాయపడతారని ఆశిస్తూ ప్రోత్సహనవత్సరపు కార్యక్రమం ప్రారంభిస్తున్నాను.

నటులు పునరన్వేష యెత్తాలి

మొన్నటి డిశంబరు ౩౦ వ తేదీ సాయంత్రం మదరాసు మిడ్లెండ్ థియేటరులో ఆంధ్రనాటకరంగంయొక్క పరితదృశ్యం ప్రదర్శించబడింది.

ఆవేళ ఆడబడిన నాటకం వేనరాజు అనేది. ప్రదర్శనం రక్తికట్టే నన్నివేళా లందులో వున్నట్టు లేదు. అయినా రచన బాగానే—జటిలంగానే వుంది. ప్రదర్శనంకూడా చక్కగానే సాగిపోతోంది. నిర్వాహకులు రంగప్రసాదనంలో కొన్ని లోపాలు చేసినా ప్రేక్షకులున్నూ చక్కగానే వింటూ చూస్తూ వున్నారు. ఆంధ్రనాటకకళకి ఏదో కొత్తజీవస్ఫు అంకితం అవుతూ వున్నట్టు కనపడింది.

కాని సగం అయేటప్పటికి అల్లరి ప్రారంభం అయింది. మరో అరగంటకి అది దుర్భరమయిపోయింది. నటులు రంగస్థలమీద నిలవడానికి వీలు కాలేదు.

గ్రంథకర్త స్వయంగా చెప్పబోయిన మాటలు ప్రేక్షకులు వినిపించుకోలేదు. మరికొందరు చేసిన ప్రార్థనలు కూడా చెవిని బెట్టలేదు. చివరికి స్థానం సరసించారావుగారు మత్తమత్తగా చేసిన హిల్స్ పదేశమున్నూ కొరగాలేదు. చేసేది లేక నటులు తుంచేసినట్టు నాటకం ముగించేశారు.

“పాటలు పాడండయ్యాయ్!”

ఇది గోల. నాటకంలో పద్యాలు దండిగానే వున్నాయి. నటులు వాటిమీద సంగీతాన్ని అతిమాత్రంగానే ప్రయోగించారు. ఏ మయితే యేం! పాటలు లేవు. సంగీతరసీకులు ఇక సహించలేకపోయారు. ఈలలు, చప్పట్లు, కేకలు, అరుపులు—వాళ్ళు గోల.

అల్లరి చేసినవారు కొద్దిమందే; కాని గొప్ప ప్రయత్నం—అనేకులు అనేకవిధాల చేసిన నేప టుగ్గి అయిపోయింది.

గ్రంథకర్త విఖ్యాతాంధ్రకవులయిన విశ్వనాథ సత్యనారాయణ ఎం. ఏ. గారు. ప్రదర్శనం యేర్పరిచినవారు అఖిలాంధ్రదేశానికి సంబంధించిన నాటకకళాపరిచిత్తువారు. నటులు స్థానం సరసించారావుగారు, డాక్టరు జి. వి. సుబ్బారావుగారు, మాధవపెద్ది వేంకటరామయ్యగారు, నండూరి శేషాచారిగారు మొదలయిన హేమా హేమీలు.

కవిత్వంలోనూ, చిత్రలేఖనంలోనూ మొన్న మొన్ననే ఆంధ్రకళాపరివర్తనవారివల్ల బహుళరీతిచలన అదివి బాపిరాజు బి.ఎ., బి.ఎల్ గారు విశేష పరిశోధన చేసి ప్రత్యేకముగా యానాటకంలోన పూర్వకాలపు మాదిరిగా చాలా విలవయిన దుస్తులూ, ఆభరణాలూ తయారుచేయించారు. నటులనుకూడా చక్కగాదిద్దారు. ప్రేక్షకులలో మద్రాసుఆంధ్రప్రముఖులలో అనేకులున్నారు. స్త్రీలు—నారీమణులున్నూ చాలామంది వున్నారు. అంతా చక్కగా అమరింది. కాని యీ నన్ని వేళం సంగీతరసీకుల ఉన్మాదాన్ని అడచిపెట్టలేక పోయింది. మరిన్ని ఆంధ్రనాటకకళా చరిత్రలో వొక పెద్ద సిరామరక పడకుండా ఆపుచెయ్యలేకపోయింది.

ఏం! ఇలా మొదలు జరిగింది! ఇది తమించతగ్గది కాదు. అయితే మననటులే తెచ్చి పెట్టినపుట్టిమునక యిది. భాషాజ్ఞానం లేకపోవడంచేత భాషప్రదర్శనం చెయ్యలేక, అనలు భాషం గ్రహించనే లేక, కూనిరాగాలు తియ్యగలగడంవల్ల ఎంత గొప్పకవులు రాసిన నాటకాలలోనూ గూడా అనమర్చులూ, అనర్హులూ అయినవారి చేత దిక్కుమాలిన పాటలు రాయించుకుని, నటులు, వాటితో రంగస్థలంమీద పల్లీలుకొట్టడం ప్రారంభించడం వల్ల ప్రేక్షకలోకానికి నాటకం అంటే యేమిటో, నాటక ప్రదర్శనంలో తన కెలాంటి బాధ్యత వుండో గ్రహించే శక్తి చచ్చిపోయింది. పాటలు లేనిది నాటకమే కాదను దురుద్దేశం వుట్టిపోయింది. అదే ఆవేళ వేసరాజు ప్రదర్శనంలో చిందులు తొక్కింది.

ఏది యేమయినా దేశీయులలో యిలాంటి దురలవాటు ముదరడం జాబీకి గొప్ప కళంకం.

దక్షిణభారతదేశంలో ఆంధ్రనాటకరంగానికి గల గౌరవం మరి దేనికి లేదు; కాని మన సంగీతోన్మాదులు యితరజాతులతో సంవర్గం గల మద్రాసులో దాన్ని పూలీలో పూరదొక్కేశారు.

ఏకాపతా: ఇకంతా నటుల దోషం. ఇప్పుడు ఆంధ్రనాటకరంగం బాగుపడా అంటే కవుల చేతుల్లో మేమీ లేదు. పరివర్తనవారి అధీనంలో కూడా యేమీ లేదు. పూచీ అంతా నటులమీద వుంది.

అయితే నటులు మళ్ళీ కొత్తజన్మ యెత్తాలి. అంతే.

ఆంధ్రనాటక కళాపరివర్తన

ఇది మొన్నటి దేసెంబరు చివరి వారం అంతా మదరాసులో జరిగింది. తెనాలి నివాసులూ, విఖ్యాతనటులూ అయిన డాక్టరు జి. వి. సుబ్బారావుగారు అధ్యక్షత వహించారు. కొన్ని చర్చలూ, కొన్ని ప్రదర్శనలూ, కొన్ని తీర్మానాలూ జరిగాయి. సాంఘికనాటకాలు రాయించి, పరీక్షించి, వెయ్యిన్నుటవడహార్లు బహుమతీ చెయ్యడానికి మళ్ళీ నిశ్చయం జరిగింది.

ఉడుకురక్తం గల యిద్దరు ఆంధ్రయువకులు—గూడ వల్లి రామబ్రహ్మంపాదరి, నీలంరాజు వెంటటేశేయ్యగార్లు పరివర్తన యొక్క యీ నాలుగో సమావేశం చక్కగా నిర్వహించి శాస్త్రీయ మైన నాటకకళని పుద్ధరించే ప్రయత్నంలో దృఢమైన వునాదులు వేశారు.

పరివర్తనసమావేశంలో లోపాలు స్ఫుటంగానే జరిగాయి; కాని యీ ప్రారంభావస్థలో అలాంటివి తప్పవు. మొదట్లో యెన్నో తప్పులు చేశాకే కార్యకూడులకు చెయ్యితిరిగి విజయం దొరుకుతుంది.

దక్షిణదేశీయులలో నాటకకళాపరివర్తన ప్రారంభించడంలో మనమే మొనటి వార మని తలుస్తున్నాము; కాని యిందుకు గర్వింపా మంటే భాషైకరాష్ట్ర సిద్ధాంతం విషయంలో లాగే మనం కూలబడిపోతాం.

రామబ్రహ్మంపాదరి, వెంటటేశేయ్యగార్లలో మంచి నిర్మాణశక్తి, దృఢ మైన నిర్వహణాసామర్థ్యమూ వున్నాయి. వారు వాటిని నాటకకళాపరివర్తన విషయంలో మాత్రమే వినియోగించాలని కోరుతున్నాము.

ఇంకొక్క విషయం ఇక్కడ జరుగుగా చెప్పవలసి వుంది. ఆంధ్రనాటకకళాపరివర్తన ఇక ముందు ఎప్పుడూ మద్రాసులోనే జరగాలి. ఇప్పటిలాగే జటిల మైన కార్యక్రమం నిర్వహించబడా లన్నా, నిర్వాహకులకు తగినన్ని సౌకర్యాలు జపపడా లన్నా, రాయలసీమవారికి కూడా యిది అందుబాటులో వుండా లన్నా, ముఖ్యంగా ఆంధ్రులకు మదరాసులో వెలుకుబడి యేర్పడా లన్నా యిది మద్రాసులో జరగడమే చాలా అవసరం.

అయితే సమావేశం మళ్ళీ క్రిష్ణమస్సులోనే తప్పకుండా జరుగుతుందని, అప్పు డంతకంటే మనం యింకో అడుగు ముందుకు వేస్తా మని ఆశిస్తున్నాము.

ఆంధ్రమహాసభలు

నైజాం ఆంధ్రుల సమావేశం ఖమ్మంమెట్టులోనూ, బ్రిటిషు ఆంధ్రుల సమావేశం విశాఖపట్నంలోనూ జరిగాయి.

అక్కడా యిక్కడా కూడా యివి రాజకీయాలకోసం జరగలేదు.

అసలు ఆంధ్రమహాసభ కార్యక్రమం సంఘానికి, సారస్వతానికి, కళలకీ, పరిశ్రమలకీ సంబంధించినది కాని రాజకీయాలకు కాదు. సర్వవిధాలా ఆంధ్రజాతికి విశానమే కలిగించవలసిన యీసభ యిలాగ వేరువేరుగా జరగడంలో ఔచిత్యం లేదు.

ఆంధ్రజాతి యింతలో బాగుపడ దనడానికి యిది బలమైన నూచనగా వుంది.

నైజాములో యెనిమిది జిల్లాల ఆంధ్రులున్నారు. మనం రాజకీయంగా విడిపోయి వుండినా జాతివరంగా ఏకం కావలసిన అగత్యం చాలా హెచ్చుగా వుంది.

హిందీవల్ల తెనుక్కి జరుగుతూ వున్న అవకారం

డింబరు నెలకి నెలా తెనుగునాడు హిందీకలవరింతలతో అస్తవ్యస్త మయిపోయింది.

సరిగా యీ సమయంలోనే వచ్చి కాకాకలేల్లరు గారు హిందీమధుగులమీద మరింత మెస్మరిజింగ్ ప్రయోగించారు.

వారంతటితో పూరుకుని వుంటే బాగుండిపోయేది; కాని హిందీవల్ల తెనుక్కి నష్టం లేదని కూడా వారు ఉపన్యాసాలు ప్రారంభించారు. ఈనంగతి వారికేం తెలుసు? వచ్చి రావడంతోటే హిందీప్రచారకుల చేతుల్లో పడిపోయి, వారి నూచనలకు కుకానువాదం చేశారు కలేల్లరుగారు. దక్షిణదేశభాష అంటే ఆట వస్తువులుగా భావిస్తున్న ట్టండి వారు.

మావాదాన్ని హేళనచేస్తూవున్న హిందీప్రచారకులూ, కలేల్లరుగారూ యింకో నంగతి తెలుసుకోవలసి

వొకటి కావడానికి ప్రయత్నించవలసిన పూచీ పుడ యులమీదా సమంగానే వుండేనా బ్రిటిషాంధ్రులకు— అందులోనూ సర్కారులవారికి అధికంగా వుంది. నైజామాంధ్రులకంటేనూ, రాయలసీమవారికంటేనూ అన్నివిషయాలలోనూ సర్కారులవారు ముందడుగు వేశా రన్న మాట వారు ఉభయలూ అంటూ వున్నదే. నిజంగా సౌకర్యాలు కూడా మనకి అధికంగా వున్నాయి.

అన్నిప్రాంతాల ఆంధ్రులనూ చక్కం చెయ్యడం పని కంటే ఆంధ్రమహాసభకి మరొక ప్రధానప్రాప్త్యం లేదు. ఈనంగతి మనం యెంత శీఘ్రంగా తెలుసుకుంటే అంత త్వరగా బాగుపడతాం. లేకపోతే ప్రకృతస్థితిలోనుంచి కూడా కిందికి వెళ్లిపోతాం.

మొన్న జరిగిన సభలకు ఆధిపత్యం వహించినా రిద్దరూ ప్రముఖులే. కాని ఇలాంటి యెందరు ప్రముఖులు పని చేసినా ఒకటేసభ అయిందాకా ఏమీ చెయ్యలేదు. చెయ్యబూనడంకూడా మంచిది కాదు.

వుంది. అదేమి అంటే? హిందీవల్ల వొక్క తెనుగే కాదు, కన్నడం కూడా చాలా స్వప్రపంచుతోంది. ఈకింద ప్రకటించబడ్డ కర్నాటక సాహిత్యపరిషత్తుత్రిక సంపాదకీయటిప్లగే చూస్తే యీ విషయం చక్కగా బోధపడుతుంది. దీన్నిబట్టి హిందీ, దక్షిణదేశంలో యొక్కడికి వెళ్లినా విలయతూండవమే చేస్తోందనీ, తమిళులూ, మళయాళీలూ కూడా కొద్దిరోజుల్లోనే యీవివత్తు గుర్తించి ప్రతికూలంగా ఆందోళనం సాగిస్తారనీ చెప్పడానికేమీ సందేహం అక్కరలేదు.

భారతీయులంతా ఎక్కణ్ణుంచో వచ్చిన ఇంగ్లీషు భాషని సామాన్యభాషగా వాడుకోడం సిగ్గులచేటని చెబుతూ వున్న హిందీప్రచారకులూ, కాంగ్రెసువాడూ, దక్షిణదేశభాషలవారిని “మీ జాతీయభాషలను బురదలో పూరదొక్కుకుని హిందీని జాతీయభాషగా వాడు

కోం" దని ప్రవేశించడం హాస్యాస్పదం అని గ్రహించ లేకపోవడం ఎంతగా వుంది.

కానివ్వండి. సామాన్యభాషకీ, జాతీయభాషకీ యెంత వార వుందో గ్రహించలేదు వారు. కనకనే హిందీకోసం వారితో కాలమూ, డబ్బూ బూడిదలో పోస్తున్నారు.

అయితే. హిందీని ప్రోత్సహిస్తూ వున్నవారిలోనూ, ప్రచారం చేస్తూవున్నవారిలోనూ కొందరిలో ఆత్మపరీక్ష ప్రారంభం అయింది. ఇక కొద్దిరోజుల్లో యీ హిందీ కోంగు చచ్చగా చల్లారకతీరదు.

o

"భారతి అనే తెలుగుమాసపత్రిక ఆగస్టునెల సంచికలో 'హిందీ-తెలుగు' అనే పేరుతో ఒక సంపాదకీయలేఖ నము ప్రకటించబడింది. దేశభాషాదృష్టిలో ఆలేఖనము తెలుగువారి కెంతవరకు అన్వయిస్తుందో కన్నడులకును అంతవరకు అన్వయిస్తుంది. భారతసంపాదకుల యీ యల్లిపాయంతో మేము సంపూర్ణంగా అనుమోదిస్తాము వారి లేఖనములోని 'తెలుగు' అనే మాటను తీసివేసి 'కన్నడము' అనే పదమును వేస్తే అది మనకు అక్షరశః అన్వయిస్తుంది. వారు స్వాభావికంగా ఆంధ్రేశులకు లకు మర్యాద చూపినారు. కాని యీ విషయంలో వారికంటే మనము ఉత్తములుగా ఉన్నా మని భావించేటందు కేమీ అవకాశం లేదు. ఆంధ్రులు దేశవత్సలులు; దేశభాషాప్రియులు; కార్యదత్తులు. ఇది అందరికీ తెలిసిన విషయం. కన్నడులు వారికంటే ముందున్నారని మేమేమో నమ్మం. సంపాదకులు ఈ హెచ్చరిక చేశారంటే, హిందూదేశానికి ఒక రాష్ట్రభాష యొక్క ఆవశ్యకతను గాని, హిందీ ఆధానానికి రాగలుగుటకు గల యధికారమును గాని తెలియక చేసింది గాదు. భరతఖండము ముందుముందు సంయుక్తరాజ్యమైతే, దానిలో ఒక రాష్ట్రభాష యొక్క ఆవశ్యకత అనివార్యంగా వచ్చినట్లయితే, ఇంగ్లీషు నముదాలు చాటిపోతే, హిందీయే ఏకమాత్ర మయిన రాష్ట్రభాష యని అందరూ అంగీకరించినట్లయితే, అప్పుడు దానిని నేరుద్దాము. అన్ని విధాలా పరీక్షయమైన ఇంగ్లీషును నేర్వదచ్చునట; అప్పుడే ఆర్థం మన దయిన హిందీని నేర్చుకొనట కష్ట మయ్యినా! దానివలన రాజకీయస్థాన, మాన, గౌరవములు,

లాభప్రయోజనములూ కలిగేటట్లయితే అహోరాత్రులు అన్నం సిగ్గు పడలి దేశము దేశమే దానిని నేర్చుకొగలదు. కాని ప్రస్తుతము కొన్ని కారణాలవల్ల కన్నడం మొదలయిన దేశభాషలకు వుట్టి లేదు; పురస్కారము లేదు. కన్నడం ఇప్పుడిప్పుడే ఇంకా పోతనీళ్లవల్ల పెరిగే మొక్కలమాదిరిగా తలయెత్తుతుంది. ఇప్పుడే అనావశ్యకంగా ఇతరభాషలు దానిని పట్టి ఆక్రమిస్తే గతేమి? కన్నడపుస్తకాలు వ్రాసినవారు, వ్రాయునున్నవారు అచ్చుకర్చు అందదని అవస్థపడుతున్నప్పుడు, పిల్లలకు మరొక గుటక పాలో, ఇంకో లుగ్గుడు నెయ్యో వేయదానికి జంకీ మన బీరతల్లులు పహిలాపుస్తక దూసరా పుస్తకములకు డబ్బుపెట్టి, ఏడుస్తూండే తమ బిడ్డలను ఎవరిపాలో చేసి హిందీపాఠాలకు ఎండలో తిప్పడంచూస్తే ఇదేమో ఒక విపరీతమైన అవస్థ వచ్చి పడినట్లు తెలుస్తుంది. ఏభావములంగా వచ్చినా విద్య విద్యే. పోనీ, ఏరు హిందీగా విద్యావంతులయినా అవుతారా? 'మీకు శ్రమం, మాకు దుర్భోజనం' మనలో ఆడవాళ్లు విశేషంగా హిందీని అభ్యసిస్తున్నారు, అభ్యసించినారు. అయితే ఎంతమంది హిందీలో స్వాభావికంగా ఉపన్యాసములను ఇవ్వగలుగుతున్నారు? ప్రాధము లయిన ఉపన్యాసాలను ఎంతమంది ఆర్థము చేసుకోగలుగుతున్నారు. నేర్చిన హిందీని ఎంతమంది శాస్త్రవేదంగా నిలబెట్టుకుంటున్నారు? సూర్యుడు ఖర్చుచేసి, ఏండ్లు దేహశ్రమ, బుద్ధి శ్రమపడి ఏం నేర్చిన మనస్త్రీలు తర్వాత వానిని తీసి చెయ్యబడించడానికైనా అవకాశం లేక వానిని అటు కలమీద పడవేసి యుంటున్నారు. మన సామాజికస్థితి, ఆర్థికస్థితి యిలా వుంది. గాంధీమహాత్ముడు హిందీప్రచారాన్ని ఆరంభించి, దానికి వుట్టిని ఇచ్చినందువల్ల దానికి ప్రాశస్త్యం ఈమాత్రం వచ్చింది గాని, దాని నిజమైన మాహాత్మ్యం వల్ల గాని, ఆవశ్యకత వల్లగాని గాదని ఇతరదేశభాషలవారు గ్రహించవలెను. మహాత్ముని పేరుతో హిందీని కన్నడంమీద కూర్చోబెట్టేవారు బహుశా మన ప్రాంతాలలో నెలకొనిపోయి వుండే పరప్రాంతీయులైనా అయివుంటారు, లేదా మనలోని భ్రాంతులయినా అయివుంటారు. ఉత్తరహిందూదేశంలో హిందీకి తదితర

భావలకు పరస్పరబాంధవ్య మున్నట్లు దక్షిణహిందూ దేశంలో లేదని వారు గ్రహింపవలసివుంది. కన్నడు లెవరూ హిందీని నేర్చుకోగూడ దని మేము చెప్పము. కాని కన్నడంయొక్క ఉత్పత్తికి హిందీని నేర్చుకోవలె గాని అవకర్షకు గాదు. కన్నడులు అరవాన్నీ నేర్వ వలెను, తెలుగునూ నేర్వవలెను, గ్రీకుల్యాటినిలనూ నేర్వ వలెను, జర్మను (ఫ్రెంచి రష్యను భావలనూ నేర్వవలెను. జపానుచైనాభావలనూ నేర్వవలెను. ఈ భావలన్నిటిని కన్నడులు ఏ ప్రదేశంలో ఏ ప్రయోజనంకోసం, ఎంతమా త్రం నేర్చుకోవలసివుంటుందో హిందీని కూడ అంతమా త్రమే, అదే దృష్టితోనే నేర్చుకోవలెను. మొదట మన యింటి బిడ్డ వృద్ధికి రానీ, దానితో ఆటపాటలకు కావ లిస్తే చుట్టుపక్కల బిడ్డలను చేదీర్చుము. కాని యింటి బిడ్డను వదలి చుట్టుపక్కలవాండ్లను దగ్గర తీసే వివరతే దార్యము మనకు కూడదు."

కర్నాటకసాహిత్య పరిషత్తు (అక్టోబరు ౧౯౩౮)

—

(ఈక్రింది లేఖ రాసిన క్రిమతి కృష్ణమూరి రాజమహేంద్రవరం నివాసులు మధురకవి నాగం కృష్ణారావుగారి మాకురు. చీరాల ఊటు కూరవారి కోడలు. ప్రాధభావాలతో చిన్నకథలు రాయించి లోనూ, మోడులు చిగిరించునట్లు పీఠ వాయింపడంలోనూ, శ్రోతలు తన్నుయు అయేటట్లు గంభీరంగా ఉప్పువీంపడంలోనూ చాలా నేర్పు. కయ్యపు రిమార్కుల పదహారేళ్ళే; కాని తన విశిష్టతనిధి అప్పుడే రాజమహేంద్రవరమహిరామండలిలో అత్యున్నతస్థానం సంపాదించుకుంది. ఇప్పుడు ఉద్యోగాపాప్రవీణ (చివరి) పరీక్షకు చదువుతున్నది. రాజమహేంద్రవరమండలి కైశ్యసేనాపదమము (యువతీసంస్కృతిక కాలాభివృద్ధి కలిగివున్న రెక్కాభరణాల యిద్దరు బాలికలలోను ఈమె ఒకరే. ౧౯౩౩ వ సంవత్సరం డిసెంబరు ౨౯ వ తేదీని రాజమహేంద్రవరంలో ఆధునికాంధ్ర కవిపండితసభలో వ్యావహారికాంధ్రభాషను సమగ్రము తెనుగు వ్యాకరణమీద యామె చేసిన విమర్శాత్మక మైన ప్రవచనం పండితులకు అశ్చర్యకారకాలు కలిగించింది. నాటి సభలో, సభాధ్యక్షులు రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారు ఈమెకు "విన్నీ కుమారి" అని అన్వర్థనామం వుంచారు. కృష్ణమూరి ఆంధ్రయువకులలో ప్రగంభించితగ పరిణామం కలిగిస్తుందని ఆశిస్తున్నాము. కృష్ణమూరి హిందీని ద్యేషించడం లేదు. ముందుముందు— ఒకప్పుడు భారతదేశంలో హిందీకి భుక్తపక్షం వాక గొప్పతనాన్ని ఈమె గ్రహించే వుంది. ఇంతేకాక: ఈమె హిందీలో

కొన్ని పరిక్షలు కూడా యిచ్చివుంది. కనకనే హిందీమర్యాదమూం గ్రహించగలిగి యామె యారేఖ రాసింది. మనీ మాతృభాష, వాతమభాష అయిన తెనుగును గురించి యామె హిందుతా వ్రన్న అతదన యారేఖలో ప్రతి అక్షరంలోనూ ముట్టంగా కనపడుతోంది. ఆంధ్రయువతీమణి అందరూ కృష్ణమూరి పితబోధ గ్రహించి హిందీమీద వ్యాపాహంపిడిచి మాతృభాషను ఆదరిస్తారని నమ్ముతున్నాము. కృష్ణమూరికి, ఇంకా యిలాంటి యువతీ మణులకు ప్రబుద్ధాంధ్ర స్ఫూర్తం యిస్తోంది. సంపాదకుడు)

మానవులకు 'బహుజ్ఞత' అనేది తప్పకుండా ఉండాలి. ఇప్పటిసీరిన బట్టి ముందుకు చూస్తే, బహుజ్ఞత లేని వానిని కొంతకాలం పోతే బహిష్కరిస్తా లేమో పని పిస్తుంది. కాని బహుజ్ఞతకు నిజస్థితి తలవంచకూడదు. అలా వందితే వ్యక్తిత్వ మనేది నశిస్తుంది.

ఆంధ్రుడు—ఒక్క ఆంధ్రు డన్నుమాట యేమిటి, అందరూను—శక్తి ఉంటే అన్ని భావలూ నేర్చుకోవాలి— వద్దని యెవ్వరూ అనరు. అనకూడదు కూడాను. కాని ఈను నేర్చుకోనే భాష అన్నీ తనకే ఎవరుపట్టేనిగా మాత్ర ముండకూడదు. "తనకు మాలిని ధర్మం మొదలు చెడినచేర" అంటే ఎవరు బహుకంటారు?

అలానే ఉంది ఇప్పు డాంధ్రులు హిందీ నేర్చుకోనే వేలాంజెట్టిం. అనగా హిందీ ఎలా బాగా అలుముకొని పోయిందో చెప్పలేము. కాని— ఇది కాంగ్రెస్ పని దూషించడం కాదు— కాంగ్రెస్ లో పనిచేసే తెలుగు కెల్లిన వార్లు ఇవతలకు వచ్చినప్పటినుండి హిందీ పట్టవగ్గాలు లేకుండా వరుగులెడుతుంది.

వచ్చినవా డెన్ని వేమాలు వేసినా చెల్లుతుంది. ఏమీ లేని ఆకే ఎగిరిగి పడేది. తెలుగు నేర్చుకున్న వాళ్ళూ, లోకజ్ఞానం ఉన్న వాళ్ళూ, ఒకవేళ యేదైనా అలవడినా వెంటనే మార్పుకోగల సమర్థత ఉన్న వాళ్ళూ, ఎన్ని నేర్చుకొన్నా, 'నేను' అనే స్థితిని మఱచిపోరు. వాళ్ళకి మాతృభాషాజ్ఞానమూ ఉంటుంది. తెలుగే సరిగ్గా రాని పల్లెటూరివాళ్ళ నెండుకు లేపి తందనాలాడించడం? మాధ్యం పల్లెటూరివారి సొమ్ము. అందుకే 'కార్లు పట్టి లాగుతూన్నా చూరు పట్టుకు (వేల్చాడ)' న్నట్లు అనలైన జానుతెలుగ గింకా పల్లెటూళ్ళనుండి పోలేక పోలేక మినుకుమినుకు మంటూంది. ఈస్థితిలో నల్లకు

మీద బండిలాగ ఈహిందీ బంటికాల్లో వరుగైంది. “మేము తెలుగ్గి— ఏం అవకారం జరపడంలేదు.” అనే హిందీప్రచారకరిలమాటలు ఏదేవువాళ్ళకు కళ్ళనీళ్లు తుడవడం లాగుంది. వాళ్ళు పట్టణాల్లోకంటే పల్లెటూళ్ళల్లో ప్రచారం సాగించడమే లోలోపల తెలుగుని కూకటివేళ్ళతో పెల్లగించేస్తున్నారని తెలుపుతుంది. లేకపోతే పట్టణాలు కాని పా-కొల్లు, సాంసువ్వ, భీమవరం, తణుకు, రామచంద్రపురం, విస్నూకోడేరు, కోలమూరు, గనపవరం—తెలుగువాతీయత కాయువుపట్టునునవి—ఇల్లాటివాటిల్లో ఎందుకు వీరీదాడి! దీన్నే కాబోలు తడిగుడ్డలతో గొంతు కొయ్యడ మంటారు!

పైగా “హిందీవల్లు, ఏమీరాని తెలుగువాళ్ళు వ్యాకరణం నేర్చుకొంటున్నారు.” అని వాదం! ఇదెక్కడి అన్యాయం! ఒకమూల వ్యావహారికవాదులు బయల్దేరి ‘వ్యాకరణాలే వద్దు బాబూ! కట్టకట్టి గంగలో కలవండి’ అని మొట్టమొదటగా, మళ్ళీ వ్యాకరణమా? అందులోనూ ఇతిరథామా వ్యాకరణమా? ఆవ్యాకరణం వచ్చి తెలుగుభాష నేం ఉద్ధరించనూ! రాక ఏం చెరవనూ! ఏదీ లేదు. పైగా ఆహిందీ వ్యాకరణ సాంప్రదాయాలు తెలుగులో జొన్న తెలుగులో ఉన్నది కాస్తా ఊడ్చిపట్టడం ఎందుకీ లేదోని ఊర్ధ?

శిర్పాత “హిందీ నేర్చుకంటే సంస్కృతం కూడా మలభంగం వస్తుంది.” అనడం! రామా! విసలేక చెవులు తడికలు కట్టుతూవున్నవి. అష్టాష్టాలు పడి నేర్చినవాళ్ళ కే సంస్కృతం ఒకపట్టున లొంగదు. ఎక్కడో హిందీలో ఒకమూల దొర్లితే సంస్కృత మంతా వచ్చినట్లే! ఎంత అడ్డూ! పోనీ, ఏదీ ఈ హిందీ ప్రచారక వండితులవైనా ఒకచిన్ని అరవ్వుపల్లెకాని కర్ధం చెప్ప మనండ్డీ చూతాము! ఎలా చెప్పగలరు! అది వాళ్ళదోషం కాదు. హిందీభాషావర్ధి వేలు; హిందీ కారకం వేలు. సంస్కృతభాషావర్ధి వేలు; సంస్కృతకారకం వేలూను. జన్యజనక భావనబంధ ముందేమో, కాని, హిందీ వచ్చినంత మాత్రాన సంస్కృతం వస్తుందనడం కేవలం మాన్యవృద్ధం.

ఇన్నిటిని మించిన అన్యాయం ఏమీ టంటే, ఆడువారికి హిందీ మప్పడం. ‘ఇంకా ఆడవాళ్ళు తెలుగు

నేర్చుకోదానికే ముందుకు రావడం లేదు. ఇంకా వీరికి మంచివిద్య కావాలి, పునాదిదిట్టం లేక ఆడవాళ్ళు ఆకాశతాండవం చేస్తున్నారు! అని గోల పెట్టాంటే, వారివిద్యాసాధనాని కిదొక అంకిలా! ఉబుసుపోని ఆడవాళ్ళు హిందీ కువయోగించే కాలం తెలుగ్గి ఉపయోగిస్తే ఎంత అందంగా వుండేదో? ఇచ్చిపెట్టడే తలెత్తుతూన్న స్త్రీవిద్య అంతరించకుండా ఉండడానికైనా, హిందీ ప్రవాహం అరికట్టాలి. పల్లెటూళ్ళను, ఆడవాళ్ళను ఆలంబనగా చేసుకొన్న హిందీప్రచారకుల నూత్న బుద్ధిని మాత్రం మెచ్చుకోవలసిందే.

ఇంక పత్రికలు ఒక్కతెలుగుపత్రికకూ— భారతీకైనా— ఆడరించే ప్రభువు ఆంధ్రులలో ఒక్కరు కూడా లేరు. ఇంతకంటే నిజంగా ఆంధ్రజాతికి అతి అవమానకరమైన విషయం ఇంకేమీ లేదు. కేవలం ఆర్థిక దుస్థితే దీనికి కారణం కాదు. ఉన్న సామ్యు కాస్తా మాధురి, ఆనంద, బాలసఖా ఇలాంటి హిందీపత్రికలకి ఊడ్చిపెట్టి తెలుగుపత్రికలు కొనవచ్చేసరికి ఖాళీవచ్చు తల్లకిందులు చేసి తెల్లబోతున్నారు— ఒకటా! రెండా! తెలుగుదేశంలో ఉన్న హిందీపత్రికలుకొన్ని మాధురి, బాలసఖా— సరస్వతి, విశ్వామిత్ర, చాంద్, బాలమిత్ర, వానర్ విశాలభారత్, ఇన్నిపత్రికలకి ప్రచారమెందుకూ! తెలుగుపత్రికల కీర్తితవధ మెందుకూ! ఆంధ్రుల పేరుతో ఉన్న దైనికపత్రిక ఒక్కటే: దానిలో కూడా వారానికీ, పదిరోజులకూ, ఒకటి, ఒకటిన్నర కాలం హిందీవ్యాసాలకి విరాడుకట్టడం మెందుకూ?

అనలే ఆర్థికదుస్థితి. అందులో జి. వో. తెలుగు ఉపాధ్యాయులకు జీతాలు కోనేసింది. కాలేజీ పెల్లినా నలుబదిరూపాయల కెక్కువ రావు. అట్టినయంలో హిందీమహావిద్యాలయాలు పెట్టి, అందులో ప్రధానాచార్యులకి ఒక్కరికే నెలకు గిరి రూపాయలు జీతం ఇచ్చి తెలుగువాళ్ళు తమచేత్తోనే మట్టికొట్టుకుంటూన్నారంటే, ఏ తెల్లమనిషికి కోత కాదూ!

నిజం చెప్పాస్తే—గౌతమాలైబ్రరీ వంటి గంథాలయం తెలుగుగడ్డలో చూడబోము—అదే అన్నింపట్టదాతే, అప్పులపాలై ఉంది. ఈలాంటిదైన్యంలో

ఉన్న గంభీరతను లోపలనే ఉద్దేశం ఏమీ లేదు. పైగా ప్రతిభాలో 'హిందీ' ప్రేమించుచుంటుంది' (క్రొత్తగా సాహిత్యం!) ఎవరు పైచేరులో?

తెలుగులో 'నేను' అని భావించి ప్రతినిధియం లోనూ జంకూ, కొంకూ లేకుండా మాట్లాడేవాళ్ళం కాదు. తెలుగులో వాగ్విధిని పట్టుకొని 'నేను' ఎవరికీ తెలియదు. ఏమైనా పెద్దా మంటే 'తెలుగులో' పుట్టినవాళ్ళకి తెలుగుమాటలు నేర్చుకోవడం ఏమిటి! సిగ్గులేదు! అని తెలుగువాళ్ళే అడ్డపుల్ల పెట్టారు. అటు వంటినమయంలో ఏభాషాలో చూచినా హిందీవాగ్విధిని పట్టుకొని, హిందీచర్యనమాటలు, హిందీనామకాలు పేర్కొని గడం విని పూర్వకోపడం ఎల్లాగో తెలియడం లేదు.

నాటకాలు చూస్తే నటులలోపమో, కవిలోపమో, నియంతలోపమో, డబ్బు లోపమో, ఆదరణ లోపమో, అక్షయ్యం లోపమో, అన్ని లోపమో, చెప్పలేము కాని—తెలుగునాటకరంగం అంటే తెలుగువాళ్ళకే మొగం ముట్టిపోయింది. ఇలా పడిపో తున్న నాటకకళను లేవనెత్తుకోవాలి. అది లేదు సరి కదా! ఇంకా "హిందీవల్ల కావలయు ననినదో" ప్రతి యూరను హిందీనాటకము లాడవలయును" అని తెలుగువారే కానిస్తూ ఉద్బోధిస్తూ ఉపన్యాసా లియ్యడంలో కల ఉద్దేశం ఏమిటో అర్థం కాదు. తెలుగు దేశంలో తెలుగునేజీలో హిందీలో తెత్తక్క లాడడానికి వచ్చిన పుట్టిముసక ఏమిటో బోధపడదు.

ఇల్లాగ హిందీలో ఇప్పుడు విద్యార్థుల ప్రచారం జరుగుతోందో అన్నివిధాలా మన ఆంధ్రులు వెనుకబడి ఇప్పుడుపుడే తలలెత్తుతుంటే, 'అన్నప్రాశనంనాడే ఆప కావబడ' అన్నట్లు, ఇంతలోనే హిందీకి ఇంత వాంగమాట ఎందుకు! ఇంకా హిందీలో పుట్టినిధులు నేర్పలే దని హిందీలో నిశ్చయించుకొని జరగడం లేదని, హిందీ కొన్నిళ్ళలో పెట్టలే దని (బంధు) హిందీలో నాటకా లాడలే దని, హిందీలో ఉపన్యాసా లియ్యడం లేదని, హిందీని నత్తికొనించుకో లేదని నవ మెన్నడం కూడాను! హిందీ చాలక ఇంకా హత్య కూడానా?

ఇంతప్రచారం, ఏకభాష కావా లని, 'రాష్ట్రభాష' అని కదా! గాంధీజీ పరులను తృప్తిపడచే న్యభాషం

కలవాడు. అందుకే ఆయన మూలవాక్యక విడిపో తున్నాడు, మహమ్మదీయులని కూడగట్టుకొన్నాడు. ఇప్పుడు తురకలు ఉర్దూ రాష్ట్రీయభాష కావా లని, పార్సీ లిపి కావా లని చెబుతూవున్నారు. ఆ మెత్తని గాంధీజీ ఏమీ అనలేక దేశహితంకోసమే—వాళ్ళ కోర్కెలు తీరిస్తే, మనం రాష్ట్రభాష అవుతుం గని ఆశించి నేర్చుకోన్న హిందీని ఏగంగలో కల్పితాము? 'ఉర్దూకి, హిందీకి ఏమీ భేదం లేదు. ఉర్దూ రాష్ట్రభాషైనా ఫర్సీ లేదు.' అని యీమధ్య హిందీప్రచార సప్తాహంలో ఒకసమయము అభయమా న్న ఇచ్చాడు. మఱీ ఆశ్చర్యం! 'తురక కబ్జెరా తురకబుద్ధి' అని హిందీకి కాదు, ఉర్దూకి కూడా మనం తలవొగ్గాలి!

ఇంతకంటే దౌర్భాగ్య మున్నదా? అదీ కాక మనం నేర్చుకోనేది గ్రాంథికం కాని వ్యావహారికం కాదు. అందుకే ఎంత నేర్చుకొన్నా ఆంధ్రులహిందీ గాని కక్కడం లేదు. ఇక్కడ నాఅనుభవం ఒకటి ఉట్టింకి చడం అనవసరం అనుకోను—ఈమధ్య గాంధీజీతో జమ్మాలాల్ బజాజుకాతురు కూడా వచ్చింది. అప్పుడు ఒకరు హిందీపండితులు ఆవిడతో వచ్చినంతవఱకు వ్యాకరణం తప్పకుండా నిర్దుష్టంగా హిందీ మాట్లాడారు. అప్పుడు ఒకడ "ఏమిటి తో మాటుగా మాట్లాడు తున్నారు?" అని. అయింది! తెలుగుల హిందీ నేర్చు! హిందీనేర్చుకొని సాధించే పరమప్రయోజనం ఇప్పుట్లో ఉన్నదానికి వెళ్ళితే ఎల్లాగూ? అని కదా! విద్యావతి యైన బజాజుగారుమరికయే 'మాటు' అంటే సామాన్యజనులకు మనకృతకహిందీ— జాతీయతా విగ హిత మొకటి— అర్థం అవుతుందా? అని నా ఆశంక!

ఉర్దూ రాష్ట్రీయభాష అయితే నేర్చుకోవడం— అంటే గ్రాంథికంగా ఉర్దూ నేర్చుకోవడానికి మళ్ళీ కొన్నాళ్ళ ఆంధ్రేశక్తిని ధారపోస్తే సరి! ఏ మున్నది! 'ఉరిపోసు కోడాని' కేతా డాకే నేను' అన్నట్లు, ఆంధ్రం అడు గంబడానికి హిందీ యైతే నేం, ఉర్దూ ఏతే నేం. ఖర్చు పెట్టడానికి కాలం ఉంది! నేర్చుకోడానికి తెలుగుమీద జాలి లేని పూర్వము లున్నాయి!

మంగిపూడి వేంకటేశ్వరరావు రన్నట్లు, క్రొత్తలో వేలాంపెట్టిమూలాన, గ్రామాల్లో తెలుగులయిండ్లు హిందీలోగిల్లే అయిపోతే, ఆంధ్రరాష్ట్రవిభజన ప్రయత్నా

అందుకూ? రోము, ఇటలీ ఐర్లండు, దేశభాష నాడ రించి స్వరాజ్యం సంపాదించినాయి అన్న పేరు పొందుతే, ఆంధ్రదేశం హిందీ నాడరెంచి హిందీ దేశ మైపోయింది. అన్న పేరు పొందుతుంది. ఓహో! పొగడదగిన పేరు! ఇటువంటి నిర్వీర్యం చూచే ఓంధ్రుల తెలుగురాజ్యం అన్యాయంగా తాము ఆక్రమించడానికి పూనకొన్నాడు. చివరకు మన అవస్థ ఒడ్డవాణితో కూడ ఒడ్డతేక ఒడ్డి గిల్లాము. లేకపోతే యేగుండెతో అడగగలరు! ఈ ఉపేక్ష చూసే కన్నడిగులు, అరవలు, తురుష్కులు ఆంధ్రదేశానికి అంచులు కొరికేస్తున్నారు. మెత్తని వాల్చిని చూస్తే మొత్తమిది! - దీనిలో ఏమీ అత్యక్తి లేదు. ఇప్పటి కింత అవకారం జరగకపోయినా 'ఏకైక' వచ్చి మేకై బిగిసిపోతుంది' హిందీ. ఇది లోకంలో జరుగుతున్న సాజమైన పరిణామం. ఇంగ్లీషిలాగే చేసింది కాదూ? ఏది వచ్చినా మించే ఒడిపట్టే తెలుగు వాళ్ళకి మంచి ప్రాయశ్చిత్తం జరుగుతుంది. ఇంగ్లీషు 'బలవంశిబ్రాహ్మణాధం' బ్రతుంటే, హిందీ కోరి తెచ్చుకొన్న ఉద్యమం అయింది.

హిందీప్రచారకు లింగోసంగతి చెప్పారు. "హిందీలో ద్వితీయోద్యమం నాలుకా లున్నాయి. ప్రేమచంద్ నవల లున్నాయి మన (మీ) తెలుగులో ఏమీ?" అని ఈమాలేటి హిందీప్రచారకులకి తెలు గెంతపెట్టక ఎచ్చు నో తెలియజేస్తూన్నాయి. అయ్యో! తెలుగ్గి రసవం తము లైన నాటకాలూ, నవలలే తక్కు వయ్యాయి! నరియైన పరిశీలన లేక చెప్పినంతమాత్రాన ఆంధ్రంలో మనోరంజక మైన సారస్వతికి ఒక్కమాటు అన్యత్యమై పోదు 'పంచాంగము తప్పిన గ్రహసంచారముమానున' నిత్యయంగా ద్వితీయోద్యమం నాలుకాలూ ప్రేమచంద్ నవలలూ అతిమనోహరమైనవే. అని ఒప్పుకుందాము. అటువంటి అదర్శక మైన రచన మృదుమధుర మైన హిందీలో ఉండడం బంగారునకు తాపి యల్పినట్లే. కాని తెలుగులోనే మనోహరభావాల్ని అర్థం చేసికో లేని అమాయకమైన తెలుగువారి జనం పరభాషలో ఆ అందమైన భావాల్ని అర్థంచేసుకోగలదా? అని వీరికి స్ఫురించదు కాబోలు. కొండటికి హిందీలో మాట్లాడ గల నాజాకు! వాళ్లు తెలుగులో మాట్లాడడాని కేదో అనాగరికత అని భావిస్తారో ఏమీ మఱి! ఇంతవఱ

కింగ్లీషువ్యామోహం ఇలాగే ఉండేది. ఇప్పుడు ఒక బొప్పి కట్టనతర్వాత కొంచెం చూసుకొని నడుస్తున్నాడు. ఇప్పుడు మళ్ళీ హిందీతడా! బెంగాలీవారు 'హమా రాసోనా బెంగాలీ' అంటే మనకు 'మా ముత్యాల తెలుగు' అని మురిసిపోయే ప్రా ద్ధలు రానాలి. అప్పుడు మన మింగోభాషకోసం ప్రబల ప్రచారం చెయ్యవచ్చు. హిందీ రాష్ట్రభాష మైనా, రమణీయ మైనదీ, ఆకరణీయ మైనదీ (మన తీయని భాను తెలుగు కన్న మధుర మైనది.) అంటే సేమ ఎంతమా (తం ఒప్పుకోను) కాబట్టి స్వరాజ్యం వచ్చిన మరునాడు మనం దాన్ని నేర్చుకోవచ్చు. అంతే కాని, ఎప్పుడో స్వరాజ్యం వస్తుందని 'మబ్బును నమ్మి చెరువుకట్ట తె గొట్టుకొన్నట్టు ఇప్పటినుండి నేలవిడిచి సాము చెయ్యడం యు క్తంకాదు. మన కిప్పుడు బహుజ్ఞత మితిమీరి వ్యక్తి త్వం సశించిపోతుంది. అవసర మైనవారు (వర్తకులు) ప్రచారం లేకుండానే హిందీ నేర్చుకుంటూనేవున్నారు. ఒక పేరు పెట్టుకొని బ్రదుకుతూ వున్న దేశంలో ఇంగ్లీష భాషకు ప్రచారం చేయవలసిన గతి యేమి! ప్రచారం వద్దంటే మన వాళ్ళే కఠినమచ్చే స్థితిపతకూ విషమించింది. మనకాలాన్ని పాడుచేసుకోవద్దు. ఈకాలాన్ని ఓంధ్రుల నెదుర్కోవడంలోనూ, ఆంధ్రరాష్ట్రవిరాగం లోనూ, రాయలసీమవారిని సముదాయించడంలోనూ, పడిపోతున్న తెలుగుకు చేయూత నియ్యడంలోనూ వినియోగించే సే తెలుగుదేశం ధన్యమాతుంది. తెలుగు వాళ్లు గొడ్డుపోలేదు. అనిపించాలి. అనవసర మైనదా నికి కాలాన్ని, డబ్బునూ వెచ్చించి అవసరాల్ని చేయించిపోసేయ కండి. రవ్వ ధారపోసి గవ్వ కొనవద్దు.

ఆంధ్రభాష యేమిటి, హిందీభాష యేమిటి? అంతా ఒక దేశంలో లేమా? ఇటువంటి సంచలితాధిప్రాయాలు పెసికిరావు. మాకు మాత్రం తెలుగుమీద అభిమానం లేదా? ఇతే మాత్రం ఏమి? హిందీ తప్పక నేర్చుకో వలెను" అని శాసించే నవతికల్లి ఆంధ్రాభిమానం కల మహానుభావులకు ఒకటే సమస్యారాజం. వారిజోలికి పోవద్దు.

ఎంత కని సైరణ! దేసేకైనా హద్దువద్దు ఉండవద్దూ! కృష్ణకుమారి

వస్తుగుణప్రకాశిక

అప్పులో నున్నది!

సరస్వతీ వనక్ ప్రాన్ వారి ప్రచురణము, రాజమండ్రి.
మంచి శ్రేణికాగితము! సాగన్నైన క్యాలిగ్రాఫైండు!! పుస్తకములో వస్తుగుణప్రకాశముగల పేజీలు 1000 పైగా నుండును.

ఇది సమస్తద్రవ్యగుణములను అనందిగ్గముగ తెలియజేయు అపూర్వగ్రంథరాజము. అంధ్రదైద్యులొకమునకు, వైద్యశ్రీరులకును మిక్కిలి యుపయోగకరమగునటుల బ్రహ్మశ్రీ ఆయుర్వేదభూషణ భిషగగారి వండిత పీఠుారి వాసుదేవశాస్త్రి, పి. యం. పి. సి. గారిచే వ్రాయబడినది. ఇందు నందిగ్గద్రవ్యములన్నియు నిర్ధారణ చేయబడి ప్రచురింపబడినవి. నూతనవరిశోధితద్రవ్యములు చేర్చబడినవి. వస్తువునందలి రసవ్యవహార ప్రకాశములను గుణములను విడదీసి వస్తుప్రాధాన్యము నిరూపింపబడినది.

విడివిడిగా

అతిమధురము :—మధుయష్టి—Glycyrrhiza glabra.

దీనినే యష్టిమధురమని గూడ యందురు. ఇది స్వరూపము రెండు విధములుగా నుండును. నీటిప్రదేశమునం దొకటియు, మెట్టప్రదేశమునం దొకటియు బయలుదేరును. ఇది గుల్లపాతలో చేరును. నిలువెత్తువరకును పెలుగును. దీని ఆకు మరువము ఆకును జాలియుండును. గుండ్రముగా నుండును. దళవరిగా నుండును. దీని కొమ్మలు వేరును కూడ నారగలిగి యుండును. పువ్వులు తెలుపుగ గుత్తుగుత్తులుగ నుండును.

గుణములు

ఇది యోగసిద్ధిని కలుగజేయును. ఇది చలువ చేయును. ఎక్కువ తీపియు, కొంచెము కాంచమును గలిగిన రుచి గలిగి యుండును. నాలికమీద వేసి కొనిన కొంచెము చిమచిములాడి నీ రూరును. విపాకమున తీపిరుచియే గలిగి యుండును. సేత్రరోగముః కిది చాల మంచిది. శలవెండుకలను పొడవుగా జెంచును. నల్లపరుచును. దప్పి యెక్కువగా నుడినోరాయు కొనిపోయిన, దీని వేరుముక్క చప్పరించిన చమగలిగి దప్పి కట్టును. విషమును హరించును. పైశ్యములను, వాంతిని నివారించును. క్షయను హరించును. పిత్తము వృద్ధికొందించును. వ్రణములో నుండు కుళ్లును శోధించి మాన్పును. తెగరోగములకు గూడ నిది చాల మంచిది. రసాయనద్రవ్యము.

ప్రయోగములు

రసాయనమునకు :—యష్టిమధురము యొక్క చూర్ణము చాలసోకలిపి త్రాగిన, మునలితనమును, రోగములను రాకుండ జేసి చాల

కాలము బ్రతుకునట్లు చేయును.

క్షతక్షణమునకు :—క్షతక్షణ మనగా గుండెలో నుండు, అవయవములకుగాని, యితర మర్తావయవములకు దెబ్బ తిగిలినచో నోటి వెంబడిని రక్తము పడుచు మనిషి ఊణించును. దీనినే క్షతక్షణమందురు. శౌంఠియు, యష్టిమధురకమును కషాయముపెట్టి చాలు కలిపి త్రాగినను తేక వీని చూర్ణము చాలతో కలిపి త్రాగినను క్షతక్షణమును హరించును.

హృద్రోగమునకు :—యష్టిమధురకము యొక్కయు, కటుకరోహిణి యొక్కయు, నూరిన ముద్దను, పంచదారపిత్తతో కలిపి త్రాగిన, హృదయరోగము అన్నియు నివర్తించును. (చి. 26—2—చరకము) గర్భిణీయొక్క గర్భముగాని, లోపి శిశువుగాని శుష్కించిపోయి గర్భము ఎనుగకపోయిన :—చాలలో పంచదారయు, నేలగుప్పుడి, యష్టిమధురమును కలిపి త్రాగిన శుష్కించిన గర్భము వృద్ధికొందును. (చరకము)

పాండురోగమునకు :—యష్టిమధురముయొక్క చూర్ణముగాని, కషాయముగాని తేనెతో గలిపి త్రాగిన పాండురోగము నివర్తించును. [సుశ్రుతము 44 అ. ఉత్తరస్తానము.]

అమృతాంజనము

అన్ని నొప్పులను

బాధలను కుదుర్చునని

తమకు తెలియును

అయిన తెలియవలసిన దేది !

నేడు దేశమంతటను కుక్కగొడుగుల
వలె తలలెత్తిన నకలు మందుల చూచి
మోసపోకుండుటయే !

బజారులలో కొనుటకు పూర్వము
మా ప్రేమ మార్కు గుర్తులన్నిటిని జాగ్రత్త
గా పరిశీలించుడు.

గంధర్వకళ

రక్తవృద్ధి, వీర్యవృద్ధి, నరములకు బిగి కలిగించు తియ్యని లేహ్యము

అనేకులకు మూల మగతనము కలిగించి మోవ్వపొందినది

గంధర్వకళ—యోజనము వంశబంధులు. శుక్లనవ్వుము కట్టును. పుస్తము పెంపుచేయును. కామోదకము కలిగించును. సంభోగకృత్తి నాద్యుచేయును. మత్సరము కూర్చును. ఆనందము కలిగించును. ప్రమేహమును జయించును.

కీళ్ళనొప్పులు, కీళ్ళదలు, తిమ్మిలు, పోనాడుటలో గంధర్వకళ ప్రత్యేకకృత్తికలది. సహమేహములమీద ఇది చేయు వని అనాఘాతమునది. దీనిని ఎవ్వకును నేరించుకుండినచో ముఠతనము కనబడదు. ఏ వ్యాధులును చేరవు. ఇది తాళింతరాండ్రకు చాల మేలుచేయును. వారి శరీరములకి పూర్వపుదిగి కలిగించును.

పాన దు. ౩—౦—౦

మలయచందనము

సెగరోగమునకు పేరుపొందిన ఔషధము

పోటీలలో నగ్గినది. నశశ్శను చూచి మోనపోతుడు!

ఈ క్రూరవ్యాధివలన బాధపడువారికి మా మలయచందనము నాలుగువందల యేండ్లనుండి గురువరంపరగా వాడబడుచున్నది. ఇది సంస్థానములయందును రాజకుటుంబములయందును వాడుటకు కనిపెట్టబడినది. కావుననే వధ్యము లేదు. పిచికారీతో పనిలేదు. సెగరోగము తగ్గిపోవును, మందు పుచ్చుకొనుచున్నట్లు మోనకి తెలియజూడదంటే మా మలయచందన మొక్కటే అందుకు తగినది. వకళ్లు బయలుదేరుచున్నది. పరిశ్రమించకుండా ఏ యోషధమును పుచ్చుకోవద్దు. గంధర్వఘాత్యసీవారి మలయచందనమే కావలె నని కోరుకు. అనేక వైద్యులు సొంతమందులను విడిచి దీనిని వాడి విజయము, బహుమతులు పొందుచున్నారు. మూడుపూటలలో గుఱియిచ్చును. ఎరువు, తెలుపు, వచ్చసెగలకు ఇది రామబాణము. రస విష గంధకములు చేరని మూలికామోగము. ఇక్కడకు అక్కడకు పరుగెత్తక నేడే మూకు వ్రాయుడు.

దీని 2-4-0 దీని కనుసానము చందనలైలము కొమ్మ ౩-0-0 రెండును ఖర్చులతో 6-0-0.

నాగరఖండము

అనేకములకు కూలలకు, పసిగానుకూలకు చాల మంచిది. అకలితకపోవుట, కడుపుతిబ్బరము, నొప్పి, నోట సిద్ధాంతము, కడుపులో ముట్టు, పొట్టెడుపులో పోటు, కండ్లముంట, ఓరింక, వాంతులు, పురితేరుపులు, భస్మిక, అల్లసానినీటిని త్వరగా తగ్గిండును. విశువకుండ ఒక్కచొను నేరిందినచో ఎట్టి గురువార్యమైనను సుఖముగా పోవును. మూల జీవిత కలకలమును, రక్తవృద్ధి కలిగించును.

పాన దు ౩-0-0.

గంధర్వఘాత్యసీ—ఇన్ని నోపేట, రాజమండ్రి

